

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ DRUHÝ ROČNÍK

3

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

Varšavská smlouva — záruka míru, bezpečnosti a socialistického rozvoje naší vlasti

Rezoluce XIV. sjezdu KSČ ukládá jako trvalý úkol celé naší společnosti, ozbrojeným silám, státním a společenským orgánům a institucím zabezpečovat spolehlivou obranu země a socialistických vymožeností našeho lidu. Zároveň stanoví, že toho můžeme dosáhnout jen v rámci jednotného úsilí zemí Varšavské smlouvy v plném souladu se zájmy všech jejích členských států, v nerozborném spojení a přátelství se Sovětským svazem.

Takto úkol XIV. sjezdu KSČ vychází plně z leninského učení o obraně socialistické vlasti, jako organické součásti leninské teorie socialistické revoluce. Odráží objektivní skutečnost naší epochy, pro kterou je charakteristická nesmiřitelnost třídních a sociálních protikladů mezi světovým imperialismem a socialistickým společenským řádem.

Rezoluce potvrzuje platnost leninských zákonitostí obrany socialismu i v současné době postupujícího vědeckotechnického rozvoje probíhajícího v podmínkách úporného třídního boje dvou světů.

V podstatě od doby vzniku leninského učení o obraně socialistické vlasti, od

vzniku prvního socialistického státu na světě trvá a existuje hlavní příčina, která vyvolává nutnost vojenské obrany socialismu a nutnost internacionální koaliční obrany světové socialistické soustavy. Je to soudobý imperialismus a jeho agresivní vojenské bloky a uskupení.

V důsledku toho Varšavská smlouva jako bojový vojenskopolitický svazek evropských socialistických států, založený a budovaný na principech marxisticko-leninského učení o třídním boji, na proletářském internacionalismu a socialistickém vlastenectví je nejdůležitější zábranou a protiváhou agresivně imperialistických mocností.

Od doby existence Varšavské smlouvy jsme my, naši přátelé, ale hlavně naši nepřátelé mohli se nejednou přesvědčit o účinnosti internacionální solidarity socialistických zemí. Silu této obranné koalice pocítili imperialisté zejména tehdy, když vykročili na cestu válečného dobrodružství, ale i tenkrát, když se pokoušeli narušit výstavbu socialistických zemí a zvrátit socialistický společenský řád, a to i za pomoci vnitřních kontrarevolučních sil. Jednota a bojová síla států Varšavské smlouvy v čele se Sovětským

svazem je také hlavním činitelem toho, že evropský kontinent již 27 let nezažil vojenský konflikt.

Vzhledem k těmto zkušenostem a také proto, že cíle imperialismu se nezměnily, jsme povinni v souladu se závěry rezoluce XIV. sjezdu KSČ a se závěry posledního zasedání politického poradního výboru států Varšavské smlouvy v Praze, nadále všemožně upevňovat semknutost a rozvíjet všestrannou spolupráci socialistických zemí a jejich armád. Zvláště je to aktuální a naléhavé dnes, kdy imperialismus všemožně usiluje o znovuzískání ztracené iniciativy v důsledku mírové ofenzivy Sovětského svazu, kdy vytrvale usiluje vypracovat a postavit proti socialistické světové soustavě vlastní jednotnou politickou a vojenskou strategii s maximálním využitím svých ekonomických a vojenských možností včetně ideologické diverze.

V současné době mezinárodnímu imperialismu napomáhá také politika vedení Čínské lidové republiky, které otevřelo novou formu boje proti socialistickým zemím a umožňuje mu lovit v kalných vodách.

Není však již v silách amerického imperialismu ani čínského nacionalismu zdržet zákonitý vývoj společenský. Program míru schválený na XXIV. sjezdu KSSS, vychází z marxisticko-leninské analýzy poměru sil v mezinárodním měřítku i z tendence a trendu dalšího světového vývoje. Síla tohoto programu je v tom, že je podložena mohutným rozvojem ekonomiky, vědy a techniky a také mohutnou vojenskou silou Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí, zejména zemí Varšavské smlouvy.

Socialistické státy sledují v první řadě zachování a upevnění míru a zajištění podmínek mírové výstavby socialismu. Z této podstaty vyplývá i obranný charakter Varšavské smlouvy, která je příkladem dobrovolného svazku socialistických zemí, vybudovaného na zásadě rovnosti, nezávislosti a svrchovanosti.

V rámci této smlouvy jsou harmonicky spojené internacionální a národní zájmy.

Pakud jde o nás, tato smlouva neporušuje, ale naopak kolektivně zaručuje suverenitu a svobodný rozvoj naší země na cestě k socialismu. Naše suverenita a mezinárodní postavení naší socialistické republiky jsou tím spolehlivější, čím pevnější je naše místo v rámci této koalice. Je to pro nás nejen politický program, ale i objektivní, historicky vzniklá skutečnost a životní nutnost. O tom jsme se nejlépe přesvědčili v krizových letech 1968–69, kdy právě tento internacionální svazek států Varšavské smlouvy byl rozhodujícím činitelem, že domácí kontrarevoluci, ani zahraničním imperialismům se nepodařilo zvrátit vývoj, ohrožit třídní zájmy našeho lidu a zničit jeho socialistické vymoženosti.

To jen znovu zvýraznilo naše místo a úlohu ve svazku Varšavské smlouvy a naše povinnosti vyplývající z našeho členství v ní. Je to také povinnost, abychom si uvědomili, že členství v této koalici má svá pravidla, normy a principy, které musíme důsledně dodržovat a střežit a nikdy nikomu nedovolit jejich narušování.

Pod vedením ústředního výboru KSČ od dubna 1969 vykonala naše armáda mnoho práce k odstranění chyb a deformací, které oslabovaly plnění našich spojeneckých závazků, vyplývajících z členství ve Varšavské smlouvě. Tento proces není a nemůže být ukončen, protože s vývojem vojenství a mezinárodní politické situace se zvyšují i nároky na kvalitativní plnění úloh naší armády v rámci tohoto spojení.

Právě v současné době, kdy nastupujeme do rozhodného zápasu za realizaci závěrů XIV. sjezdu KSČ v Československé lidové armádě, dostává naše úsilí o další upevnění spojeneckých svazků v rámci Varšavské smlouvy nový dynamický charakter. Jeho podstata spočívá v tom, že po splnění úkolů politické konsolidace armády, po upevnění ideové, organizační a akční jednoty armádní stranické organizace, po zpevnění velitelského sboru v důsledku jeho očisty, je veškerá pozornost velitelů, politických orgánů, stranických

a společenských organizací soustředěna k dosahování vysoké nepřetržité bojové pohotovosti vojsk a ke každodennímu plnění plánu bojové a politické přípravy.

Veškeré úsilí příslušníků armády se cílevědomě koncentruje k plnění RMNO na výcvikový rok 1972, který vyjadřuje vojenskopolitickou linii strany — budovat naši armádu jako vyhraněný třídní mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, jako důstojného a rovnocenného partnera a věrného spojence armád států Varšavské smlouvy.

Do popředí vystupují především takové otázky, jako je vysoká kvalita a efektivnost výcviku, vysoká úroveň řídicí a organizační práce velitelů a štábů, všestranné a konkrétní využívání nejlepších sovětských zkušeností, trvalé uplatňování nedílné velitelské pravomoci na stranických základech, rozvíjení druhého úsilí a všestranné upevňování vojenské kázně.

Náš přínos k upevnění bojové síly armád Varšavské smlouvy se měří dnes nejen přihlášením se k zásadám internacionalismu, ale především konkrétními výsledky dosahovanými v politické, operační, taktické, střelecké a polní přípravě, v kázní, ve vysoké bojové a mobilizační pohotovosti vojsk.

Můžeme říci, že pro takový přístup k plnění našich závazků, vyplývajících z členství ve Varšavské smlouvě, máme v současné době vytvořeny potřebné podmínky a předpoklady.

Je to především skutečnost, že v minulém období byly obnoveny a dnes již jsou plně uplatňovány všechny základní leninské principy výstavby socialistické armády, že byla obnovena a je pevně uplatňována leninská úloha strany při řízení a výstavbě naší armády.

Velitelské a politické orgány se pracovně stmelily, získaly cenné zkušenosti z organizování a řízení výcviku, jakož i boje za získání širokých mas příslušníků armády pro podporu a realizaci politiky strany.

V této souvislosti můžeme konstatovat, že mimořádně významným činitelem pro

další upevnění bojeschopnosti naší armády je vydání nových Směrnic pro práci politických orgánů a Směrnic pro práci organizací KSČ v ČSLA. Obě Směrnice vytvářejí základní podmínky pro další zkvalitnění stranickopolitické práce v ČSLA a prohloubení vlivu strany na oblast bojové a politické přípravy. Jsou návodem, ale především závazným dokumentem pro činnost velitelů, politických orgánů a stranických organizací.

Mimořádným impulsem pro zvýšení kvality, efektivnosti a racionalizace veškeré činnosti, zejména bojového výcviku, je pro naši armádu únorové plénum ÚV KSČ. Jeho komplexní rozpracování na všech stupních velení, v politických orgánech a stranických organizacích, jeho správné pochopení a realizace všemi příslušníky armády se nesporně pozitivně odrazí v masovém rozvoji pracovní iniciativy a aktivity za splnění úkolů letošního výcvikového roku.

Při realizaci závěrů únorového pléna ÚV KSČ jde o to, aby na základě prohloubení jednoty odborných, politických a ideologických úkolů jsme dosáhli toho, aby všechna opatření velitelů, politických orgánů, stranických a společenských organizací působila stejným směrem. Především tak, aby celá Československá lidová armáda, každá její jednotka dosahovala trvalé vysoké bojové pohotovosti. Musíme využít práci s únorovým plénem k tomu, aby všichni příslušníci armády v celé šíři pochopili úkoly XIV. sjezdu KSČ jak v oblasti rozvoje národního hospodářství, tak v zabezpečení mírové budovatelské práce. Na základě toho upevnit přesvědčení příslušníků armády, že výstavba a obrana socialistické vlasti a celého socialistického společenství jsou od sebe neodlučitelné.

Z hlediska požadavků únorového pléna jde dále o upevnění autority plánu bojové a politické přípravy, o zabezpečení jeho kvalitního plnění jako základního předpokladu splnění rozkazu ministra národní obrany. Narušování a zpochybňování bojové a politické přípravy musíme považovat

vat za porušování vojenské, stranické a státní disciplíny.

V duchu únorového pléna ÚV KSČ stojíme před úkolem nadále zlepšovat úroveň řídicí a organizační práce s důrazem na organizování a poskytování konkrétní, účinné a metodické pomoci nižším stupňům velení a základním organizacím strany; pomáhat především mladým velitelům a novým soudruhům ve funkcích v přípravě a řízení zaměstnání. Zejména jde o upevnění osobní odpovědnosti za splnění uložených úkolů, za dosahování vysoké účasti na výcviku.

Spolu s tím musí politické orgány a stranické organizace zkvalitňovat politickoorganizační práci a ideově výchovnou práci s cílem upevňovat vedoucí úlohu strany a prohloubit stranický vliv na plnění úkolů bojové a politické přípravy. Významná úloha připadá zejména politickým oddělením svazků, které jsou rozhodujícím článkem přímého řízení základních organizací strany.

Jak vážně a odpovědně to myslíme s naším přínosem k upevnění bojové síly armád států Varšavské smlouvy, to prokážeme svým přístupem k plnění úkolů, které vyplývají z přípravy a provedení spojeneckého cvičení „ŠTÍT“. Jsme si vědomi náročnosti a významu tohoto cvičení, proto

jeho přípravě musíme podřídit v současné době všechna opatření a naše úsilí. Bojový duch, cíle našich idejí a vysoké mistrovství naší armády a našich spojenců, jejich třídní a internacionální jednota a semknutost, která se nesporně na tomto cvičení projeví, bude významným přírůstkem k úsilí členských států Varšavské smlouvy o upevnění evropské bezpečnosti.

Jsme si vědomi, že situace v Evropě je příznivá zájmům míru, že myšlenka evropské bezpečnosti a spolupráce si razí cestu vpřed, že tato zásada dříve či později zvítězí. Jsme si vědomi své síly, ale právě proto se neoddáváme iluzím, že všechno půjde hladce, bez problémů a imperialistických intrik. Představitelé amerického imperialismu a západoevropského revanšismu, jak se o tom denně přesvědčujeme, budou vždy chránit své cíle a zájmy. Frázemi o míru se budou snažit otupit naši bdělost a ostrážitost nejen v ideologii a politice, ale i ve vojenské oblasti.

To vše nás zavazuje udělat všechno pro to, aby naše armáda se cítila splnila úkoly, které jsou jí uloženy, abychom každodenní prací na její výstavbě upevňovali bojovou družbu a sílu států Varšavské smlouvy, abychom i v této rozhodující oblasti úspěšně splnili závěry XIV. sjezdu KSČ.

Přínos programu socialistické integrace pro posílení obranyschopnosti zemí Varšavské smlouvy

Úspěchy dosahované členskými státy Rady vzájemné hospodářské pomoci v rozvoji ekonomiky, vědy a techniky nejsou jen důsledkem mobilizace vlastních zdrojů, ale i důsledkem rozvoje všestranné vzájemné pomoci členských zemí Rady. Výrobní síly států sdružených v Radě dosáhly vysoké úrovně rozvoje, byla v nich vytvořena mnohoovětvová industriální struktura národního hospodářství a zvýšila se technická úroveň výroby. Na základě rychle se zvyšujícího národního důchodu značně vzrostla materiální a kulturní úroveň života obyvatelstva členských států Rady. Prohlubující se vzájemná spolupráce těchto zemí přispěla i k upevnění jejich nezávislosti a obranné síly celého společenství.

Pro Československo se stala těsná hospodářská a vědeckotechnická spolupráce se zeměmi RVHP významným faktorem stabilizace a bezkrizového vývoje ekonomiky. V rámci směny zboží se zeměmi RVHP kryje Československo významnou část svých potřeb v surovinách, palivech, energii a ve výživě. Na druhé straně dodávkami strojů a zařízení přispívá ČSSR spolu s NDR k industriálnímu rozvoji druhých států RVHP.

Vysoká úroveň rozvoje výrobních sil v zemích Rady, aktuálnost úkolů vědeckotechnické revoluce, potřeba dalšího růstu efektivnosti společenské výroby a vzestupu blahobytu lidu, vyžadují další prohloubení a zdokonalení jejich vzájemné hospodářské a vědeckotechnické spolupráce. K tomuto cíli má přispět komplexní dlouhodobý program rozvoje socialistické ekono-

omické integrace členských států RVHP. Ekonomické zapojení evropských socialistických zemí do společenství zemí Rady je jednou ze základních podmínek jejich ekonomického růstu i růstu životní úrovně jejich obyvatel a v oblasti branného systému je to rozhodující faktor. Celé období vzájemné hospodářské spolupráce členských států Rady se vyznačuje soustavným růstem ekonomické úrovně zemí tohoto společenství, který bezprostředně ovlivňuje úroveň obranyschopnosti států Varšavské smlouvy.

V rámci společenství Rady existují ekonomiky, jež jsou svým charakterem nekomplexní, tj. nejsou vybaveny dostatečně silnou surovinovou, palivovou a materiálovou základnou, nemají dostatečné rozměry vnitřního trhu a ani nejsou schopny vytvořit optimální vědeckovýzkumnou základnu. Současně s nimi je ve společenství RVHP ekonomika Sovětského svazu, jenž svým potenciálem, přírodními zdroji, vědeckotechnickými možnostmi i spotřební schopností vnitřního trhu objektivně představuje ekonomiku komplexní. Z toho vyplývá, jakými jsou zejména: velikost území, počet obyvatelstva, rozsah surovinových zdrojů, domácího trhu, velikost národního důchodu, úroveň společenskoeconomického rozvoje a další. Míra zapojení do mezinárodní dělby práce je proto, rozdílná a s tímto rozdíly je nutné počítat ještě v budoucnosti. Tato skutečnost

se odráží v efektivnosti mezinárodní socialistické směny zboží, jež je ovlivněna především účastí sovětské ekonomiky a vztahy k ní jsou důležitým předpokladem koordinace procesu socialistické rozšířené reprodukce v celém společenství RVHP.

1. Na základě praktických výsledků prohlubování spolupráce socialistických zemí mohly jednotlivé státy úměrně rozvíjet svůj obranný průmysl a osvojovat si výroby nových druhů vojenské techniky. Činnost na tomto úseku probíhá v rámci koordinace plánů mezi členskými zeměmi Rady a v programu socialistické ekonomické integrace bude nadále zaujímat přednostní místo. Práce spočívají ve vzájemném odsouhlasení objemů a zaměření vzájemných dodávek vojenské techniky a plánů výroby. Koordinace plánů pomáhá členským zemím Rady stanovit potřebné objemy investic, což vytváří podmínky k včasnému vybavení armád zemí novými vzory vojenské techniky. Na rozdíl od jiných průmyslových odvětví uskučeňovaly země koordinaci v předstihu 3–4 měsíců. Tento předstih je a nadále bude nezbytný k tomu, aby k výsledkům koordinace mohla včas přihlídnout při sestavování národohospodářských plánů a ta průmyslová odvětví, která jsou dodavateli základních materiálů a kompletačních výrobků při výrobě vojenské techniky.

Koordinační práce a dále vyjmenované veškeré činnosti zemí Rady na úseku vojenské techniky organizuje Stálá komise RVHP pro obranný průmysl (KOP) v úzké součinnosti s Technickým výborem Spojených ozbrojených sil.

V přípravných etapách KOP upřesňuje nomenklaturu vojenské techniky, předpokládanou k výrobě v plánovaném období. Upřesňuje ji na základě údajů, obdržených od Spojeného velení. Nato posuzuje a schvaluje konkrétní nomenklaturu základních druhů výrobků, jejichž výrobu musí koordinovat KOP.

Práce na koordinaci plánů na léta 1971–75 byly prakticky ukončeny v roce 1970, což bylo výsledkem dvoustranných a vícestranných konsultací, uskutečňovaných ve stejnou dobu a na jednom místě. Na základě výsledků koordinace mohly země uzavřít dvoustranné dohody o vzájemných dodávkách vojenské techniky na období 1971–75, což svědčí o dalším rozšíření a prohloubení spolupráce v rozvoji obranných průmyslových odvětví všech členských zemí KOP. Celkový objem vzájemných dodávek vojenské techniky členských zemí KOP vzroste v letech 1971–75 ve srovnání s obdobím 1966–70 přibližně o 64 %. Zvýšení objemu vzájemných dodávek vojenské techniky je podmíněno ne-

zbytností zajistit vzrůstající potřeby armád členských států Varšavské smlouvy. Značné zvýšení vývozu se předpokládá z:

BLR — u munice, tankových akumulátorových baterií a transportérů—tahačů,

MLR — u vojenských spojovacích prostředků,

PLR — u tankové techniky, spojovacích prostředků, lodí a plavidel,

ČSSR — u tankové a letecké techniky,

RSR — u munice.

Obranná průmyslová odvětví členských zemí KOP — vyjma Sovětského svazu — budou pro vzájemně dodávaných vyrábět téměř třikrát více výrobků tankové techniky, munice, spojovacích a radiolokačních prostředků. Značným vzrůstem výroby vojenské techniky v těchto zemích vzroste podíl jejich účasti na vzájemných dodávkách z 38 % na 50 %, čímž na druhé straně se podíl Sovětského svazu sníží z 62 na 50 %.

Za období 1971–75 se podstatně obnoví nomenklatura vzájemně dodávaných výrobků. Bude osvojeno a uvedeno do sériové výroby mnoho nových moderních vzorů vojenské techniky, např. v:

ČSSR — bojové vozidlo pěchoty, cvičné letouny L-39, cvičné pilotní kabiny TL-39,

PLR — 6 nových projektů vojenských lodí a plavidel,

BLR — transportéry—tahače,

MLR — armádní, divizní, tankové rádiové stanice, radioreléové linky aj.

2. Další základní formou mezinárodní socialistické dělby práce, na jejíž rozvoj kladou členské státy Rady v současné době zvláštní důraz, je specializace a kooperace ve výrobě. Její podstatou je soustředění stejnorodé výroby v jedné nebo několika socialistických zemích tak, aby se při uspokojování potřeb zainteresovaných zemí vytvářely předpoklady k efektivnější výrobě, k rychlejšímu prosazování technického pokroku a k lepšímu využívání přírodních a ekonomických zdrojů zúčastněných zemí.

Takto se organizace výrobního procesu dostává do mezinárodního rámce a vzniká i možnost vytvářet mezinárodní odvětvové organizace v oblasti výroby. Mezinárodní specializací a kooperací se vytvářejí mnohostranné možnosti pro efektivní spojení úsilí zemí likvidovat zpoždění v některých odvětvích průmyslu, nebo urychlit rozvoj progresivních odvětví.

Proto důležitým úkolem, který byl předmětem stále pozornosti KOP, bylo vypracování doporučení na specializaci a ko-

operaci výroby vojenské techniky. Na tomto úseku došlo ve srovnání s předchozím obdobím k podstatnému zlepšení. K tomu značně přispěla důkladnější příprava nezbytných výchozích údajů zemí, organizace předběžné ukázky nových vzorů vojenské techniky sovětskou stranou a Spojeným velením pro představitele kompetentních orgánů zemí, předání potřebných informací o technických, technologických a ekonomických ukazatelích, hlubší technickoekonomické zdůvodnění zainteresovanosti zemí na specializaci výroby.

Při pracích na koordinaci plánů KOP znovu posuzovala a upřesňovala dříve přijatá rozhodnutí o specializaci vojenské techniky. Členské země rozvíjely svůj obranný průmysl s přihlédnutím k těmto doporučením v souladu s přidělenou jim specializací výroby a v současné době vyrábějí mnoho druhů výzbroje a vojenské techniky v rozsahu, který zajišťuje nejen jejich vlastní potřebu, ale i potřeby dalších členských zemí.

Pevné určení specializace stabilizuje profil obranného průmyslu v zemích a dává jim možnost jistěji stanovit perspektivy jeho rozvoje. K tomu přispívá také i ta skutečnost, že při uzavírání dvoustranných dohod o vzájemných dodávkách vycházejí země ze specializace výroby doporučované KOP.

Srovnání údajů o vzájemných dodávkách vojenské techniky svědčí o značném prohloubení specializace její výroby v letech 1971–75 ve srovnání s minulým obdobím. Jestliže v letech 1966–70 činily v celkovém objemu vzájemných dodávek specializované výrobky 77 %, potom v letech 1971–75 budou činit 85 %. V této pětiletce bude specializováno 95 % výroby spojovacích a radiolokačních prostředků, asi 90 % výroby letecké a tankové techniky. Na tyto druhy techniky připadá více než 80 % celkového objemu vzájemných dodávek.

V současné době jsou stanoveny tyto směry specializace u základních druhů výzbroje a vojenské techniky:

- letecká technika (PLR, ČSSR)
- tanková technika (PLR, ČSSR, částečně MLR a BLR)
- spojovací a radiolokační prostředky (MLR, PLR, částečně BLR, RSR a ČSSR)
- lodě a plavidla (PLR, NDR)
- granátomety a náboje k nim (RSR, BLR).

Pěchotní výzbroj a munici vyrábějí prakticky všechny země k uspokojování potřeb svých armád, což vyplývá z důvodů vojenského charakteru.

V období rozvoje socialistické ekonomické integrace členských zemí Rady bude dále nezbytné zdokonalovat formy a metody specializace, zvyšovat účinnost přijímaných doporučení, jakož i nadále rozvíjet spolupráci v oblasti kooperace výroby vojenské techniky s tím, aby bylo dosaženo stejné úrovně spolupráce jako v oblasti koordinace plánů a specializace výroby. V oblasti kooperace výroby vojenské techniky bylo dosaženo určitých pozitivních výsledků: v organizaci kooperování výroby středních kolových plovoucích obrněných transportérů mezi ČSSR a PLR, výroby radiolokačních stanic a vojskových rádiových stanic mezi MLR a PLR.

3. Značný vzrůst vzájemných dodávek vojenské techniky mezi členskými zeměmi KOP vyžaduje zpracování velkého množství dokumentace v plánovacích, průmyslových, zahraničně obchodních a vojenských orgánech materiálně technického zásobování.

Existující systém ručního zpracování je těžkopádný, zabírá mnoho času, vyžaduje větší aparát a to nejdůležitější — není schopen zajistit potřebnou operativnost. V souvislosti s tím vznikl vážný a složitý problém přechodu ke strojnímu zpracování této dokumentace, k realizaci sestavování, předávání a zpracování dokumentace s využitím moderních prostředků výpočetní techniky — jednotný pro všechny země. V rámci KOP se v posledních letech vypracovává tento systém pro vojenskou techniku v podobě jednotného materiálového kódu, který představuje systematizovaný katalog názvů vojenské techniky zakódovaných číselným kódem, který počítá s použitím výpočetních strojů.

Celá nomenklatura výzbroje a vojenské techniky je rozdělena do několika tříd podle druhů techniky. Každý výrobek a jeho základní části ve skupinách a podskupinách mají svůj číselný kód. Tím jakýkoli výrobek vojenské techniky má určitou číselnou kombinaci, která umožňuje zakódovat a předat potřebnou informaci s pomocí výpočetních strojů a vydat ji jako obyčejný dokument.

Zavedení jednotného materiálového kódu do praxe činnosti plánovacích, průmyslových, zahraničně obchodních a zásobovacích orgánů jednotlivých zemí má podstatně zkrátit dobu a náklady na zpracování dokumentace a zvýšit operativnost materiálně technického zásobování armád.

Použití jednotného materiálového kódu se připravuje pouze u výzbroje a vojenské techniky. Ve skutečnosti nomenklatura výrobků, které jdou na zásobování armád, zahrnuje prakticky produkci téměř všech

národohospodářských odvětví. Aby předností strojího zpracování mohlo být využito v plném rozsahu, vzniká potřeba vytvoření klasifikátoru produkce národního hospodářství, společného pro všechny země, a příslušného systému jejího kódování. Nebylo by na škodu využít ke splnění tohoto úkolu Vsesvazový klasifikátor průmyslové a zemědělské produkce SSSR, jehož zpracování v SSSR ukončili.

4. Rozvojem a prohlubováním spolupráce zemí v oblasti branného průmyslu znovu vznikl problém koordinace vědeckovýzkumných a vývojových prací na vícestranném základě. Přejít na tuto formu spolupráce byl umožněn vytvořením Technického výboru Spojených ozbrojených sil. Koordináční činnost Technického výboru směřuje k vytvoření systémů, komplexů a vzorů výzbroje a bojové techniky, které odpovídají současným a perspektivním požadavkům a jsou v maximální míře unifikovány pro všechny armády. Dále tato činnost Technického výboru musí být zaměřena na společně vypracování jednotlivých témat k odstranění nepotřebného paralelismu, na vyloučení neperspektivních prací a na včasné přerušení těch prací, které přestaly být aktuální. Na základě doporučení Technického výboru mohou země projednat otázky organizace a vzájemné spolupráce při řešení vědeckovýzkumných a vývojových prací na vytvoření nových vzorů vojenské techniky, o jejíž řešení nebo výrobu mají zájem dvě nebo více zemí.

5. V posledním období se činnost zainteresovaných členských zemí KOP zaměřovala na vypracování a realizaci opatření, vyplývajících z usnesení XXIII. zvláštního zasedání RVHP, jež můžeme považovat jako přínos do komplexního programu socialistické integrace, která má za cíl další koordináční úsilí na upevnění obranných schopností členských států Varšavské smlouvy. Jde zejména o práce na metodických otázkách vypracování prognóz rozvoje výroby vojenské techniky. Zainteresované země došly k názoru, že prognózování je nezbytným základem rozvoje jiných forem spolupráce, zejména koordinace pětiletých plánů výroby a vzájemných dodávek, specializace výroby, postupu vzájemného předávání a posuzování požadavků na dodávky vojenské techniky zeměmi aj.

Vypracování prognóz rozvoje výroby vojenské techniky je novou důležitou etapou při spolupráci zemí. Bude se řešit v těsné spojitosti se Spojeným velením a bude sloužit jako výchozí základna pro dlouhodobé plánování vývoje a výroby vojenské techniky v zemích.

K prognostické činnosti u výroby vojenské techniky bude nezbytné získat od Spojeného velení a generálních štábů členských zemí KOP úvahy o nejdůležitějších tendencích rozvoje jednotlivých druhů vojenské techniky v perspektivě, o orientačních kvantitativních změnách ve vybavenosti armád touto technikou, o základním zaměření vědeckovýzkumných prací, na kterých mají zájem země, a informace o orientační úrovni základních takticko-technických charakteristikách vojenské techniky.

6. V návaznosti na tyto závěry zainteresovaných zemí byla přijata konkrétní opatření k dalšímu rozvoji styků v rozšiřování kontaktů mezi jejich příslušnými ministerstvy. Takový rozvoj přispěje ke zkrácení termínů přípravy a řešení otázek spolupráce a především různých technických otázek, spojených s organizací výroby a náběhem licenční výroby vojenské techniky. Půjde o zdokonalování existujících styků především při poskytování technické pomoci včetně organizace výroby podle předaných licencí, zdokonalování technologických procesů, realizaci vědeckovýzkumných prací podle odsouhlasené tematiky, vypracování návrhů na specializaci a kooperaci výroby apod.

7. KOP organizuje svoji činnost podle stanoveného programu a bude ji dále rozvíjet na základě Komplexního programu integrace, přijatého na XXV. zasedání RVHP.

V tomto směru je konkrétním úkolem vypracování perspektiv rozvoje obranného systému členských zemí na období do roku 1980 a zajištění příslušného vytížení výrobních kapacit na základě racionální specializace výroby a rozvoje široké kooperace mezi zeměmi při výrobě nových, složitých výrobků vojenské techniky.

Bez soustavné a praktické pomoci Sovětského svazu ve všech oblastech zabezpečování armád Varšavské smlouvy novou vojenskou technikou by bylo nemyšlitelné požadavky na obrannou schopnost jednotlivých zemí uspokojit.

Za další vývoj výuky společenských věd v ČSLA

Usnesení XIV. sjezdu KSČ vyzývá do popředí zájmu celé naší strany i otázky přípravy vysoce a všestranně kvalifikovaných politicky pevných a vyspělých kádrů. V kontextu s minulými zkušenostmi a předvídaným vývojem naší socialistické společnosti je plně oprávněné, jak zdůrazňuje mimořádnou roli předmětů, které „bezprostředně ovlivňují socialistické uvědomění žáků a studentů, jejich vztah k politice strany a osvojení vědeckého světového názoru“.

Zajištění realizace tohoto požadavku v ČSLA je rozhodující měrou podmíněno odbornou a politickou připraveností vědeckopedagogického sboru, jeho odhodláním dát této práci všechny své síly a um, jeho schopností zjišťovat rezervy, prohlubovat účinnost a organizaci učebně výchovného procesu.

Ne náhodou XIV. sjezd KSČ ve své rezoluci výslovně zdůrazňuje klíčovou roli

a nezastupitelnou odpovědnost učitele při výchově mladé generace.

Plnění požadavků sjezdu naší strany bude nepochybně náročnou prověrkou politické, ideové teoretické a metodické připravenosti společenskovědních kateder (učebních skupin) na vojenských školách v ČSLA. Je třeba zdůraznit hned úvodem, že XIV. sjezd předznamenal vpravdě novou etapu těchto kateder, etapu, v níž musí dominovat komplexní a koncepčně pojatý přístup k jednotlivým hlavním úsekům jejich činnosti.

V této stati chceme shrnout některá hlavní poučení z dosavadního vývoje společenskovědních kateder v ČSLA a upozornit včas na některé otázky, které HPS ČSLA považuje za důležité pro jejich další vzdělávací a výchovnou práci, a to i v souvislosti s budoucími změnami v systému přípravy důstojníků a praporčíků v ČSLA.

Základní poučení z dosavadního vývoje společenskovědních kateder

Soustavná obsahově metodická a politickoorganizační řídicí činnost HPS ČSLA a následná inspekční činnost oddělení škol a vědy, která byla orientována na učebně výchovný proces a vnitřní činnost kateder společenských věd na vojenských školách ČSLA, umožnila postupně soustředit cenné poznatky z procesu politické a odborné konsolidace tohoto úseku.

Dnes můžeme oprávněně soudit, že byly v zásadě vyřešeny hlavní úkoly politické konsolidace na našich společenskovědních katedrách. Byla obnovena vedoucí úloha strany v životě těchto kateder, vyřešeny podstatné otázky jejich třídně politického a kádrového zpevnění, v plném rozsahu je obnoven marxisticko-leninský charakter výuky společenských věd na základě nových učebních plánů a programů. Nastal

významný pozitivní postup ve vztazích uvnitř kateder, postupně se prohlubuje pracovní a stranické ovzduší, existuje prokazatelná snaha o neustálý růst ideové teoretické a metodické úrovně učebně výchovného procesu i vlastní přípravy učitelů. Podstatně se také zlepšila (co do rozsahu a kvality) angažovanost vědeckopedagogického sboru společenskovědních kateder za politiku KSČ jak v publicistické činnosti, tak i ve veřejné politické práci.

Katedry vyvíjejí cílevědomé úsilí o efektivní využití všech zkušeností společenskovědní základny armád států Varšavské smlouvy, zejména Sovětské armády.

Předpokladem k dosažení těchto výsledků byl i postupný obrát v práci stra-

nických organizací kateder společenských věd, v překonání etapy řešení vnitřních problémů a postupném pochopení místa a úlohy stranických organizací, které jim ve vztahu k výuce a ideově teoretické činnosti kateder stanoví „Směrnice náčelníka HPS ČSLA k výuce společenských věd na vojenských školách“.

Tyto poznatky a závěry je třeba chápat jako první zobecnění rozhodujících pozitivních tendencí v práci kateder a učebních skupin společenských věd, které ovšem bude nutné dále pečlivě sčítat, prohlubovat a rozvíjet.

Cesta k dosažení těchto výsledků nebyla snadná, ani jednoduchá. Část vědeckopedagogických pracovníků zaujímala dlouhou dobu vyčkávací postoje, chovala se pasivně a chybné názory a usnesení v důsledku toho odvolávala jen formálně, aniž docházela k principiálnímu a sebekritickému přiznání vlastních chyb a omylů a uvědomění si vlastního podílu na krizi, do které se naše strana, společnost a tedy i ČSLA dostala.

Tato negativní tendence poznamenala celkový vývoj konsolidačního procesu na společenskovedních katedrách a učebních skupinách, jehož důsledky se projevují ještě v současném období v nedostatečné ideově teoretické fundovanosti kritických materiálů.

K rozvíjení procesu konsolidace výuky společenských věd ve vojenských školách významně přispělo zpracování analýz činnosti kateder a učebních skupin v uplynulém období a jejich postupné prohlubování a personifikace v souvislosti s postupem strany k realizaci závěrů lednového pléna ÚV KSČ z roku 1970 a konáním vnitrostranických pohovorů.

Analýzy, prověrky a pohovory odhalily, že výuka společenských věd byla v uplynulých letech značně deformována a výrazně poznamenána revizionismem a pravicovým oportunismem, což se projevilo především:

- postupným ústupem od hlubšího studia tří základních součástí marxismu-leninismu a výrazným oslabením třídní vyhraněnosti výuky;

- zanášením tzv. „moderních“, z revizionistických pozic vycházejících filosofických, sociologických a jiných teorií, do výuky a výrazným ústupem od studia klasiků marxismu-leninismu, zejména pak od teoretického odkazu V. I. Lenina;

- podceňováním a ignorancí rozvoje společenských věd v socialistických spojeneckých zemích, zejména v Sovětském svazu, a v nekritickém přejímání módních směrů a teorií;

- oslabováním vojenskopolitického charakteru výuky a přípravy vojenských kádrů a podceňováním rozvoje jejich vojenskoteoretického odkazu klasiků marxismu-leninismu, zvláště pak V. I. Lenina.

Tyto pravicově oportunistické a revizionistické formace výuky společenských věd byly do značné míry umožňovány postupným ústupem od platných učebních programů, jejich svévolným porušováním a oportunistickým výkladem, a také do značné míry i tím, že HPS ČSLA nebyla dostatečně vybavena pro náročné řízení výuky společenských věd a slabě svoji řídicí funkci na tomto úseku vykonávala.

Teprve na základě výsledků prověrek komisí HPS ČSLA přikročily katedry společenských věd ke kritickému přehodnocení lekcí fondů, skript a ostatních studijních materiálů a postupně zabezpečovaly návrat ke studiu děl klasiků marxismu-leninismu.

Politický a ideově teoretický diferenciální proces na katedrách společenských věd vedl k odhalování a porážce nositelů revizionistických a pravicově oportunistických deformací a k jejich odchodu z ČSLA což vedle velice pozitivních důsledků znamenalo současně početní oslabení celé řady společenskovedních pracovišť. Vznikla proto vysoce aktuální otázka zabezpečit urychlení vědecké přípravy kádrů a přijmout mimořádná opatření při řešení této vysoce náročné úlohy. Na základě rozhodnutí vedení HPS ČSLA a za významného pochopení HPS Sovětské armády a vojenského námořnictva byl tento úkol zajištěn vysláním našich vědeckopedagogických pracovníků na studium vědecké aspirantury na VPA V. I. Lenina v Moskvě.

Do konce roku 1971 vyslala HPS ke studiu různých forem vědecké aspirantury již 20 soudruhů a proškolila vedle toho i 8 vědeckých školitelů.

Současně došlo k tomu, že k zabezpečení přípravy našich společenskovedních pedagogických kádrů poskytly obětavou a vydatnou pomoc i katedry společenských věd na VPA V. I. Lenina vysláním svých specialistů na přednáškové a metodické pobyty do ČSSR, poskytnutím pomoci při tvorbě učebních dokumentace apod.

Tato obrovská a zásadní pomoc sovětských soudruhů nás však nezabavuje problému postupně omlazovat katedry a učební skupiny společenských věd na našich vojenských školách, neboť věkové složení není zdaleka optimální.

Hlavním článkem v procesu postupné konsolidace výuky společenských věd v ČSLA se stalo vybudování Vojenskopolitické fakulty VA AZ v Bratislavě, která zahájila svou činnost v listopadu 1969.

Dosažené výsledky potvrzují, že VPF VA AZ překonala období mimořádných opatření, provizorií a improvizací. Vytvořila základní předpoklady k úspěšnému rozvíjení výchovy a přípravy politických pracovníků ČSLA z hlediska potřeb marxisticko-leninské politiky naší strany, předpoklady pro rozvoj pedagogické, vědeckovýzkumné, veřejné politické a publikační činnosti v duchu závěru XIV. sjezdu KSČ a s využitím ideově teoretického bohatství z dokumentů XXIV. sjezdu KSSS. Významným počinem fakulty bylo, že se podařilo rozvíjet politickou a ideově teoretickou činnost v souladu s aktuálními potřebami boje strany proti pravicově oportunistickým názorům, revizionistickým teoriím a jejich nositelům. Vědeckopedagogičtí pracovníci podrobili kritice základní nesprávné dokumenty zpracované na bývalé VPA, zvláště „Memorandum“ a „Návrh systémového uspořádání sociálně politických orgánů a organizací v ČSLA“. To přispělo rozhodující měrou k odhalení revizionistické podstaty těchto materiálů v široké vojenské veřejnosti.

Významnou akcí, kterou na popud HPS ČSLA zorganizovala VPF VA AZ, bylo uspořádání teoretické konference ke 100. výročí narození V. I. Lenina, která objasnila charakter leninismu, jako marxismu naší epochy, dále leninské principy výstavby a řízení socialistické armády a výchovy vojsk. Tato konference i sama její příprava významně zaktivizovala celou vědeckopedagogickou společenskovo-vzdělávací frontu, takže nástup do kampaní k XXIV. sjezdu KSSS, ke XIV. sjezdu KSČ, k 50. výročí

vzniku a založení KSČ i k volbám do zastupitelských orgánů se stal již záležitostí společenskovo-vzdělávací fronty v ČSLA.

Tak Vojenskopolitická fakulta pozitivně ovlivnila jak praxi, tak i zaměření pedagogické činnosti v oblasti společenských věd na všech ostatních vojenských školách. Její pracovníci v souladu s požadavky HPS ČSLA se zúčastnili inspekční výuky na VA AZ v Brně, VF VŠD v Žilině, opo-
novali učební dokumenty jednotlivých kateder a učebních skupin apod.

Fakulta rovněž zabezpečila vydání překladů sovětských učebnic a významně se podílela i na přípravě propagandistů ČSLA a stranického aktivu HPS.

VPF VA AZ v Bratislavě měla, a i nadále bude mít významné místo v přípravě vědeckopedagogických pracovníků v oboru společenských věd. Byla vytvořena politicky a odborně vysoce kvalifikovaná vědecká rada fakulty a postupně splněny potřebné požadavky na zahájení přípravy nových vědeckých pracovníků, kterých dnes škola fakulta více než 150 a to v různých oborech i formách.

Přes dosažené úspěchy je další budování VPF VA AZ spjato i s řadou vážných problémů, které se budou zejména projevovat s přechodem k další etapě, která vedle úsilí o další prohloubení vyhraněné a jednoznačné politické angažovanosti bude klást i nároky na soustavnou péči o vysokou ideově teoretickou a metodickou úroveň výuky a rozvoj vědeckovýzkumné práce tak, aby byly beze zbytku naplněny požadavky kladené na vojenskou vysokou politickou školu.

Výsledky výuky společenských věd v ČSLA ve školním roce 1970—1971

V průběhu minulého školního roku bylo ověřeno, že výuka společenských věd probíhá v duchu schválených učebních dokumentů a nebyly zjištěny žádné záměrné nesprávné, ideově politicky chybné postoje učitelů a posluchačů ve vyučovacím procesu.

Zjištěné ideově teoretické a metodické nedostatky je nutné považovat za chyby a nesnáze růstu.

Poznatky ukazují, že učitelé usilují o pečlivou přípravu na výuku, i když úroveň jejich práce je dosud velmi rozdílná v důsledku nerovnoměrné pedagogické a metodické připravenosti.

Na závěr školního roku 1970—71 proběhly v souladu s učebními plány a příslušnými studijními předpisy státní závěrečné zkoušky a obhajoby, nebo závěrečné zkoušky z jednotlivých disciplín společenských věd. Vojenské vysoké školy dosáhly těchto výsledků: na VPF VA AZ složilo

státní zkoušky výtečně 15 %, velmi dobře 41 % a dobře 44 % posluchačů. Na ostatních fakultách složilo závěrečné zkoušky výtečně 27 %, velmi dobře 44 % a dobře 29 % všech posluchačů. Vzhledem k tomu, že na 1—4 fakultě VA AZ jsou konány pouze závěrečné zkoušky ze společenskovo-vědních disciplín, v současné době HPS ČSLA připravuje návrh na obnovení státních zkoušek z marxismu-leninismu na této vojenské vysoké škole počínaje školním rokem 1972—73. Podobně stanoví i průběh a zakončení výuky společenských věd na ostatních — a to i nově vytvořených — vojenských vysokých školách.

Zkušenosti, shromážděné na základě státních a závěrečných zkoušek ukazují, že účinnost výuky společenských věd je dosud výrazně slabší zejména u posluchačů nového systému studia, na což by měli soustředit pozornost jak velitelé, tak i politické organizace škol. Příčiny vidíme jak

v nevyzrálosti životních a politických názorů a zkušeností mladých posluchačů, tak i v nezvládnutí pedagogicko-metodických problémů výuky na katedrách společenských věd.

Současné však státní a závěrečné zkoušky ze společenských věd potvrzují, že došlo k obratu pozornosti posluchačů ke zvládnutí všech významných — zejména sjezdových — dokumentů mezinárodního komunistického a dělnického hnutí a k soustavnému studiu děl klasiků marxismu-leninismu, že se výrazně prohloubil jejich kladný vztah ke studiu společenských věd, což se projevilo na seminářních zaměstnáních a cvičeních tak, že většina posluchačů byla aktivní a prokázala solidní znalosti studované problematiky. Výsledky hospitací však také ukázaly, že přes obrat, který nastal ve studiu klasiků marxismu-leninismu a v práci s dokumenty KSC a mezinárodního komunistického hnutí, existuje ještě celá řada rezerv v přípravě posluchačů na výuku. Zkoušky také potvrdily, že zvládnutí materiálů, zejména XIV. sjezdu KSC, má zatím jen informační charakter a posluchači je těžko aplikují na vojenskou praxi.

Pokud jde speciálně o absolventy VPF VA AZ, prokázali při ústních státních zkouškách dobré teoretické znalosti a schopnosti a splňují základní požadavky kladené na absolventy této fakulty. Podotýkáme však, že aparát VPF VA AZ nedokázal úspěšně a včas sjednotit katedry v přípravě na státní zkoušky, neujasnil s potřebným předstihem jednotná kritéria pro hodnocení, otázky vždy neformuloval s příslušnou promyšleností a jejich struktura byla často nevyvážená. Tyto nedostatky se sice podařilo ve spolupráci s HPS ČSLA odstranit, jsou však do budoucna jistým mementem.

Pokud jde o výuku společenských věd na vojenských středních školách, byly ze strany HPS ČSLA vytvořeny potřebné předpoklady. Byly vydány nové učební programy a soustavně byla věnována pozornost zabezpečení obsahové a metodické přípravy učitelů na výuku.

Během uplynulého školního roku organizovala HPS ČSLA studijní a konsultační pobyty učitelů učebních skupin na jednotlivých katedrách VPF VA AZ. Tato forma přípravy našich středoškolských učitelů se osvědčila jako vysoce efektivní a v roce 1971 ji využilo celkem 25 učitelů v průměru po 10 dnech. Z těchto důvodů budeme v dalších letech tuto formu doškolení učitelů kateder a učebních skupin společenských věd z vojenských středních škol i nadále rozvíjet podle schválených zásad.

HPS ČSLA organizuje rovněž instruktivně metodická zaměstnání všech učitelů vojenských středních škol s cílem zobecnit zkušenosti z realizace nových učebních programů, objasnit roli nové „Směrnice HPS ČSLA“ a seznámit učitele s nejnovějšími politickými a ideově teoretickými závěry na úseku jednotlivých společenských disciplín.

Společným úsilím oddělení škol a vědy HPS ČSLA, náčelníků kateder a učebních skupin a náčelníků politických oddělení vojenských středních škol se podařilo vyřešit v uplynulém roce problémy kádrové stabilizace tak, že je zabezpečena výuka na všech typech škol, včetně nově zřízených DRŠ a DDŠ.

Vojenské střední školy svou produkcí v uplynulém školním roce významně přispěly k doplnění potřebných počtů mladých odborně a politicky připravených velitelských a technických kádru naší armády. Vojenské střední školy vyřadily v uplynulém školním roce více než 1500 absolventů, z nichž 45 % absolvovalo maturitní a závěrečné zkoušky s výtečným a velmi dobrým prospěchem. Zkušební komise ve svých závěrech shodně konstatovaly, že ČSLA bude posílána dobře připravenými kádry, jejichž úroveň dává předpoklad rychlého zapracování do funkcí u vojsk. Naše inspekční prověrky potvrdily — pokud jsme se s absolventy vojenských středních škol setkali jako s posluchači vojenských vysokých škol — že jsou dobře připraveni a jejich hodnocení je pozitivní.

Cílevědomou ideově politickou výchovnou prací učebních skupin společenských věd bylo také na vojenských středních školách získáno v uplynulém roce 36 absolventů pro práci ve stranickopolitickém aparátě ČSLA.

Přes nesporný obrat v prosazování ideově výchovné stránky vyučovacího procesu, zjišťujeme neustále případy, kdy možností výchovného působení na žáky a posluchače není důsledně a neefektivněji využíváno. Nedostatků jsou ve zdůrazňování vojenských aspektů společenskovední výuky, v prohlubování vojenskopolitického profilu žáků středních škol.

Společným nedostatkem na katedrách vojenských vysokých škol i středních škol je dosud slabé propracování mezipředmětových vazeb jednotlivých společenskovedních disciplín a také málo koncepční propracování jak vytvářet praktické návyky a dovednosti u budoucích velitelů, inženýrů, politických pracovníků a důstojníků štábů pro praktickou politickovýchovnou práci.

(Pokračování v příštím čísle)

BOJOVÁ POHOTOVOST

Ještě letos vstoupí v platnost nová „Směrnice pro uvádění Čs. lidové armády do bojové pohotovosti“.

Nová „Směrnice“ má podstatně odlišnou koncepci od dosud platné „Směrnice“. Nová koncepce vychází ze závěrů soudobé mezinárodní politiky, vojenské politiky KSČ a celé Varšavské smlouvy, ze závěrů strategickopolitické koncepce imperialistických států, zejména členských států Severoatlantického paktu a jeho příprav k válce, z charakteristiky možné budoucí války a způsobů jejího vedení, ze zkušeností armád států Varšavské smlouvy, především Sovětského svazu a z vnitřních zkušeností získaných z vývoje upevňování bojové pohotovosti vojsk ČSLA.

K snadnějšímu proniknutí do obecné problematiky v oblasti bojové pohotovosti a k správnému usměrnění na hlavní problémy bojové pohotovosti jsme zpracovali seriál článků, ve kterých vysvětlíme základní myšlenky bojové pohotovosti.

Vzhledem k nezbytné míře utajení otázek pohotovosti, která je vyšší než může zabezpečit Vojenská mysl, jsme některé problémy vynechali nebo jen naznačili.

Hlavním cílem zveřejněného materiálu je přispět ke komplexnějšímu chápání významu bojové pohotovosti a tím i k zabezpečení příznivých podmínek pro pochopení, rozpracování a konečnou realizaci nové „Směrnice“.

Upevňování a zvyšování nepřetržité bojové pohotovosti ČSLA z hlediska vojenskopolitické situace v Evropě

V důsledku úspěchů socialismu a světového revolučního hnutí, při současném prohlubování všeobecné krize imperialismu, se třídní zápas mezi oběma soustavami přiotřil. Přerostl do celosvětového měřítka, zahrnuje všechny hlavní oblasti společenského života a nabývá nejrůznějších forem.

Hlavním strategickým cílem imperialismu zůstává likvidace socialismu a obnova kapitalismu na celém světě. Protože se však světovému imperialismu nedaří změnit celkový poměr sil ve svůj prospěch a vytvořit reálné podmínky pro dosažení tohoto konečného cíle, zaměřuje se na oslabování pozic socialismu a na potlačování národně osvobozenického hnutí. Využívá k tomu všech forem boje v oblasti ekonomiky, ideologie a kultury a v případě nutnosti nebo za výhodných podmínek neváhá použít i ozbrojeného zápasu.

Svou politikou vytváří válečná ohniska ohrožující mír na celém světě. Hlavním představitelem této reakční, agresivní politiky jsou Spojené státy americké, které plní úlohu mezinárodního četníka a ochránce mezinárodního systému vykořisťování a útlaku.

Za nejvýznamnější válčisti světa je v současných podmínkách považováno evropské válčisti, zejména jeho středoevropský prostor. Zde má imperialismus soustředěny své největší síly — Severoatlantický pakt, který má značný počet strategických, operačně taktických i taktických zbraní, schopných k vedení všeobecné i omezené, jaderné či konvenční války. Je nejvážnějším zdrojem nebezpečí příští možné války v Evropě. Jeho agresivní cíle představují trvalou hrozbu pro země Varšavské smlouvy.

Nejlépe zhodnocuje situaci na středoevropském válčisti Deklarace o míru, bezpečnosti a spolupráci v Evropě ze dne 26. ledna 1972: „... v Evropě působí také síly, které mají zájem na udržení napětí, na stavění jedněch evropských států proti druhým, na zachování možnosti znova zhoršovat situace na evropském kontinentě. Tyto síly, jak ukazují skutečnosti i z poslední doby, si nedovedou představit evropskou politiku mimo rámec bloků a snaží se ještě víc vystupňovat závody ve zbrojení na evropském kontinentě ...“

Hlavním prostorem rozmístění sil Severoatlantického paktu ve střední Evropě a nejsilnějším imperialistickým státem v našem bezprostředním sousedství je Německá spolková republika. Základním cílem její politiky je aktivně se podílet na agresivních plánech NATO proti socialistickému táboru. Tyto záměry nejvýrazněji dokumentuje intenzita západoněmeckého úsilí a jeho předpokládané úsilí v příštích letech.

Západoněmecký bundeswehr je nejpočetnější a nejlépe vyzbrojenou složkou NATO. Jeho složení, organizace a výzbroj plně odpovídají agresivním koncepcím Severoatlantického paktu.

V důsledku konstruktivní mírové politiky SSSR a ostatních socialistických států se daří řešit některé palčivé otázky v Evropě. Na rozdíl od předchozích vlád je si současná vláda NSR vědoma základní reality v Evropě, což objektivně určuje nutnost uznat status quo v Evropě jako východisko pro postupné plnění nezměněných mocenských cílů německého imperialismu. Výrazem tohoto chápání situace v Evropě je nová taktika, odrážející se v Brandtově „Východní politice“. Jejím důsledkem je zahájení procesu ratifikace smluv mezi Sovětským svazem a Německou spolkovou republikou, mezi Polskou lidovou republikou a Německou spolkovou republikou. Obdobně i čtyřstranná dohoda ze dne 3. 9. 1971 o otázkách Západního Berlína a příslušné dohody mezi vládami Německé demokratické republiky a Německé spolkové republiky, jakož i mezi vládou NDR a Senátem Západního Berlína vytváří předpoklady pro uvolňování napětí v Evropě a k jednání o dalších závažných problémech bezpečnosti tohoto území.

To však nesmí oslabovat bdělost socialistických států, neboť základní cíle

NSR, jako významné součásti celého imperialistického tábora zůstávají beze změny.

Imperialismus zůstává nadále zdrojem možné války. Z jeho politiky vyvěrá pro naši zemi nebezpečí narušení dalšího budování socialismu a klidného soustředěného úsilí a životního snažení našich národů.

Zárukou likvidace tohoto nebezpečí a důležitým garantem dalšího nerušeného budování socialismu v naší zemi a dalšího rozvoje světové socialistické soustavy jsou mohutné ozbrojené síly států Varšavské smlouvy, které jsou nepřetržitě připraveny odrazit jakýkoli útok. Ministr obrany SSSR maršál Grečko o tom na 24. sjezdu KSSS řekl: ... „Neustálé upevňování ozbrojených sil je objektivní nutností pro úspěšnou výstavbu socialismu, vyplývající ze zákonitosti společenského vývoje a ze zvláštností třídního boje mezi kapitalismem a socialismem ...“

Socialistický tábor i nadále počítá s tím, že je možné světovou válku odvrátit. Jestliže se jí však nepodaří odvrátit, bude znamenat podle svého sociálního a třídního charakteru ozbrojené střetnutí dvou protikladných společenských soustav — kapitalismu a socialismu. Ze strany imperialistických států to bude válka nespravedlivá, dobytelská, ze strany socialistického společenství pak válka spravedlivá, osvobozeněcká.

Ozbrojený konflikt mezi oběma společenskými soustavami může mít různý charakter. Jako nejpravděpodobnější se jeví všeobecná jaderná válka. Připouští se i zahájení války konvenčními prostředky, nikdy se však nedá vyloučit přerůstání takto zahájených válek v jaderný zápas. Obě tyto varianty mohou být uskutečněny nenadálým napadením, o co se imperialisté budou vždy snažit, nebo po postupném narůstání napětí.

Vzhledem k tomu se musíme při zajišťování budování socialismu připravit na variantu nejhorší — na všeobecnou jadernou válku, zahájenou s překvapením. I když budeme nadále bojovat za její odvrácení, musíme udělat vše pro to, aby po jejím vzniku jsme byli s to, zasadit agresoru rozhodný úder a zničit ho, při současném zajištění přežití jaderných útrap našich národů.

Tato stanoviska jsou všeobecně platná pro každou zemi socialistického tábora. Jsou základem i naší vojenské doktríny s přihlédnutím na postavení a význam republiky, stojící bezprostředně proti potenciálnímu nepříteli. V každém případě, zásadním způsobem ovlivňují stupeň bojové pohotovosti a připravenosti armády i organizaci obrany teritoria.

Pro bezpečnost Československa má rozhodující význam členství ve Varšavské smlouvě. Pouze pomoc států — účastníků Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem — při současném maximálním vypětí všech vlastních sil a prostředků — zaručuje svébytnost, svobodu a suverenitu našich národů.

ČSSR zaujímá velmi exponované místo v Evropě. Je socialistickým státem, který je na rozhraní dvou antagonistických světových soustav. 2546 km hraniční čáry, což představuje 73 % z celkové délky hranic ČSSR sousedíme se socialistickými státy, 356 km, tj. 10 % hranic sousedíme s agresivní Německou spolkovou republikou, což představuje asi 250 km frontové linie. Kromě toho máme společnou hranici s kapitalistickým neutrálním Rakouskem v délce 570 km. I když Rakousko není v míru potenciálním nepřítelem, je nutné počítat, že v případě globální války by mohla být jeho neutralita narušena vojsky NATO s cílem zabezpečit si nástupní prostor k napadení ČSSR na územně výhodném operačním směru. V takovém případě by hranice s Rakouskem představovala asi 200 km frontové linie.

Naše území je křižovatkou téměř všech operačních směrů bojové činnosti armád obou uskupení. Ovládnutí teritoria našeho státu by vytvořilo mimořádně výhodné podmínky pro úder do boků a týlů sestavy armád socialistických států. Celé území našeho státu se stane terčem útoku nepřítele v jakémkoli ozbrojeném konfliktu.

Československá lidová armáda, která spoluvytváří první operační sled Varšavské smlouvy, bude v případě rozpoutání války plnit v součinnosti s vojsky NDR, Polska, Maďarska a SSSR důležité úkoly. Ve spřátelených státech jsou rozmístěny další rozhodující pozemní a letecké síly států Varšavské smlouvy. Vzhledem ke geografickému umístění našeho státu bude ČSSR, zejména teritoriální orgány, plnit důležité úkoly ve prospěch spojenců, jako např. zabezpečení přesunů spojeneckých vojsk, jejich zasazení na jednotlivých směrech, jejich doplňování, zásobování apod. Tato činnost bude výrazně ovlivňovat úspěšné rozvíjení bojových operací všech spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy.

Vzhledem ke strategickému významu ČSSR v obranném systému Varšavské smlouvy musí být Československá lidová armáda připravena střítnout se s vojsky NATO ihned na začátku války v jejích prvních hodinách. Proto je nezbytné udržovat ČSLA v nepřetržité bojové pohotovosti, tuto neustále zvyšovat, aby i v nejtěžších podmínkách zahájení války bylo možné ve spolupráci s armádami Varšavské smlouvy zasadit agresorovi zdrcující úder.

Z těchto důvodů chápeme obranu vlasti jako vlasteneckou a internacionální povinnost, plněnou v rámci všech zemí — účastníků Varšavské smlouvy, vyžadující soustředěného úsilí celé naší společnosti.

V r. 1970 na červnovém zasedání pléna ÚV KSČ bylo přijato usnesení, zabezpečovat trvalé upevňování obranyschopnosti naší země a spolupráci ozbrojených sil Varšavské smlouvy, jako přední úkol naší strany a společnosti.

Tato usnesení potvrdil 14. sjezd KSČ, který znovu zvýraznil nezbytnost, aby mocenské orgány, především ČSLA, byly připraveny k ochraně revolučních vymožeností proti vnitřnímu i vnějšmu nepříteli.

Generální tajemník KSČ, soudruh G. Husák v úvodním projevu 14. sjezdu zdůraznil... „žijeme na hranici imperialistického světa a nemůžeme ani na chvíli ztrácet ze zřetele, že musíme být připraveni spolu s našimi spojenci k obraně národní a státní nezávislosti i socialistického zřízení. Zabezpečujeme tento úkol v rámci společenského úsilí států Varšavské smlouvy, opření o pevné, nerozborné přátelství se Sovětským svazem ...

Internacionální charakter obrany naší socialistické vlasti zdůraznila i rezoluce 14. sjezdu... „Trvalým úkolem celé společnosti, ozbrojených sil, státních a společenských orgánů a institucí je zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu. Toho lze dosáhnout jen v rámci jednotného úsilí zemí Varšavské smlouvy v plném souladu se zájmy všech jejích členských států a v nerozborném přátelství a spojenectví se Sovětským svazem ...

Důležitým úkolem branné politiky strany a státu je, na vyhraněné třídních a internacionálních základech, prohloubit brannou výchovu a přípravu obyvatelstva, zvláště mládeže, posilovat jednotu armády a lidu tak, aby obrana naší socialistické vlasti se stala ctí a vlasteneckou povinností každého občana ...

K zvyšování bojové síly Československé lidové armády je zapotřebí rozvíjet stranickopolitickou práci a politickoideovou výchovu, zvláště upevňovat vědomí socialistického vlastenectví a proletářského internacionalismu příslušníků armády. V další výstavbě armády a formování politických hledisek využívat

poznatků marxisticko-leninské vojenské vědy a zkušeností bratrských socialistických zemí. Neustálou pozornost věnovat zdokonalování systému velení, upevňování kázně, organizovanosti života a vysoké bojové pohotovosti vojsk ...“

Z uvedených výňatků sjezdových materiálů je nesporné, že výstavba celého branného systému ČSSR musí být uskutečňována pod vedením KSČ. Pouze vedoucí politická síla v ČSSR — Komunistická strana a její orgány — je povolána a schopna řídit a integrovat celospolečenské úsilí k obraně země na principu marx-leninského světového názoru. KSČ určuje základní koncepční linii pro obranu, střeží její realizaci a vytváří pro ni nezbytný prostor a podmínky ve všech oborech státní a společenské činnosti. Při tom nenarušuje pravomoci a nesnímá odpovědnost z příslušných státních a společenských institucí za realizaci branné politiky a za plnění úkolů, spojených s obranou země.

Branný systém chápeme jako komplexní a celospolečenský systém, zahrnující všechny nezbytné podmínky k optimálnímu splnění cílů vojenské politiky strany. Tuto politiku strana trvale určuje a uskutečňuje na základě rozborů vnitřních i vnějších společenských procesů a vychází ze závazků, vyplývajících ze spojeneckých smluv, ze strategických koncepcí a závěrů protivníka, vzájemných poměrů sil a úrovně poznání rozvoje vojenství.

Hlavní funkci branného systému v ČSSR, jako součásti koaličního systému socialistických států je již v míru spolupůsobit svou všestrannou připraveností a akceschopností k tomu, aby potenciálnímu nepříteli bylo zabráněno v možnosti volit válku jako prostředek k dosažení svých politických cílů a soustavně a všestranně připravovat ČSSR k aktivní obraně země.

Z této koncepce branného systému vyplývá pro ČSLA úkol, aby všichni příslušníci armády si osvojili jednotné principy a metody výcviku a vojenské výchovy, které tvoří základy příprav armád spojeného velení Varšavské smlouvy a aby se důsledně učili u Sovětské armády, jak všestranně zvyšovat bojovou pohotovost.

Analýza bojové pohotovosti

V první polovině padesátých let byla problémům bojové pohotovosti věnována malá pozornost. Bylo tomu tak proto, že imperialistické mocnosti vzhledem k nesmírné popularitě Sovětského svazu i nevýhodnému poměru sil na evropském válečném a nejasnému politickému vývoji ve státech střední a východní Evropy nevystupovaly se svými strategickými a vojenskopolitickými cíli otevřeně. Proto ani v prvních poválečných letech nevystupovalo nebezpečí nové války výrazně do popředí. Hlavní pozornost byla proto věnována především organizačnímu i materiálovému zabezpečení armády.

Po roce 1948 bylo hlavním úkolem upevnit armádu jako mocenský nástroj vítězné dělnické třídy s důrazem na posílení její vnitřní funkce, tj. ochrany a obrany revolučních výsledků proti vnitřnímu nepříteli. Úkoly vnější funkce, tj. ochrany a obrany státního území před agresí nepřítel, vzala na svá bedra plně Sovětská armáda.

S postupným přebíráním úkolů vnější funkce od Sovětské armády, s organizačním, materiálovým a výcvikovým upevňováním ČSLA, bylo zahájeno teoretické a praktické rozpracování zásad bojové pohotovosti.

Zásadní zlom v přístupu a v řešení otázek bojové pohotovosti nastal v roce 1955. V tomto roce se Čs. lidová armáda stala součástí armád Varšavské smlouvy, jako protiváhy vytvořivšího se Severoatlantického paktu (NATO), do něhož byla včleněna v r. 1954 i rodící se vojska Bundeswehru (NSR).

K zvýšení významu bojové pohotovosti přistoupila v té době i hrozba jaderné války ze strany imperialistických mocností. Tím byly vytvořeny podmínky pro řešení bojové pohotovosti a vyvstaly nové, kvalitativní úkoly jejího zabezpečení.

Podkladem pro rozvoj teoretického myšlení i praktických zásad bojové pohotovosti byly diskuse o možnostech využití překvapení v soudobých podmínkách a o možných důsledcích nenadálého napadení i praktická opatření přijímaná v Sovětské armádě.

Jedním z prvních kroků ke zvýšení pohotovosti ČSLA v nových podmínkách bylo vydání „Směrnic MNO pro udržování stálé pohotovosti v r. 1955“. Směrnice byly první reakcí na důsledky použití zbraní hromadného ničení. Tehdejší směrnice však nerozlišovaly stupně bojové pohotovosti podle druhu vojska ani podle vývoje situace.

O rostoucím významu bojové pohotovosti svědčí kromě jiného projev tehdejšího ministra národní obrany na velitelském shromáždění dne 12. 10. 1956, kde zdůraznil:

„Pokládám za nutné blíže objasnit pojem bojové pohotovosti vojsk, jejíž význam se stále zdůrazňuje a dostává se do popředí důležitosti s růstem momentu překvapení i vzhledem k našemu vysoce odpovědnému zeměpisnému postavení na nejzápadnější výspě socialistického tábora. Ještě často mnozí funkcionáři chápou bojovou pohotovost úzce a zjednodušeně, mají za to, že stačí využít za poplachu nástup kádrových jednotek v určené době. To nestačí. Usilujeme nejen o to, aby kádrová vojska byla vysoce bojeschopná, aby byla zabezpečena rychlá bojová pohotovost výcvikové a uložené techniky, zbraní, vozidel, tanků, letadel apod. Tento úkol vyžaduje též skoncovat se „sezónností“ výcviku a zabezpečovat, aby vojska byla schopna v kterékoli roční době řešit bojové úkoly i za nejsložitějších podmínek používání zbraní hromadného ničení“.

K dalšímu propracování problémů zahájení války za použití zbraní hromadného ničení a jeho vlivu na bojovou pohotovost došlo v letech 1957—1958. Přispěla k tomu postupující remilitarizace Západního Německa, zvyšující se přípravy celého imperialistického tábora na válku i konkrétní poučení z anglo-francouzské intervence v Egyptě a kontrarevoluce v Maďarsku.

Na aktivu komunistů 26. 5. 1957 vystoupil ministr národní obrany s projevem, v němž zhodnotil vliv vývoje mezinárodní situace na růst významu vysoké bojové pohotovosti a bojeschopnosti armády. Odsoudil politickou bezstarostnost a pacifistické hodnocení vývoje ve světě.

Vojenský tisk, zvláště pak Vojenská mysl zveřejňovala názory zkušených velitelů a pracovníků štábů o bojové pohotovosti a tím podstatně přispěla k pochopení důležitosti tohoto úkolu v širokých masách vojáků z povolání.

Kladně může hodnotit i výsledky vědecké konference generálního štábu ČSLA, organizované k řešení bojové pohotovosti, i když řada názorů byla ovlivněna tzv. „všemohoucností jaderných zbraní“.

Promyšleněji a teoreticky hlouběji je bojová pohotovost řešena v ČSLA kolem r. 1960—61, kdy byla přijata řada praktických opatření, která zvyšovala bojovou pohotovost armády jako celku i jednotlivých druhů zbraní a velitelských kádrů.

Východiskem byly opět poznatky sovětské vojenské vědy. Jako příklad tehdejšího názoru na bojovou pohotovost lze uvést projev ministra SSSR,

maršála R. Malinovského, přednesený v květnu 1960 na celoarmádní poradě sekretářů stranických organizací:

„Ústřední místo v naší práci zaujímají otázky dalšího zvýšení bojové pohotovosti ozbrojených sil. Možnost nenadálého napadení agresorem, za masového využití jaderných zbraní, nezměřitelně zvyšuje požadavky této bojové pohotovosti. V současné době se uvedení vojsk do bojové pohotovosti na signál musí měřit ne na dny a v řadě případů dokonce ani ne na hodiny. V mnohých útvarech a svazech záležitosti nyní na každé minutě...“

Pouze takový, výjimečně vysoký stupeň pohotovosti může zabezpečit řešení našich životně důležitých úkolů a vést ke zlomení agresorova napadení a k odražení jeho nenadálého úderu...“

Ve svém projevu s. Malinovský dále rozvedl a zdůraznil, že obecná bojová pohotovost ozbrojených sil v soudobých podmínkách je realizována širokým rozsahem různých opatření, týkajících se všech stránek života vojsk. Zdůraznil především otázky technického zabezpečení vojsk, vytvoření potřebných uskupení sil a prostředků, vysokou organizovanost, kázeň a znalosti polní přípravy i umění velitelů a štábů všech stupňů velet a řídit vojska.

Na tomto základě byly rozvíjeny i názory na bojovou pohotovost ČSLA. Dokladem toho je celoarmádní aktiv komunistů po celostátní konferenci KSČ v r. 1960. Na tomto aktivu bylo zdůrazněno, že...: prvním základním úkolem je nepřetržitě zvyšování všestranné bojové pohotovosti naší armády...“ Bojová pohotovost byla charakterizována jako schopnost nastoupit v nejkratší možné době v rozhodný vítězný boj se silným nepřítelem, v nejsložitějších podmínkách. Bojová pohotovost byla stanovena jako základní kritérium pro hodnocení dosavadních výsledků.

Od tohoto aktivu se stala otázka pohotovosti předmětem hlavního zájmu komunistů v ozbrojených silách a byla projednávána jako jeden z prvořadých úkolů na všech důležitých schůzích a aktivech.

Základní orientaci v řešení konkrétních úkolů bojové pohotovosti dávaly rozkazy ministra národní obrany. Tak např. RMNO na výcvikový rok 1962 ukládal: „... dosáhnout dalšího zkrácení doby potřebné pro uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti, jejich organizovanému vyvedení bojovým poplachem k rychlému přemístění do prostoru rozptýlení nebo bojové činnosti...“

Pro rozvoj a prohloubení bojové pohotovosti v ČSLA byla zásadní „Směrnice MNO/GŠ pro uvedení vojsk do bojové pohotovosti“ vydané v r. 1961, které byly v roce 1962 novelizovány. Hlavní význam směrnic spočíval v ujednacení obsahu bojové pohotovosti a ve stanovení norem pro dosažení pohotovosti k plnění bojového úkolu. O vzestupu kvality bojové pohotovosti svědčí to, že prakticky všechny útvary ČSLA dosahovaly opuštění kasáren do 30 minut.

Směrnice z r. 1962 zavedly 3 stupně pohotovosti vojsk, podle vývoje situace. S každým stupněm byla spojena určitá konkrétní opatření, zabezpečující postupná a přiměřená opatření.

Můžeme říci, že období 1960 až 1962 znamená kvalitativní zlom v pojetí a především pak v realizačních opatřeních bojové pohotovosti. Přesto, že mnohé otázky zůstaly i potom otevřené, dosáhla ČSLA v tomto období stupně bojové pohotovosti, který odpovídal soudobým podmínkám a zabezpečoval splnění bojového úkolu.

Těchto kladných výsledků bylo dosaženo především proto, že bylo plně využíváno zkušeností sovětské armády, že ČSLA byla budována v souladu

s marxisticko-leninskými zásadami rozvoje ozbrojených sil v třídně rozděleném světě, že byla upevňována souběžně vnitřní i vnější funkce armády.

13. sjezd Komunistické strany Československa (31. 5. až 4. 6. 1966) ve své rezoluci (část II) uložil:

„— nadále zdokonalovat náš ozbrojený systém, budovat jej jako pevnou soustavu kdykoli spolehlivě vystoupit na obranu socialistických vymožeností lidu, rozvíjet jej v jednotě politických, ekonomických a vojenských opatření, při plném využití předností socialismu a respektování jeho možností. V pevném spojení a přátelství se Sovětským svazem a v jednotě a spolupráci armád Varšavské smlouvy spatřujeme hlavní záruku bezpečnosti republiky a svobody našich národů...“

— budovat a upevňovat československé ozbrojené síly, jejich bojeschopnost, morální sílu, oddanost lidu a věrohodnost ideám komunismu, trvale pečovat o jejich moderní technické vybavení, vysokou úroveň velení, a vzájemné prohlubování vztahů mezi ozbrojenými silami a pracujícími, rozvíjet všelidový charakter obrany států, pečovat o brannou výchovu obyvatelstva, překonávat pacifistické a liberalistické tendence...“

Takto formulované programové cíle vojenské politiky v základních rysech respektovaly leninské principy obrany socialistického státu, výstavby ozbrojených sil i požadavky soudobého vojenství.

Při rozpracování tohoto usnesení nebylo však hlavní těžiště položeno do důsledného dovádění sjezdových idejí do myšlení a postojů, ale především na řešení funkčního systému branného systému. Ve výchovném stranickém procesu nebyla věnována dostatečná pozornost objasňování problému míru a války, války a politiky a místa armády v politickém systému společnosti.

V důsledku toho se šířily pacifistické tendence a iluze o soudobém kapitalismu. Rozšířilo se netřídní chápání mírového soužití a soutěžení, stále ve větším měřítku ovlivňovaly myšlení lidí, zvláště inteligence, maloměstské tendence a postoje v nazírání na otázky revolučního násilí, na obranu státu a na internacionální obsah vojenské politiky strany a státu. Nedostatečná pozornost věnovaná ideově výchovné práci nutně od samého začátku podvazovala vlastní realizační proces vojenskopolitického programu sjezdu.

Realizační proces linie 13. sjezdu KSČ byl charakterizován snahou rozpracovat její závěry do jednotlivých úkolů výstavby armádního organismu. V období do 13. sjezdu do ledna 1968, řešily proto řídicí orgány strany a armády řadu zásadních problémů, k nimž byly také zpracovány četné analytické a koncepční studie.

Při plnění vojenskopolitické linie 13. sjezdu KSČ se negativně projevilo přecenění jednoty společnosti a dostatečně hluboko nebyly postiženy změny v politické a vojenské strategii imperialismu v jeho konkrétním rozvrtném působení vůči naší socialistické společnosti.

Výrazem toho bylo nedostatečné sřežení a uplatňování leninských principů výstavby armády. Tyto principy spolu se sovětskými zkušenostmi byly sice ve všech základních dokumentech KSČ i velení ČSLA zdůrazňovány jako základ výstavby ČSLA, ale jejich uplatňování v praxi bylo poznamenáno řadou nedostatků.

Zvláště se to projevilo v uplatňování principu vedoucí úlohy strany. Stag-nace a pasivita postupně zasáhla i armádní stranickou organizaci. Rostla formálnost stranických jednání a stranické práce, poklesla úroveň vnitrostranického života.

Snaha vypořádat se s kádrovými, materiálně technickými, organizačními a jinými problémy nebyla zcela úspěšná. Nepříznivě zde působily i narůstající krizové jevy ekonomiky, nedůslednost, nerozhodnost a mnohdy i nedomyšlenost a polovičitost přijímaných řešení. Dílčí úpravy nevedly k výrazným zlepšením, komplikace v některých případech narůstaly.

V takové situaci zastihl ČSLA rok 1968.

V polednovém vývoji 1968 zahájila pravice frontální útok proti vojensko-politické linii 13. sjezdu. Hlavní úsilí položila na likvidaci těch základních faktorů, které jsou zárukou důsledné realizace branné koncepce státu. Mezi ně patří:

- princip vedoucí úlohy marxleninské strany,
- princip budování obranného systému ČSSR jako stranické součásti jednotné internacionální koaliční obranné soustavy států Varšavské smlouvy,
- princip budování obranného systému ČSSR v jednotě ideologických, politických, ekonomických a vojenských stránek jeho výstavby a řízení,
- princip všelidové obrany ČSSR,
- princip výstavby ČSLA jako armády socialistického typu, která je hlavním článkem branného systému ČSSR a aktivní součástí Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy.

Protože ČSLA nebyla a není budována jako elitářská organizace, stojící nad společností, naopak je živou součástí naší společnosti spojenou s ní nesčetnými vstupy a styky, pronikly do ní postupně všechny nepřímé ideové a politické tendence z civilní části naší společnosti.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po 13. sjezdu hodnotí tuto situaci takto: "... Celkový vývoj ve straně i celé společnosti měl zákonitě negativní dopad i na činnost a politickomorální stav čs. armády. Nové vedení armády se začalo formovat v dubnu 1968 už v ovzduší nejistoty a roustoucích pravcových tlaků, kdy politický rozklad v armádě byl provázen všestranným uvolněním kázně a narušením principů nedílné velitelské pravomoci v míře nemyslitelné v socialistické zemi..."

V masách vojáků základní služby i z povolání, především pak na teoretických pracovištích, se vytvářelo společenské a politické vědomí příznivé pro přijetí tzv. „nových myšlenek“. Souběžně s tímto procesem byla nepřímou cestou otupována kritika neleninských a nemarxistických přístupů a požadavků.

Tato situace zvyrazňovaná rozmělněným vystupováním čelních stranických a vládních funkcionářů, vytvořila všechny podmínky pro rozvíjení oportunismu nejen obecně v celém životě ozbrojených sil, ale i v plnění jejího nejdůležitějšího úkolu — v bojové pohotovosti.

Oportunistické a revizionistické úsilí bylo vedeno k zeslabení bojové pohotovosti v zabezpečení vnitřní i vnější funkce ČSLA.

Na vnitřní funkci ČSLA zaútočil kromě jiných revizionistů oficiálně Václav Slavík, bývalý tajemník ÚV KSČ. Na plenárním zasedání ÚV KSČ v r. 1967 požádal, aby se skončilo s teorií o vnitřní funkci armády, a demagogicky položil otázku, proti komu má být armády uvnitř socialistické společnosti použito.

Toto vystoupení se velmi rychle rozšířilo do armády a našlo výraz v desítkách žádostí a rezolucí, které žádaly zrušení plánovaných opatření k udržení klidu a pořádku uvnitř našeho státu.

Vnitřní funkce armády byla potlačena i ve smyslu součinnosti s Pohraniční stráží. Pod tlakem oportunistických nálad a názorů a také skutečností, že hra-

nice se Západem byla otevřena cestovnímu ruchu, byly v r. 1968 prosazovány názory o zbytečnosti plýtvání lidskými silami k poskytování pomoci Pohraniční stráží k ochraně státní hranice. I zde bylo v mnohém tlaku socialismu nepřátelských sil vyhověno a opatření k zabezpečení ochrany státní hranice byla zmírněna.

Pravicové síly však nezůstávaly jen u těchto úspěchů v narušení bojové pohotovosti k plnění funkce armády. Hlavní tlak rozvíjely na zeslabení pohotovosti k plnění vnější funkce armády.

V rozsáhlé míře byly rozvíjeny nesprávné názory a nepřítel byl idealizován. Byly vnášeny požadavky na zkrácení vojenské základní služby, na snížení počtu útvarů a svazků a na zrevizování povinnosti vůči našim spojencům.

A tak v r. 1968, kdy již nebylo organizovaného odporu proti těmto požadavkům, šla pravice v ČSLA v úsilí o zlikvidování bojové pohotovosti až do požadavku vystoupení z Varšavské smlouvy a vyhlášení neutrality.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po 13. sjezdu k této situaci uvádí:

„...Jedním z politických a ideologických center pravice byla Vojenská politická akademie, z níž vzešlo v létě 1968 dokonce oficiální memorandum s požadavkem, aby byly přehodnoceny zásady vojenské politiky strany a státu schválené 13. sjezdem KSČ a aby byla upravena československá vojenská doktrína na základě revize našeho vztahu k Varšavské smlouvě...“

Chceme zdůraznit, že tyto extrémistické požadavky proklamované kromě jiného i memorandumem VPA, se nesetkaly u většiny vojáků z povolání s pochopením a byly odmítnuty. Přece však zde byly, a protože proti nim nebylo možné prakticky nikde centrálně a veřejně vystoupit a odhalit jejich nepřátelský obsah, sehrály velmi negativní vliv na vojáky základní služby, především pak na absolventy ŠDZ.

Nejvýrazněji se oportunistické a revizionistické myšlenky prosazovaly na teoretické frontě. Sovětské zkušenosti z oblasti vojenství, především pak z oblasti bojové pohotovosti, byly podceňovány a prosazovány samostatné čs. doktrinální koncepce.

Bez ohledu na společné obranné zájmy byly sovětské návrhy na sladění koncepce uvádění vojsk do bojové pohotovosti v celé Varšavské smlouvě z r. 1963 ponechány bez povšimnutí a byla rozpracována a v r. 1968 zavedena samostatná čs. koncepce.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po 13. sjezdu opět tuto situaci hodnotí takto:

„...pravice přešla po lednu otevřeně na protisovětskou pozici a vědomě narušovala naše internacionální závazky, vyplývající z členství ČSSR ve Varšavské smlouvě. Pod heslem tzv. vlastní tváře čs. zahraniční politiky se krok za krokem prosazoval kurs na roztržku s našimi socialistickými spojení a bratrskými stranami...“

V krátké době po zavedení nové koncepce bojové pohotovosti se zjistilo, že toto pojetí uvádění vojsk do bojové pohotovosti má přes některé klady též nedostatky. Především se ukázalo, že celá koncepce vycházela z nereálných materiálně stavebních podmínek našich útvarů, opomíjela naplněnost útvarů a svazků a nebrala v úvahu finančně ekonomické možnosti našeho státu.

Ukázalo se, že k plné realizaci čs. koncepce uvedení vojsk do bojové pohotovosti je nezbytná široká přestavba parků, úprava výjezdových komunikací, i zavedení jednotného vyznamovacího systému. To však nebylo, vzhledem

k limitovanému vojenskému rozpočtu i limitovaným pracovním i materiálovým prostředkům, možné učinit ihned, ale až v postupném rozmezí několika let.

Proto zavedení čs. koncepce uvedení vojsk do bojové pohotovosti při nerespektování spojeneckých požadavků, vnějších i vnitřních okolností bylo předčasné a tím i do určité míry politicky škodlivé, neboť vytvářelo rozpor mezi rozkazem a možností jej plnit. To mělo silný politický odraz především u vojsk, kde velitelé a štáby musely na řešení tohoto rozporu vynakládat maximální úsilí a hledat často zcela samostatné cesty k splnění bojové pohotovosti.

Velení armády se nejednou zabývalo vývojem politické situace v ČSLA. Přijímaná opatření byla však negována neustálým, zvyšujícím se tlakem pravicových sil vně i uvnitř ozbrojených sil.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po 13. sjezdu KSČ charakterizuje tuto situaci takto:

„... Tehdejší stav v armádě a Bezpečnosti vyžadoval rozhodná opatření k posílení stranického vlivu. Avšak dochází k pravému opaku. Místo kádrového řešení bylo na návrh A. Dubčeka bezpečnostní a branné oddělení ÚV KSČ zrušeno. Nejvyšší stranický orgán tak ztratil důležitý nástroj pro řízení komunistů v armádě a Bezpečnosti.

Tato i mnohá další fakta svědčí o tom, že politická a bojová pohotovost československé armády byla značně narušena. Jak silně byla naše armáda zasažena pravicovým oportunismem potvrzuje skutečnost, že za protisocialistickou činnost a hrubé porušení vojenských řádů byl značný počet členů útvarových organizací vyloučen ze strany a mnozí z nich museli odejít z armády...“

Proto také zastihl předsrpnový i posrpnový vývoj ve společnosti i masy příslušníků ČSLA politicky nepřipravené, což umožnilo, aby jejich značná část se dostala do vlivu nacionalismu a antisovětismu a nebyla proto v srpnových dnech schopna čelit prudkému nástupu kontrarevoluce.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po 13. sjezdu k této situaci uvádí:

„... Mocenské orgány Státní bezpečnosti, justice i armády byly ochromeny, nebyly řízeny vedoucími orgány strany a státu, takže nebyly schopny čelit prudkému nástupu kontrarevolučního podzemí ani diverzi vnějších nepřátel. Bojeschopnost i morální a politický stav Čs. lidové armády citelně poklesly, takže oprávněně vznikala otázka, zda je naše armáda, bez jasných pokynů vedení strany a vlády, způsobilá zajišťovat ochranu našich západních hranic, jež jsou současně hranicí světové socialistické soustavy...“

... Zahraněčně politická koncepce pravice, která byla výsledkem kontrarevolučního vývoje v ČSSR vedla ve svých důsledcích nejenom k ohrožení vnitřní stability a bezpečnosti státu i jeho suverenity a mírových podmínek pokojné práce lidu, ale i k obnažení západních hranic tábora socialismu, jehož mělo být Československo pevnou výspou na rozhraní socialistické a kapitalistické soustavy v Evropě. Obrana a zachování socialismu v naší zemi se tudíž netýkala pouze bezprostředních zájmů Komunistické strany Československa a našeho pracujícího lidu, ale nutně se staly společnou záležitostí socialistických států, bratrských stran těchto zemí i celého komunistického hnutí...“

V posrpnovém období byly v ČSLA rozvíjeny vztahy se Sovětskou armádou a ostatními socialistickými armádami. Byla ustavena Rada obrany státu a postupně byl upevňován systém řízení stranickopolitické práce.

Hlavní úsilí k obnovení všech principů vojenské politiky bylo v ČSLA rozvíjeno po dubnovém a květnovém plénu ÚV KSČ v r. 1969, kdy byl zahájen

intenzivní rozvoj branné soustavy státu, v němž je podstatně zvýrazněna úloha ČSLA.

V samotné ČSLA proběhl náročný konsolidační proces, z něhož vyšla ČSLA politicky, organizačně i bojově zpevněna.

Příznivý vliv na vývoj bojové a politické připravenosti měly rozvíjející se vztahy s ostatními socialistickými armádami, zvláště se Sovětskou armádou. Výrazně se ve všech oblastech prohloubila spolupráce s příslušníky Střední skupiny vojsk. To bezprostředně přispělo nejen k upevňování vzájemných vztahů, ale i k významnému vlivu na politické myšlení příslušníků ČSLA a tím i na zvýšení bojové pohotovosti čs. ozbrojených sil.

Velení i stranické a politické orgány se při konsolidaci v ČSLA plně opírali o závěry plén ÚV KSČ. Pod vedením strany byly učiněny významné kroky k vytvoření spolehlivých záruk obrany socialistické výstavby země, založené na spojeneckých vztazích se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi i na optimálním využívání současných možností obranného potenciálu.

To se projevilo i na postupné obnově bojové pohotovosti ČSLA. Zvláště od r. 1970, především pak v r. 1971 dochází k výrazným úspěchům v této oblasti. Pro rok 1971 ministr národní obrany ve svém rozkaze stanovil: "...Hlavním úkolem ČSLA je její všestranné upevnění jako neoddělitelné součásti armád Varšavské smlouvy, připravené k společnému odražení jakékoli imperialistické agrese a k úplnému zničení nepřítele. K splnění tohoto úkolu dále zdokonalovat bojovou pohotovost vojsk ČSLA. Dosáhnout zkrácení norem uvedení vojsk, orgánů velení a týlu do bojové pohotovosti..."

Rozkaz ministra národní obrany byl splněn. Potvrdily to náročné prověrky bojové pohotovosti v r. 1971 téměř u všech svazů, svazků, útvarů a zařízení ČSLA. Výsledky proverek prokázaly, že velitelé, štáby i vojska věnovali bojové pohotovosti vysokou pozornost. Zpracované plány bojové pohotovosti byly reálné a vojska prokázala schopnost rychle a organizovaně vyjít do stanovených prostorů.

Důsledky působení pravicových sil v oblasti bojové pohotovosti byly v ČSLA v r. 1971 prakticky likvidovány a ČSLA se stala opět plnohodnotnou součástí armád států Varšavské smlouvy.

OPERAČNÍ MASKOVÁNÍ

Nepřítel vede v míru i ve válce nepřetržitý usilovný průzkum s využitím všech nejmodernějších průzkumných prostředků. V míru chce získat důležité údaje o předpokládaném použití, stavu bojové pohotovosti a připravenosti našich vojsk, o jejich výzbroji a o operační přípravě státního území. Rovněž v průběhu ozbrojeného střetnutí bude se nepřítel snažit získat všechny údaje, které mohou mít rozhodující vliv na výsledek jednotlivých operací nebo ozbrojeného sražení jako celku. Tuto skutečnost je třeba mít neustále na zřeteli, protože úspěch operací svazů (frontu, armády) bude přímo závislý na maximálním utajení všech opatření, souvisejících s přípravou a vedením operací.

Proto příslušné stupně velení musí **uskutečňovat účinná protiopatření v oblasti utajení a maskování**, která vzhledem k svému významu a rozsahu budou různá, nicméně však velmi důležitá. Tato protiopatření můžeme rozdělit do třech základních oblastí:

a) **strategické maskování** — jako souhrn opatření nejvyšších míst velení s cílem zachovat bojeschopnost vojsk a dosáhnout překvapení nad nepřítelem;

b) **operační maskování** — jako souhrn opatření štábů svazů s cílem oklamat nepřítele o rozmístění vlastních sil a prostředků (především prostředků jaderného napadení, letectva, míst velení atd.), o charakteru a zámyslu nastávající bojové činnosti;

c) **taktické maskování** — které uskutečňují svazky a útvary přímo na bojišti k zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Abychom mohli připravit účinná maskovací opatření, **musíme především znát průzkumné prostředky, jejich možnosti a způsoby průzkumu nepřítele.**

Podle ustanovení příslušných předpisů vojsk NATO, nepřítel rozeznává dva hlavní druhy průzkumu — strategický a taktický, které se navzájem prolínají a doplňují.

Strategický průzkum vede již v míru ve prospěch strategického velení NATO, s využitím speciálních průzkumných družic, rádiových a radiotechnických

průzkumných prostředků, průzkumného strategického letectva a agenturního průzkumu.

Taktický průzkum uskutečňuje v plném rozsahu především v průběhu bojové činnosti ve prospěch velení polních armád. Dálkový taktický průzkum vede letectvo, průzkumné skupiny a agentura. Bližší taktický průzkum vede přímo na bojišti ve prospěch svazků a útvarů, které jsou vybaveny nejmodernějšími technickými průzkumnými prostředky.

Podle použití průzkumných prostředků hlavními druhy strategického průzkumu nepřítele jsou:

a) pozemní rádiový a radiotechnický průzkum

V současné době má nepřítel rozvinuto několik set rádiových a radiotechnických průzkumných stanovišť, které jsou v Evropě rozmístěna v 13 pásmech. Z příhraničních pásem vede nepřítel průzkum do hloubky 200—500 km našeho území.

Kromě toho rádiový a radiotechnický průzkum je uskutečňován ze vzduchu i z kosmu. Hlavní slabou stránkou rádiových a radiotechnických průzkumných prostředků je, že tyto prostředky sledují provoz všech našich stanic, tedy i klamných a této skutečnosti musíme plně využít.

b) Kosmický průzkum

Speciální průzkumné družice získávají údaje s využitím nejmodernějších fotografických přístrojů. Získané podklady jsou velmi přesné a podrobné, o čemž svědčí takticko-technické údaje používaných kosmických průzkumných prostředků USA (**viz tabulka**).

Tabulka

Typ průzkumné družice	S určením pro	Výška letu (po oběžné dráze)	Šířka pásma fotoprůzkumu při obletu	Rozměry objektů, které lze přesně identifikovat na snímcích
DISCOVER	všeobecný přehledný průzkum	200–400 km	do 200 km	10–30 m
SAMOS	podrobný průzkum	150–200 km	30 km	3 m
FERRET	radiotechnický průzkum	400–600 km	—	všechny radiotechnické prostředky vyzařující elektromagnetickou energii

Hlavním nedostatkem těchto průzkumných kosmických prostředků je, že mohou získávat údaje jenom ve dne (za denního světla) a při dobré viditelnosti.

V současné době však nepřítel dále zdokonaluje kosmický průzkum. Družice jsou vybavovány komplexním systémem průzkumných prostředků, který umožňuje vést současně infra, rádiový, radiolokační a fotografický průzkum z jedné družice v kteroukoli denní dobu.

c) Vzdušný průzkum

vede nepřítel již v míru určenými silami podél státní hranice. Význam vzdušného průzkumu se však mimořádně zvyšuje se zahájením ozbrojeného sražení.

Slabou stránkou tohoto druhu průzkumu je, že nemůže s naprostou přesností jednoznačně identifikovat, které zjištěné objekty jsou skutečné a které klamně. Této slabé stránky je třeba využít při organizování operačního maskování.

d) Agenturní průzkum

je široko rozvětven již v míru na celou hloubku území pravděpodobného protivníka, především pak v pohraničních oblastech.

e) Vojskový průzkum

se uskutečňuje jednotkami NATO částí sil již v míru, všemi silami a prostředky se zahájením bojové činnosti. Jeho základními způsoby jsou: pozorování, výpady, léčky, průzkum bojem, fotografování, odposlouchávání a zaměřování technickými prostředky, výslech zajatců a přeběhlíků a studium bojové techniky a ukořistěných dokumentů.

Tyto druhy a možnosti nepřátelského průzkumu nám umožňují pochopit vážnost celé problematiky, která vyžaduje, aby naše štáby příslušných stupňů přijímaly účinná opatření v oblasti operačního maskování.

Známe-li možnost nepřátelského průzkumu a budeme-li umět dovedně čelit tomuto průzkumu — pak nepřítel nebude schopen získávat důležité údaje o našich zámyslech, činnosti a pravděpodobném použití našich vojsk.

II.

1. Požadavky na operační maskování

Úspěch frontové (armádní) operace bude do značné míry záviset na výsledcích:

- přesného a včasného uskutečnění všech plánovaných opatření operačního maskování,
- centralizovaného řízení těchto opatření,
- cílevědomé kontroly opatření operačního maskování,
- přesného utajení plánu operačního maskování,
- aktivního, nepřetržitého, nešablonovitého a hodnověrného uskutečňování všech rozličných opatření operačního maskování.

Krátce objasním, co chápeme pod těmito požadavky:

Centralizované řízení vyžaduje uskutečňovat všechna opatření operačního maskování **podle jediného plánu štábu frontu**. Armády, svazky a útvary pouze plní úkoly stanovené tímto jediným plánem.

Aktivnost operačního maskování vyžaduje, abychom připravili taková klamná opatření, kterými nepřítel zcela určitě bude uveden v omyl o skutečně chystaných záměrech a opatřeních.

Hodnověrnost připravených opatření musí jednoznačně vytvářet u nepřítele dojem pravdivosti, reálnosti a skutečnosti.

Nešablonovitost vyžaduje uskutečňovat opatření operačního maskování různého druhu a vyloučit jakékoliv možnosti opakování nebo šablony v operačním maskování.

Utajení všech opatření operačního maskování dosáhneme tím, že plán operačního maskování zpracovává a seznamuje se s ním jen přísně omezený počet funkcionářů.

2. Cíle a úkoly operačního maskování v útočné operaci frontu

Cíle a úkoly operačního maskování vyplývají z nutnosti uskutečňovat protiopatření vůči nepřátelskému průzkumu a z požadavků kladených na operační maskování.

Cílem operačního maskování je klamat nepřítele o skutečném rozmístění a charakteru další činnosti vojsk, o zámyslu bojové činnosti, o objektech a době použití jaderných zbraní a o jiných důležitých opatřeních, které souvisejí s přípravou a vedením operace.

Úkoly operačního maskování se určují na základě stanoveného cíle. Svým obsahem jsou rozsáhlé a mohou být různé. Nejdůležitějšími z nich jsou:

a) **při přípravě frontové útočné operace** — utajit, skrýt, a maskovat před nepřátelským průzkumem

- všechna opatření související s přípravou útočné operace,
- operační předurčení svazů a svazků,
- zámysl útočné operace frontu, armád,
- hlavní prostory soustředění vojsk po bojovém poplachu, prostory bojového rozmístění raketového vojska, operačních letišť, velitelských stanovišť apod.,
- výchozí položení vojsk a dobu jeho zaujetí,
- způsob plánovaného přechodu do útoku a způsob ničení nepřátelských uskupení,
- způsob prvního jaderného úderu frontu a plánované použití letectva,
- rozmístění důležitých týlových objektů a zařízení (skladů jaderné munice, raketového paliva apod.).

b) **V průběhu útočné operace** oklamat nepřítele o

- rozmístění raketového úderu frontu (armády),
- čarách (prostorech) zasažení druhých sledů frontu a armád,
- skrytém přemístění letectva,
- skrytém přemístění míst velení,
- ztrátách vlastních vojsk a stavu jejich bojeschopnosti.

Možné způsoby, používané k splnění úkolů operačního maskování jsou:

- utajení, skrytí skutečné činnosti,
- imitace,
- demonstrativní činnost,
- dezinformace.

Utajení, skrytí — znamená především odstranění charakteristických demaskujících příznaků plánované, skutečné činnosti. Dosahuje se:

- účastí přísně omezeného počtu osob na plánování utajené činnosti,
- předáváním rozkazů a nařízení jen ústně, osobním stykem,
- přísným maskováním pohybu vojsk (přesuny jen v noci apod.),
- dodržováním přísné provozní kázně na spojovacích prostředcích apod.

Příkladem z Velké vlastenecké války může být dovedné utajení směru hlavního úderu ve stalingradské operaci v listopadu 1942.

Imitace — znamená vytváření klamných objektů a klamné činnosti vojsk. Uskutečňuje se zpravidla na směrech a v prostorech, které jsou stranou od skutečných prostorů. •

Uskutečňuje se — omezeným počtem sil a prostředků,

- s využitím imitačních prostředků, rádiových a radiotechnických prostředků.

Dovedné uplatňování tohoto způsobu operačního maskování má dalekosáhlý význam. Například v průběhu Velké vlastenecké války Němci provedli úderu na 60 % klamných letišť Sovětské armády. Rovněž v době přípravy jasko-kišiněvské operace v srpnu 1944 podařilo se oklamat německé velení, klamným soustředěním několika sovětských jednotek na podružném směru, o skutečném směru hlavního úderu sovětských vojsk na tomto úseku fronty.

Demonstrační činnost — vyžaduje záměrně a viditelně, avšak hodnověrně uskutečňovat činnost vojsk na směrech nebo v prostorech podružného významu. Cílem bude odpoutat pozornost nepřítele od důležitých prostorů a objektů.

Dezinformace — vyžaduje skutečně dobře promyšlených opatření, která mohou mít veliký význam pro oklamání nepřítele. Půjde především o doporučení („podvržení“) nepříteli navenek hodnověrných, avšak ve skutečnosti úmyslně mylných zpráv o našich zámyslech, činnosti a pravděpodobném použití vlastních vojsk. Způsoby doručení dezinformačních zpráv nepříteli mohou být různé, o čemž svědčí i mnoho příkladů z druhé světové války. Může být využito fingované ztráty důležitých dokumentů, úmyslného rozšiřování dezinformačních zpráv mezi vojáky a obyvatelstvem apod.

Všechny uvedené způsoby operačního maskování, mají-li splnit svůj cíl, musí být uskutečňovány na základě jediného plánu operačního maskování fronty. Rovněž je nutné mít na zřeteli, že opatření operačního maskování musí být uskutečňována nepřetržitě od samého začátku příprav, až do konce útočné operace.

3. Organizace a uskutečňování opatření operačního maskování

Operační maskování organizuje velitel a štáb fronty na základě nařízení generálního štábu.

Organizace operačního maskování zahrnuje:

- přijetí rozhodnutí,
- zpracování plánu operačního maskování,
- stanovení úkolů vykonavatelům,
- přípravu sil a prostředků,
- kontrolu.

Uskutečňuje se současně s přípravou útočné operace frontu. V rozhodnutí pro operační maskování velitel nebo náčelník štábu frontu musí stanovit:

- cíl operačního maskování,
- zámysl,
- hlavní úkoly a opatření,
- vyčleněné síly a prostředky pro plnění úkolů.

Na základě rozhodnutí zpracovává se na operační správě za řízení náčelníka štábu frontu „Plán operačního maskování“.

Plán operačního maskování zpracujeme na mapě nebo jen písemně. V plánu musí být vyjádřena klamná opatření a kromě nich i skutečná opatření (pravdivá), která chceme utajit.

Musíme však mít stále na paměti, že nelze připustit, aby na plánu operačního maskování byly zveřejněny všechny důležité údaje, které prokazují celkový zámysl a plán útočné operace.

Úkoly doporučujeme vykonavatelům ve formě samostatných nařízení, v nichž uvádíme úkoly, způsob realizace, síly a prostředky, lhůty plnění a termíny hlášení. Neméně důležitým opatřením je i kontrola, která se uskutečňuje především technickými prostředky průzkumu a při výjezdech kontrolních skupin. Nedostatky musí být odstraněny okamžitě po jejich zjištění.

Z á v ě r e m chci zdůraznit, že operační maskování je jedním z důležitých prvků zabezpečení činnosti vojsk. Ne vždy v přípravě štábů mu věnujeme dostatečnou pozornost. Aby plánovaná opatření operačního maskování byla účinná, vyžaduje to neformální iniciativní a tvůrčí přístup při promýšlení možných způsobů utajení a maskování, které by byly s to čelit nepřátelskému průzkumu.

SOUČINNOST ZA BRANNÉ POHOTOVOSTI STÁTU

Součinnost uvnitř jednotlivých systémů je dynamický nepřetržitý proces, její organizace je nutná k zabezpečení úkolů, které jednotlivé systémy mají plnit.

V soudobých podmínkách vedení války za oboustranného použití ZHN se stává prakticky celá země válčištěm. Zmizel pojem fronta a zápolí. Tedy nejen vojska, ale i teritorium se stává válčištěm.

Složitost podmínek na teritoriu je zvýrazněna činností různých resortů, které působí v obraně a ochraně státu jako jeho podsystemy. To znamená, že součinnost bude ještě výraznější a složitější, než u polních vojsk.

Těžiště součinnosti tedy v rámci teritoria ČSSR bude ve sladění činnosti sil a prostředků armády, Civilní obrany, Veřejné bezpečnosti, Lidových milicí a některých dalších ministerstev (dopravy, spojů, zdravotnictví a společenských organizací jako Sbor požární ochrany, Československý červený kříž atd.).

V článku chci ukázat hlavní problémy, ve kterých budou otázky součinnosti spočívat u rozhodujících útvarů armády, Civilní obrany, Lidových milicí, Veřejné bezpečnosti a ostatních resortů, státní správy a organizací.

Nutnost organizace součinnosti je dána dělbou a delimitací jednotlivých úkolů při řešení otázek obrany a ochrany státu, mezi jednotlivými prvky ozbrojených složek a dalších orgánů státní správy. Čím je tato dělba úkolů při obraně a ochraně státu větší a čím budou řešit úko-

ly do větší hloubky, s větší přesností a konkrétností, tím bude mít větší význam organizace součinnosti k splnění všech cílů a úkolů při řešení otázek obrany a ochrany státu za branné pohotovosti.

Jednou ze základních podmínek úspěšné organizace součinnosti je dokonalá a ujasněná znalost cílů. Dále nutná znalost možností všech zainteresovaných prvků podílejících se na obraně a ochraně státu. Se znalostí možností jednotlivých prvků, které se budou podílet na řešení otázek obrany a ochrany státu úzce souvisí i znalost způsobu plnění uložených úkolů jednotlivými účastníky branného systému státu. Z této úvahy plně vyplývá otázka důležitosti organizace součinnosti na všech stupních řízení státu za branné pohotovosti.

Z teorie a praxe známe, že dobře organizovaná a metodicky propracovaná součinnost, jak uvnitř systému, tak i v jednotlivých podsystemech, představuje a zabezpečuje reálné předpoklady pro úspěšné splnění i nejnáročnějších úkolů.

Na dobře organizované součinnosti, ujasnění místa a úlohy jednotlivých oblastí systému státní správy v celém branném systému je tedy závislé i racionální využití všech sil a prostředků v kritické době.

Hlavní součinnostní otázky v branném systému musíme však řešit již v době míru a do všech podrobností rozpracovávat a zahrnovat ve funkčních náplních složek a státních orgánů. Získání praxe a návyků je nutné řešit společnou přípravou ve-

doucích funkcionářů a štábů; pro ně plánovat vhodná zaměstnání a cvičení většího rozsahu za účasti stranických i státních orgánů a teritoriálních štábů (CO, LM, VB) s cílem ujasnit celou škálu součinnostních otázek a úkolů za branné pohotovosti státu na jednotlivých stupních řízení. Dále bude nutné a výhodné k těmto zaměstnáním a cvičením přibírat i ostatní z hlediska branného systému významné resorty a zařízení státní správy.

V přípravě teritoriálních orgánů a orgánů branného systému je nutné odbourat převážně administrativní formálnost v oblasti řízení a organizace součinnosti na stupni kraj a okres. V novém systému řízení státu za branné pohotovosti je nutné hledat pružnější formy organizace součinnosti odpovídající vojenskému systému řízení, velení a organizaci součinnosti. Neznalost anebo poloviční řešení těchto součinnostních vztahů by ve skutečnosti znamenalo zvýšit počty ztrát osob a materiálu, což by se odrazilo i v opožděné reakci na vzniklou situaci a mohlo by to vést k panice a celkové dezorganizaci mezi obyvatelstvem.

To potvrzují některé zkušenosti z druhé světové války a plně tomu nasvědčují i některé závěry z atomového napadení Japonska.

Při analýze některých základních součinnostních vztahů, které existují a budou existovat mezi ozbrojenými složkami státních orgánů (ČSLA, CO, VB a LM) dojdeme k závěru, že existuje celá řada součinnostních problémů, které můžeme teoreticky rozpracovat a organizačně i materiálně zabezpečit již v době míru.

Z hlediska branného systému státu můžeme vytypovat řadu vojenskopolitických a hospodářských období a aspektů, jimiž stát jako celek při narůstání nebezpečí agrese bude procházet. K nim se zákonitě váže řada součinnostních problémů, otázek vnitřního a vnějšího uspořádání branného systému státu, které souvisí s obdobím napadení státu ZHN nepřítel a které můžeme řešit v hlubokém míru.

K součinnostním problémům zmíněného období (tj. napadení státu zbraněmi hromadného ničení nepřítel), které by měly být řešeny a zabezpečovány již v době míru, mohou patřit:

1. Zásady spolupráce uvnitř branného systému státu při analýze narůstání nebezpečí války. Vyrozumívání a varování obyvatelstva a národního hospodářství o nebezpečí napadení.

2. Otázky operačního maskování a vyvíjení klamné činnosti na území státu podle plánu a v duchu jednotného zámyslu.

3. Systém boje proti nepřátelské propagandě, ideologické diverzi, vojenské, průmyslové, politické a dalším druhům špionáže.

4. Způsob evakuace nebo vyvedení obyvatelstva z ohrožených prostorů.

5. Otázky výměny informací a zabezpečení činnosti vojsk na teritoriu (včetně spojeneckých), otázky poskytování pomoci při přesunech a při odstraňování následků napadení.

6. Opatření k praktickému zabezpečení včasného zachycení a zjištění nosičů jaderného napadení nepřítel. Pracovná teorie a materiální zabezpečení jednotného systému varování teritoria před nebezpečím napadení.

7. Jednotný sber informací o parametrech jaderných úderů nepřítel na teritoriu. Systém informace na jednotlivých stupních řízení státu a to jak v horizontální, tak i vertikální poloze.

8. Formy předpovědi a zásady organizace skutečného zjišťování radiační, chemické a biologické situace na území státu.

9. Způsob výměny informací o radiační, chemické a biologické situaci v rámci koaličního systému s důrazem na jednotlivé příhraniční okresy.

10. Součinnost mezi jednotlivými složkami a orgány branného systému, které se budou podílet na likvidaci následků napadení státu nepřítel.

11. Otázky lokalizace a hašení plošných požárů, které by vznikaly jako důsledek použití ZHN nebo zápalných látek nepřítel.

12. Organizační a materiální zabezpečení závodů a zařízení s nepřetržitým provozem.

13. Zabezpečení sjízdnosti určených hlavních automobilních podélných a příčných silnic, železničních směrů a zabezpečení objížděk přechodů přes terénní cesty a osídlené prostory.

14. Otázky zdravotnického, materiálního a technického zabezpečení s důrazem na odsun raněných a zasažených.

15. Zásady a způsob likvidace výsadek a diverzních skupin nepřítel, které byly vysazeny na teritoriu státu.

Jistě by se pro období nebezpečí napadení státu našla řada dalších součinnostních otázek, na jejichž řešení by se měly podílet spolu s ČSLA i složky CO, LM, VB a další prvky branného systému státu. Citované součinnostní otázky pro toto období je však třeba považovat jako hlavní a to jak z hlediska řešení součinnostních vztahů, tak i z hlediska řízení branného systému státu v období napadení.

K jednotlivým součinnostním problémům

Zkušenosti ukazují, že systém **varování a vyrozumění na teritoriu** by měl být jednotný a plně automatizovaný. Jen tak lze zabezpečit včasnou informaci uvnitř branného systému a varování teritoria v krátkém čase, které je limitováno současnou rychlostí nosičů ZHN nepřítel.

Rychlost raket, leteckých, bezpilotních, kosmických prostředků a velikost ničivé síly jaderného výbuchu si vyžaduje zavádění poloautomatických a automatických systémů sběru a **vyhodnocování informací o jaderných úderech**. Vzhledem k požadavku rychlosti bude nutné hledat další cesty a prostředky k automatizování celého informačního systému o použití ZHN, varovacího a vyrozumívacího systému státu.

Další problém je **operační maskování a klamná činnost**. Plán operačního maskování by měl být dohodován, zpracován a zabezpečen již v době míru a to zvláště k otázkám klamné činnosti a maskování. Úkoly z tohoto plánu pak by měly být delimitovány na složky armády, CO, LM, VB a na další orgány a instituce branného systému státu.

Hlavní součinnostní otázky v tomto směru je třeba spatřovat v

- nutnosti sladit všechna opatření, zakotvit je v jednotném plánu a podřídit je jednotnému systému řízení;

- tom, že by se mezi jednotlivými složkami (armáda, CO, LM, VB a orgány branného systému) rozdělily úkoly plynoucí z jednotného plánu k zabezpečení a v případě nutnosti k provedení;

- stanovení režimu života ve vyhrazených, evakuovaných prostorech, při provozu důležitých zařízení apod. na území státu;

- vyčlenění sil a prostředků k zabezpečení plánovaných klamných akcí a opatření.

Aktivní a rozhodný boj s ideologickou diverzí, boj proti špionáži všeho druhu a včasnému zabránění paniky. V období zahájení války toto bude prvořadým úkolem, na němž se budou podílet vedoucí orgány branného systému, ale i vykonavatelé dílčích opatření, která souvisí s obranou a ochranou státu za branné pohotovosti a bojem proti špionáži a ideologické diverzi.

V. I. Lenin k otázce ideologie napsal „... Otázka stojí pouze tak: zda buržoazní nebo socialistická ideologie. Střední cesta zde není ... jakékoli snižování socialistické ideologie, každé odstupování od ní znamená zesilovat ideologii buržoazní“ (Sebrané spisy, sv. 6, str. 39–40).

Součinnostní otázky při čelní panice, ideologické diverzi špionáži všeho druhu by bylo vhodné řešit:

- včasnou organizací dokonalé sítě sběru informací, včasné vyhodnocování nálad, diverzní činnosti a špionáže nepřítel a přijetí konkrétních opatření;

- úzkou součinností ozbrojených složek, orgánů lidosprávy a obyvatelstva při odhalování nepřátelské ideologie, špionáže, diverzních skupin nepřítel atd.;

- včasnou organizací aktivních, pasivních administrativních a praktických opatření a zabezpečení bezpečnostních akcí proti diverzní a špionážní činnosti nepřítel;

- včasným využitím všech masových sdělovacích prostředků k odhalení a zveřejnění všech ideologických akcí, špionážní a diverzní činnosti nepřítel; tak vytvořit podmínky k čelení a snižování možností vzniku paniky a nespokojenosti obyvatelstva;

- vedením stálé aktivní práce ke komunistické výchově, lásce k vlasti, socialistickému vlastenectví, bdělosti a ostražitosti obyvatelstva, složek branného systému státu; tak mařit veškeré akce nepřítel již v samém začátku a nedovolit jejich rozvinutí;

- včasnou reakcí na vnitřní nálady mezi obyvatelstvem, odhalovat zdroje diverzní, špionážní činnosti ideologického působení a tak předcházet možnému vzniku paniky, nepokojů atd. mezi obyvatelstvem;

- vedením aktivního boje proti všem technickým prostředkům nepřítel, které zapojil do diverzní, špionážní a ideologické činnosti;

- v místech úderu napadení včas organizačně a konkrétními opatřeními podchytit obyvatelstvo ze zasaženého prostoru a tak zabránit panice, která by mohla v důsledku úderu vzniknout.

Hlavní zbraní v tomto boji za lidský rozum a srdce by měla být nepřetržitá politická a výchovná práce mezi obyvatelstvem, ozbrojenými složkami a orgány branného systému státu. Boj proti ideologické diverzi, špionáži a panice spočívá na uvědomění a myšlení lidí, o které musíme svést rozhodný boj a nenechat volně pole působnosti nepříteli.

K jedné z nejsložitějších otázek dohovoru patří evakuace

Při hodnocení evakuace a jejího vlivu na činnost vojsk a chod života na teritoriu musíme vycházet z předpokládaných variant zahájení války nepřitelem.

Při zahájení války s postupným narůstáním nebezpečí agrese, kdy byly skryté uskutečнены všechny přípravy uvedení státu do branné pohotovosti, neměla by evakuace činit zvláštních potíží. Určité potíže mohou vznikat tam, kde v důsledku paniky nebo samovolné evakuace může dojít k ohrožení výroby, zvláště u závodů s nepřetržitým provozem, apod.

Složitější bude situace při nenadálém napadení a kdy nebudeme moci včas varovat obyvatelstvo a připravit stát na válku. V tomto období by asi nebylo vhodné a účelné evakuovat zvláště příhraniční prostory. V této situaci panika nebo samovolná evakuace, zvláště z příhraničních oblastí by mohla ztížit a ohrozit činnost vojsk, narušit mobilizaci a součinnost mezi polními vojsky a teritoriem.

Vojska pro rychlou operační činnost potřebují volnost manévru. Proto by bylo výhodné k zvládnutí regulace mít připravené silné a dobře organizované regulační orgány, které by zajišťovaly manévry armády. Na komunikacích by měla být zabezpečena kontrola osob, aby neodcházely ty osoby, jenž podléhají svolání pro potře-

bu armády anebo osoby, které zajišťují nepřetržitý chod důležitých zařízení a závodů.

Hlavní problém při organizaci těchto opatření je v:

- udržení volného prostoru pro manévry vojsk, zvláště v prostorech, kde je zaujímana operační sestava, nebo kde jsou umístovány důležité prostředky a zařízení;

- stanovení režimu života a systému řízení státními a správními orgány v prostorech, kde byla zaujata operační sestava polních vojsk;

- určení jednotného orgánu velení všech složek ozbrojených sil a polovojenských organizací zvláště v prostorech operační sestavy, kde je možný výskyt narušitelů, diverzních a výsadekových skupin;

- činnosti regulačních orgánů, které mají pomáhat splnit úkol — zabránit neplánovaným pohybům;

- dohovoru o vyčlenění druhořadých komunikací, které lze využít pro evakuaci osob nebo odsun důležitých zařízení a materiálu;

- součinnosti při zabezpečení mobilizačních otázek v těchto prostorech;

- kontrolní činnosti a řídicí na jednotlivých směrech s ohledem na určené armádní silnice a železniční směry.

Vzájemná výměna informací mezi jednotlivými systémy a podsystémy a zabezpečení součinnostního spojení

Výměna informací mezi systémy a podsystémy branného systému by měla zajišťovat jednotlivé stupně velení a to jak v horizontálním, tak i vertikálním směru. Dále by bylo vhodné zabezpečit výměnu provozních údajů, vysílání styčných důstojníků se spojovacími prostředky, kódovacími a šifrovacími materiály, signálními tabulkami pro dohovor a údržbě spojovacích směrů, sítí a prostředků.

Při projednávání těchto součinnostních otázek **nelze opomenout regulační a pořádkovou službu k zabezpečení přesunu vojsk (včetně spojeneckých) na území státu.**

K hlavním součinnostním otázkám v této oblasti může patřit;

- rozdělení území teritoria na jednotlivé prostory (pomocí kódované mapy);

- stanovení jednotného označení hlavních, příčných a záložních komunikačních směrů a jednotlivých stanic;

- určení železničních směrů;

- vyhledání a stanovení nejvhodnějších objížděk pro případ napadení kate-

gorizovaných objektů na jednotlivých komunikačních směrech;

- vyčlenění sil a prostředků k zabezpečení regulační a pořádkové služby, jejich vybavení spojovacími prostředky a organizace vnitřního spojení;

- pro potřebu a řízení orgánů regulační služby vydat přehled číslování proudů na jednotlivých směrech přesunů;

- vyhrazení prostorů denních odpočinků a úrovní organizace života v nich, zdravotnické, materiální a technické pomoci;

- určení jednotného místa velení a řízení přesunů, organizace sběru informací o pohybech (ať jde o vojenské nebo zásobovací, evakuační přesuny, apod.);

- v součinnosti s orgány vojenské dopravy zabezpečit průvodce přes nepřehledná nebo těžko průchodná místa, nebo přes vyhrazené prostory.

Včasné zjištění nosičů jaderného napadení nepřitele a včasné varování o nebezpečí napadení ovlivní podstatně výsledky epicentrálních a druhotných ztrát po napadení.

Úkol by měl zabezpečit jednotný systém výstrahy státu. Zprávy od tohoto systému by se měly stát nepostradatelnou informací pro celý branný systém, zvláště pro jeho řídicí orgány.

Jednotný systém by měl být budován s cílem zabezpečit rychlé a spolehlivé proniknutí základních signálů a informací k uvedení našeho státu do branné pohotovosti, varování před možným napadením a jeho následky.

Jeho hlavní úkoly by měly dovolovat:

- vyrozumění orgánů teritoriálních složek branného systému ČSSR o zavádění stupňů pohotovosti a opatření s tím spojených;

- umožnit svolání určených funkcí nářů řídicích orgánů, výkonných aparátů a jednotek na předurčené pracoviště;

- vyrozumění obyvatelstva o bezprostředním ohrožení státu a zavádění všeobecně platných opatření;

- varovat orgány, vojska a veškeré obyvatelstvo na území ČSSR před nebezpečím vzdušných útoků, následky použití ZHN a umožnit vydávání informací nutných k jejich ochraně.

Systém by měl být budován na celém území ČSSR a měl by splňovat, zejména tyto požadavky:

- vyhlášení vzdušného poplachu a doručení ostatních signálů vyrozumění;

- centralizované a decentralizované cvičení prostředků vyrozumění v souladu s územními stupni řízení a velení;

- vybavení systému komplexním využitím všech stávajících prostředků spojení a informace a speciálních prostředků vyrozumění;

- vysokou bezpečnost proti zneužití uplatněním kódových systémů spolu s organizačními opatřeními při vyhlašování stanovených signálů vyrozumění;

- vysokou pohotovost a možnost jeho využití k nácvikům nebo v případě živelných pohybů již v době míru.

Na základě informací by mohl docházet k vyhlášení potřebného stupně poplachu.

Takovýto systém musí být schopen zabezpečit pro celý branný systém i předpověď meteorologické situace, zvláště pak předpověď výsledných směrů větru. Na základě těchto informací by bylo možné uvnitř branného systému včas varovat před nebezpečím radioaktivního, chemického i biologického zamoření.

Součinnost v této oblasti by spočívala především ve včasné předání a vyslání signálů v síti výstrahy, jejím odposlechu a okamžitým předáváním součinnostních in-

formací složkám branného systému, které nemají přímou návaznost na systém výstrahy.

Sběr a vyhodnocení informace o jaderných úderech nepřítele je nedílnou součástí celého informačního systému. Tato součinnostní otázka se týká včasného zjištění všech informací potřebných k vyhodnocení jaderných úderů a jejich předání složkám branného systému.

V socialistických státech již dnes existují zařízení, která automaticky zjišťují parametry jaderných výbuchů. Těchto zařízení by bylo možné využít v jednotném systému zjišťování parametrů jaderných výbuchů na teritoriu.

Tato zařízení svými parametry a takticko-technickými možnostmi by umožňovala využít a to jak v pohyblivých fázích činnosti, ale i jako stacionární prostředek pro zjišťování parametrů jaderných výbuchů na teritoriu státu.

Vzhledem ke konfiguraci terénu našeho území, nebude jednoduché soupravami pokrýt celé území státu. Při zabezpečování požadavku branného systému (tj. vytvoření jednotné sítě získávání parametrů jaderných výbuchů a jejich vyhodnocování), bude nutné předem vyhodnotit celé území z hlediska:

- nutnosti pokrytí důležitých politických a ekonomických center, komunikačních, telekomunikačních uzlů atd.;

- zájmů armády, složek branného systému;

- členitosti a pokrytosti teritoria.

Na základě rozboru pak stanovit prostory, které bude nutné překrýt větším počtem souprav ke zjišťování jaderných úderů, dále ty, kde je možné jednoduché překrytí, nebo které prostory je možné úplně vypustit.

Celý systém získávání informací o parametrech jaderných úderů na teritoriu bude pak možné organizovat ve dvou základních variantách:

- a) podle státoprávního uspořádání;

- b) podle zájmových oblastí teritoria (tj. podle vyhodnocených prostorů).

Zavádění moderních a vysoce výkonných systémů a zařízení si zákonitě vyžádalo spolupráci mezi složkami armády, CO, LM, VB a ostatními partnery branného systému. Tato součinnost by měla být uskutečňována již v době míru, zvláště při rozpracování celého varovacího systému a při jeho budování. Jen tak může být zabezpečena včasná a kvalitní informace pro celý branný systém.

Obdobný závěr můžeme učinit o sběru a včasné informaci o radiační, chemické

a biologické situaci a o včasném varování složek branného systému obyvatelstva a národního hospodářství o nebezpečích zamoření, zaplavení, šíření ohně apod.

Zvláštní kapitolu bude tvořit součinnost při likvidaci následků po napadení především ZHN nepřítel

Tato součinnost si vyžádá úzké spolupráce ve:

- včasném předurčení vyčlenění sil a prostředků k likvidaci následků napadení; jejich soustředění v určených prostorech. Způsob přemístění a zabezpečení přesunu do místa zásahu;

- vyčlenění sil a zařízení k poskytnutí první lékařské pomoci, vyčlenění prostředků k odsunu raněných a zasažených do zdravotnických zařízení a míst jejich hospitalizace;

- vytváření náhradních míst zdravotnické pomoci, jejich příprava již v míru pro příjem raněných a zasažených;

- poskytnutí materiální pomoci těm, kteří v důsledku napadení zůstali bez přístřešku a existenčních prostředků;

- zabezpečení průchodnosti určených komunikačních směrů, tj. včasné a organizované odstranění závalů, hašení požárů, postavení náhradních přemostění, překonávání rozvodněných a rozbahněných prostorů, určení vhodných objízdných zkratk nebo zavazných prostorů apod.;

- zvládnutí situace v prostorech napadení, aby nedošlo k panice, k dezorganizaci, samovolné evakuaci obyvatel, apod.

V období napadení státu nezbytnou součinností otázkou bude **hašení nebo lokalizace velkých požárů**, které vzniknou po použití napalmu a dalších zápalných látek nepřítel.

Zápalných látek nepřítel může použít v příhraničních prostorech, tj. přímo na operační sestavu vojsk prvního sledu, ale i na teritoria, tj. na politická, správní, ekonomická centra, komunikační a dopravní uzly, atd.

Při teoretickém a praktickém řešení a zabezpečování uvedených součinnostních otázek bude nutná spolupráce zvláště v:

- dohovoru určení a vymezení prostorů, kde budou požáry lokalizovány a kde bude nutné zabezpečit úplné hašení požárů;

- vyčlenění sil a prostředků pro lokalizaci nebo hašení požárů, pořádkovou a regulační službu, rozdělení prostorů na úseky a určení odpovědných orgánů za jednotlivé úseky. Určit místa shromaždišť, součinnostní spojení a signály;

- určení komunikačních směrů pro evakuaci obyvatelstva z ohrožených pro-

storů, zabezpečení regulace a pořádkové služby na nich;

- vyhrazení míst pro soustředění evakuovaných osob, pro soustředění vyvezeného materiálu a zařízení, místa volit tak, aby nebránily v činnosti armádě;

- organizace zabezpečení lékařské pomoci popáleným a raněným osobám, jejich odsunu do zdravotnických zařízení;

- určení způsobu čelení panice a dezorganizaci v prostorech úderu, nebo kde byly použity zápalné látky apod. nepřítel.

Organizační a materiální zabezpečení osazenstva závodů a zařízení s plánovaným nepřetržitým provozem pro období branné pohotovosti státu bude patřit k důležitým opatřením. Zabezpečení součinnosti by si vyžádalo úsilí a předvídavosti.

Jsou závody a zařízení, kde vzhledem k zabezpečení chodu života na teritoriu bude nutné všemi prostředky zabezpečit nepřetržitý provoz, i se sníženou pracovní směnou.

Splnění těchto požadavků, tj. zabezpečení nepřetržité činnosti si od vedení závodů, zařízení, orgánů lidosprávy a dalších partnerů branného systému, vyžádá značné pozornosti při dohovoru součinnosti mezi orgány CO, spolupracujícími resorty a ozbrojenými složkami.

Vzájemná spolupráce a součinnost při zabezpečování nepřetržité činnosti závodů, zařízení by mohla spočívat v

- organizaci opatření a vytvoření předpokladů k ochraně pracovní směny, strojního parku, přístrojů závodu, zařízení;

- zabezpečení náhradních energetických zdrojů pro udržení chodu závodu;

- zabezpečení surovinových zdrojů, nezávadných pracovních podmínek při zamoření závodu, zařízení;

- organizaci protipožárních, obranných a maskovacích opatření v závodech a zařízeních s nepřetržitým provozem.

Při činnosti na území teritoria se nelze obejít bez dohovoru součinnosti a bez vzájemné pomoci mezi jednotlivými složkami a orgány branné moci státu. K hlavním součinnostním požadavkům může patřit:

- zabezpečení os přesunů, jejich rychlé uvolnění po použití ZHN nepřítel, vyhledání a určení náhradních směrů apod.;

- organizace a zabezpečení regulace pořádkové služby;

- otázky náhradní výstavby, opravy mostních zařízení, letišť apod.;

- otázky obrany a ochrany životně důležitých objektů, skladů, tunelů, vladutů, elektráren, přehrad, apod.;

— vzájemná informace o napadení a o vnitřní situaci jednotlivé složky nebo orgánu branného systému;

— udržování činnosti telekomunikačních směrů a zařízení potřebných pro zabezpečení velení a řízení branného systému;

— poskytování pomoci při opravě dopravní a speciální techniky;

— pomoc při speciální očištění, dezaktivaci bojové a dopravní techniky, při odmořování terénu apod.;

— zabezpečení letadel a osádek, které byly nuceny přistát na teritoriu mimo určené prostory, včetně letadel a osádek spojeneckých armád;

— otázky lékařské pomoci, materiální a technické pomoci.

Vážnou problematikou pro součinnostní dohovory jsou **otázky zdravotního, materiálního nebo technického zabezpečení**. Jde o oblast, která by si vyžádala samostatného pojednání, neboť právě součinnost v těchto otázkách mezi orgány teritoria a polními vojsky bude hrát velmi důležitou úlohu.

Jde především o:

— zpracování jednotného postupu likvidace následků po napadení ZHN nepřitelem;

— včasnou organizaci pomoci při speciální očištění a dezaktivaci (vyhodnocení a vyhrazení komunálních a podobných zařízení pro pomoc);

— organizaci a využití ČsČK při poskytnutí první pomoci;

— vyčlenění zdravotnických hospitalizačních zařízení;

— využití požárních sborů při vyprošťování zavalených, zatopených míst;

— zabezpečení odsunu zajatců, poškozené bojové techniky atd.

Problematika zjišťování, ničení vzdušných výsadků a diverzních skupin, které by mohl nepřítel vysadit na teritoriu našeho státu, by mohla tvořit další skupinu součinnostních otázek, které lze řešit v míru.

Vedoucí kruhy NATO a zejména agresivní západoněmečtí militaristé doufají, že budou uskutečňovat své plány při rozpoutání a vedení války proti socialistickým zemím, pomocí špiónážní a diverzní činnosti, o kterou se snaží již v době míru. Při tom nemá jít jen o diverzní činnost, ale také i o politické provokace a vyvolání paniky způsobem násilných akcí.

Jejich činnost má narušovat chod výroby a dopravy, ničit důležité vojenské objekty, jiné objekty a zařízení. Dalším z hlavních úkolů má být organizování ozbrojených band k vyvolávání nepokoju na území státu atd.

Organizace opatření, velení a řízení složek při likvidaci záškodnických skupin nepřítel by se mělo opírat o dobře organizovanou součinnost mezi armádou, CO, LM a VB. Do této oblasti může patřit:

— dohovor o způsobu výměny informací o shozu a výskytu výsadkových nebo diverzních skupin nepřítel na teritoriu;

— vyčlenění sil a prostředků, které se zúčastní lokalizace a likvidace výsadkových nebo záškodnických skupin nepřítel;

— jednotný systém velení a řízení při organizaci řízení a uskutečňování všech bezpečnostních akcí směřujících k likvidaci výsadkových nebo diverzních skupin nepřítel;

— určení a zabezpečení sběren zajatců, organizování jednotného výslechu s cílem co nejrychleji získat informace o síle, vyzbrojení a úkolech záškodnické, nebo výsadkové skupiny;

— stanovení součinnostních signálů, které se budou používat mezi armádou, LM, VB a orgány CO při společných akcích (zastavení palby, dosažení postupného cíle, jsme vlastní jednotky atd.);

— zajištění jednotných pracovních údajů pro spojovací prostředky k zabezpečení velení a řízení při všech akcích;

— zdravotní, materiální, technické i jiné zajištění akcí, vyčlenění zdravotnického zařízení pro příjem raněných.

Hlavní úkol při organizování součinnosti na teritoriu budou plnit řídicí orgány rad obrany státu jednotlivých stupňů, nebo jimi určené činitele, kteří těmto orgánům budou odpovídat za řízení a řešení činnosti k splnění jednotlivých úkolů.

Činnost řídicích orgánů při organizování součinnosti by měla spočívat:

— v určení základních situačních variant po napadení státu a k nim organizovat součinnost;

— rozhodnutí — řešení vzniklé situace, stanovení úkolů jednotlivým prvkům státního resortu a ozbrojených složek při řešení situace za branné pohotovosti státu;

— ve vydání konečných řešení a rozhodnutí i u jednotlivých variant, k nimž je organizována součinnost);

— včasné vydání potřebných pokynů a nařízení všem prvkům, podléhajícím se na řešení nebo zabezpečování situace v jednotlivých variantách;

— vytvoření podmínek pro úspěšné plnění stanovených úkolů.

Práce všech orgánů rad obrany státu nebo orgánů resortů státní správy a ozbrojených složek spolupracujících na branné pohotovosti státu by při organizaci součinnosti spočívala:

— ve včasné přípravě všech potřebných podkladů, úvah pro úspěšné řešení jednotlivých variant z hlediska svého resortu, orgánu;

— ve vytypování nejdůležitějších momentů, kterým bude nutné věnovat zvýšenou pozornost při jejich propracování v průběhu organizace součinnosti;

— v zabezpečení nerušené činnosti a součinnosti uvnitř jednotlivých prvků podílejících se na řešení a zabezpečování uvedených otázek;

— ve vytvoření materiálních a technických podmínek pro splnění úkolů stanovených při organizaci součinnosti.

Vzhledem k zvyklostem a soudobé metodice práce ve štábech. ČSLA při orga-

nizaci součinnosti mohla by součinnost mít tyto formy:

— řídicí orgán vydá pokyny pro činnost k plnění úkolů;

— řídicí orgán vydá pokyny pro činnost k plnění úkolů;

— součinnost klasickým způsobem, jako je tomu ve štábech polních vojsk.

Způsob organizace součinnosti musí předem stanovit řídicí orgán. K jejímu zabezpečení a řízení se zpracovává ve štábech (orgánech) potřebná dokumentace. V dokumentu jsou uvedeny jednotlivé variantní situace, které by mohly vzniknout a k nim je sladěna činnost jednotlivých prvků podílejících se na obraně a ochraně státu.

Závěrem k otázce součinnosti ve variantě při napadení státu jadernými zbraněmi nepřítel chce říci to, že:

— součinnost je předem zplánovaná činnost k jednotlivým variantám řešení. Pro vzniklé situace je pouze upřesňována podle skutečné situace a stavu, situace vlastních prostředků, které se budou podílet na řešení této situace;

— součinnost mezi jednotlivými účastníky podílejícími se na branné pohotovosti státu musí být organizována nepřetržitě, průběžně vzhledem k jednotlivým úkolům;

— činnost řídicích i výkonných orgánů při organizaci součinnosti musí být promyšlená a cílevědomá;

— jen dokonale připravený řídicí orgán se může zhostit dobře organizované součinnosti. Orgán, který má ujasněné úkoly a dokonale je zná, může řídit a upřesňovat činnost jednotlivých účastníků, podílejících se na obraně a ochraně státu.

Organizace součinnosti vzhledem k přesně stanovenému úkolu patří k nejsložitějším úkolům organizátorské a řídicí práce v rámci celého branného systému.

Jednotná spojovací soustava polního velení

Rozpracování současné i perspektivní spojovací soustavy je s rostoucí technizací a manévrovostí armády stále složitější a náročnější úkol. Vyžaduje iniciativní a tvůrčí využití nejnovějších poznatků vojenské vědy a techniky, statistických údajů i vědeckých závěrů v oblasti organizace spojení nejen naší armády, ale i ostatních armád Varšavské smlouvy a zvláště pak armády sovětské.

Rozpracování perspektivní spojovací soustavy v současné době nemůže být dílem jednotlivců nebo jen jednoho funkčního orgánu — správy spojovacího vojska. Tím spíše, že je nezbytné současně s touto soustavou od základu rozpracovávat i složitou problematiku její realizace u vojsk. V podstatě to znamená postupně stanovit koncepční požadavky a návrhy na výzkum i vývoj nové perspektivní spojovací techniky, na organizační strukturu spojovacích jednotek a útvarů, na přípravu kádru i vojsk, na činnost v oblasti předpisů, na materiálně technické zabezpečení, na rozvoj učební a výcvikové základny a na řešení celé řady dalších zásadních otázek.

Správa spojovacího vojska neustále připravuje na základě nově vzniklé situace opatření k vytvoření optimálních podmínek ke včasnému a úplnému rozpracování perspektivní spojovací soustavy, jakož i všech výše uvedených zásadních otázek, které jsou ve svém komplexu příkladem ke stanovení linie a směru rozvoje spojovacího vojska. V podstatě jde o to, plně a racionálně využívat všech vojenskovědeckých i civilních výzkumných kapacit.

Základním úkolem je stanovit směr rozvoje nové perspektivní polní spojovací soustavy a úlohu jednotlivých druhů systémů spojení v této soustavě.

Operační a taktické předpoklady

Velký vliv na rozpracování směru rozvoje jednotné spojovací soustavy mají **operační a taktické předpoklady a požadavky**. V současné době nutno vycházet z předpokladu dalšího rychlého rozvoje a využívání prostředků

hromadného ničení, zvláště jaderných zbraní a jejich nosičů. Budou se zvyšovat jak ničivé účinky a dosah všech zbraní, tak i manévrovost vojsk. Ve větší míře než dosud můžeme předpokládat využívání překvapivých úderů ZHN, výsadkových i speciálních vojsk, vedení bojové činnosti na směrech i do týlu nepřítelů, neočekávané a časté změny v bojové situaci, které budou vyžadovat rychlé řešení. Za takových okolností bude plánování a řízení bojové činnosti a operací složitější a náročnější. V těchto podmínkách bude krajně obtížné zabezpečovat nepřetržité a pružné velení vojskům. Specifické požadavky bude klást zejména zavádění a využívání techniky umožňující automatizaci a mechanizaci velení, zvláště pak výpočetní techniky. Ve srovnání se současným stavem se zřejmě zvýší nejen celkový objem přenášovaných informací, ale i požadavky na rychlost spojení a schopnost zpracovávat informace často v poměrně krátkých intervalech. Obdobně tomu bude i při předávání rozkazů a hlášení. Kromě toho bude nutné velet na větší vzdálenosti a často, hlavně na nižších stupních, za pohybu.

Některé změny dozná zřejmě počet, struktura a volba míst velení i způsob jejich přemísťování. Ztotožňují se s názorem, že bude nutné i nadále na každém stupni velení zřizovat dvě hlavní místa velení, VS a TVS. Kromě toho musí být pro případ jejich vyřazení připravena varianta k převzetí velení z dalšího místa. Zřejmě nelze považovat za optimální řešení převzetí velení jen z PVS, neb ze ZVS (jako stále připravených míst velení). Za možnou variantu pro daný případ nutno pokládat i využití místa velení podřízeného stupně nebo zřízení nového místa velení z vyčleněné části štábu (pro tento případ) a druhých položek provozních a spojovacích jednotek.

V souvislosti s tím je vysoce aktuální otázka optimalizace organizačního učlenění štábů všech stupňů velení, jejich technického vybavení k zefektivnění činnosti ochrany a odolnosti proti ZHN a schopnosti rychlého přesunu. Je nutné dosáhnout, aby štáby byly operativnější, pohyblivější a odolnější. V žádném případě nebude výhodné vytvářet větší počet nouzově obsazených míst velení, která stejně nejsou schopna plnit předpokládaný úkol hlavně na vyšších stupních velení — ale vždy pružný, pohyblivý štáb, který by byl schopen v případě bezprostřední úhrozy rychle se přemístit na jiné místo. Přitom je nutné, aby byl po stránce provozní a spojovací dobře zabezpečen i z hlediska ochrany a odolnosti proti všem druhům nepřátelské činnosti.

Pojetí perspektivní jednotné spojovací soustavy

Z hlediska současných i perspektivních potřeb nám jde o vytvoření jednotné spojovací soustavy.

Význam tohoto termínu není vždy dostatečně chápán — ani po stránce obsahové, ani pokud jde o realizaci takovéto soustavy.

V následujícím rozboru ukáží, že jednotnost spojovací soustavy je nezbytný předpoklad pro splnění náročných požadavků na spojení v podmínkách soudobého boje.

Jednotná spojovací soustava a to jak současná, tak i perspektivní, je budována na podkladě postupného zavádění do výzbroje vojsk nové moderní spojovací techniky. Mám na mysli jak technická pojítka (rádiovou, radio-reléovou a linkovou techniku), tak i pohyblivá pojítka. Časově jde o realizaci v období od roku 1970.

Nejdříve si musíme upřesnit pojem „spojovací soustava“.

Pod pojmem „spojovací soustava“ rozumíme souhrn spojovacích uzlů míst velení, pomocných spojovacích uzlů a stanic, propojených mezi sebou dálkovými spoji všech druhů spojovacích prostředků, podle zásad a požadavků velení. Ve své podstatě musí být perspektivní spojovací soustava jednotná po stránce organizační i technické. Organizačně je založena na centrálním řízení plánování, zřizování, rozvinování a využívání spojení v zájmu všech druhů vojsk (včetně speciálních).

Po technické stránce se jednotnost soustavy projevuje zejména v jednotnosti takticko-technických požadavků na spojovací prostředky, dále v unifikaci spojovacích kanálů, sjednocených technicky i provozně v rámci jednotlivých spojovacích systémů — druhů spojení.

Organizační a technická jednotnost spojovací soustavy vytváří výhodné podmínky pro komplexní využití různých systémů (rádiového, radioreléového, linkového). Je též schopna uspokojit potřebu velení optimálním počtem spojovacích kanálů při racionalizaci potřeby osob i ekonomických nákladů. Tím se princip organizace jednotné spojovací soustavy a princip komplexního využití různých prostředků vzájemně doplňují. Odráží všeobecnou jednotnost spojovací soustavy a umožňuje tak rozdělení kanálů ve prospěch všech vojsk, využívajících danou jednotnou spojovací soustavu.

Organizační i technickou jednotnost spojovací soustavy si vynucují v první řadě stále rostoucí požadavky velení, vyplývající z nových způsobů vedení operací i boje. Zavádění stále dokonalejší techniky i nových prostředků automatizace a mechanizace velení klade zvýšené požadavky na počty a kvalitu spojovacích kanálů, bezporuchovost přenosových dat a zrychlení provozu.

Splnění těchto požadavků na spojení by však přesahovali možnosti prostředků a systémů spojení, kterými se spojovací soustava v minulosti realizovala.

Situaci řeší v současné době uskutečňované i plánované přezbrojení novou spojovací technikou, která má podstatně lepší technické parametry a i provozní možnosti a daleko lépe uspokojuje náročnější požadavky v ukazatelích, které jsem již dříve uvedl — ovšem v jiné, kvalitativně vyšší spojovací soustavě. Tato spojovací soustava umožňuje komplexní a efektivní využití všech prostředků a systémů spojení. To vyžaduje, aby její plánování, rozvíjení a exploataci větší měrou než v minulosti centrálně řídil spojovací náčelník daného stupně velení. Uvedená zásada předpokládá soustředit všechny spojovací jednotky, útvary i prostředky daného stupně velení do podřízenosti spojovacího náčelníka, který za stav spojení odpovídá a využít všechny síly a prostředky ve prospěch jednotného zámyslu. Odborná nařízení spojovacího náčelníka nadřízeného stupně musí důsledně řešit otázky návaznosti a kontinuity jednotlivých soustav, včetně součinnostních spojí se sousedy. Podřízené stupně velení musí více než dosud respektovat uvedené směrnice a nařízení nadřízeného.

Ke správnému pochopení podotýkáme, že jednotná spojovací soustava se plánuje i organizuje sice na každém stupni velení, avšak nižší stupeň je vždy organickou součástí jednotné spojovací soustavy nadřízeného stupně velení.

Jednotnost spojovací soustavy spočívá přirozeně i v tom, že musí být schopna zabezpečit nejen všechny požadavky velení vševojskových velitelů a štábů, ale i náčelníků a štábů druhů vojsk, služeb a týlu příslušného

stupně velení. Přitom není možné tyto požadavky uspokojovat cestou neustálého zvyšování počtů spojovacích prostředků, tj. rozšiřováním jednotné spojovací soustavy. Naopak bude nutné důsledně sledovat i po organizačně technické stránce zásady jednoduchosti a efektivnosti, zjednodušeně řečeno — „nahrazením kvantity kvalitou“. Zvýšení spolehlivosti spojovacích cest, záměna jednokanálové spojovací techniky vícekanálovou a zvýšení rychlosti přenosu informací umožňují, že není nutné jednotlivé spoje mezi místy velení vícenásobně zabezpečovat méně kvalitními spojovacími směry. Není také účelné a ekonomické budovat samostatné autonomní spojení jednotlivých druhů vojsk mezi vševojskovými místy velení. Zde nemám na mysli velitelské spojení k přímo podřízeným útvarům a svazkům druhů vojsk. Jednotná spojovací soustava (JSS), efektivně využívající moderní spojovací prostředky, musí být schopna zabezpečit všechny požadavky štábů jako celku. Musí umožnit i vyčlenění jednotlivých kanálů pro potřebu přímých spojení mezi veliteli a náčelníky druhů vojsk vševojskových štábů.

Perspektivní spojovací soustava musí být jednotná i z hlediska zabezpečování automatického utajování hovorů i přenosu zpráv. Není tajemstvím, že v současné době existuje celá řada dokonalých technických prostředků k odposlouchávání zpráv prakticky všech druhů spojovací techniky. Proto vedení důležitých hovorů v otevřené řeči a předávání neutajovaných zpráv na pojítkách není v současné době ani v budoucnu přijatelné. Z toho vyplývá nutnost zabezpečit hovory i předávání zpráv technickými spojovacími prostředky utajení pro všechny složky štábu a to při dodržení zásad návaznosti utajeného spojení mezi stupni jednotlivými stupni velení i přes ně.

Využívání technických spojovacích prostředků utajení je kvantitativně dosti omezené. Budeme se tedy muset spokojit s organizováním menšího počtu spojení, avšak při kvalitním utajení hovorů i přenosu zpráv. Tato podmínka jen zdůrazňuje systémovou neslučitelnost požadavků na autonomní spojení pro jednotlivé druhy vojsk a služeb a je to další důvod, proč i plánování a budování jednotné spojovací soustavy musí být centralizováno podle jednotného zámyslu.

Perspektivní spojovací soustava musí vytvořit příznivé podmínky i k přenosu dat a informací, které budou tvořit základ prostředků automatizace a mechanizace velení. I v tomto směru půjde o nové, kvalitativně vyšší požadavky, které jsou náročnější nejen na rychlost a široká pásma přenášených informací, ale i možnost přenosu dat přes více stupňů velení a tedy mimo rámec jednotné spojovací soustavy daného stupně velení. V tomto případě vzájemná návaznost jednotné spojovací soustavy jednotlivých stupňů velení má mimořádný význam.

Z uvedených úvah vyplývá, že organizační a technická jednotka perspektivní spojovací soustavy musí vytvářet výhodné podmínky pro komplexní využití celé řady různých druhů spojení a musí uspokojovat potřebu velení vojsk i v optimálních počtech kanálů a to při minimálních ekonomických nákladech a při maximální racionalizaci začleněných osob i techniky. Zásady plánování i výstavby jednotné spojovací soustavy a principy komplexního využití různých druhů spojovacích prostředků se musí vzájemně doplňovat. Centrální řešení jednotné spojovací soustavy musí zabezpečit rozdělení kanálů ve prospěch všech účastníků při respektování důležitosti a priority spojení, na něž kladou příslušní velitelé a náčelníci štábu důraz.

Základní požadavky na současnou i perspektivní jednotnou spojovací soustavu a její charakteristika

Zkušenosti z organizace i budování současné spojovací soustavy ukazují, že požadavky na spolehlivost, přesnost, rychlost a utajení spojení stále rostou. Nová perspektivní jednotná spojovací soustava musí

- být jednoduchá a to jak z hlediska plánování, tak i z hlediska zřizování a udržování a musí mít ustálené zásady budování;

- vytvářet potřebné počty přímých i oklikových spojů s dostatečnou kapacitou kvalitních kanálů a zabezpečovat jejich manévr v souladu s potřebami velení;

- umožňovat automatické utajování hovorů i přenosu zpráv;

- umožňovat přenos dat pro automatizační a výpočetní techniku;

- být dostatečně pružná s ohledem na rozmístění i přemísťování míst velení.

Jsou názory, že nová perspektivní spojovací soustava by měla být nezávislá (či méně závislá) na daném rozmístění míst velení a že by proto měla být prostorová. Mluvíme-li všeobecně o rozvoji perspektivní spojovací soustavy, mohou vznikat a také vznikají různé názory na uvedené otázky. Řešíme-li však znovu spojovací soustavu nejbližších pěti až deseti let, jak je i předmětem mého článku, pak nebude reálné rozpracovávat, plánovat a rozvíjet jednotnou spojovací soustavu nezávisle na místech velení, i když myšlenka je pro delší perspektivu teoreticky správná a opodstatněná. Při této úvaze vycházím z toho, že jednotná spojovací soustava je souhrnem spojovacích uzlů míst velení, propojených mezi sebou všemi druhy spojovacích prostředků dálkových spojů.

I v perspektivní spojovací soustavě však bude rozmísťování spojovacích prostředků [např. jednoho ze základních druhů spojení — rádiového spojení] plně závislé na místech velení. Stejně tomu bude i při spojení troposférickými prostředky. Obtížné by však bylo dodržet zásadu nezávislosti na místech velení u linkového spojení a do určité míry i u radioreléového spojení na stupni operačního svazu. Mám zde na mysli hlavně spojení mezi velitelskými stanovišti nadřazeného a podřízeného stupně velení s hlavními prvky bojové a operační sestavy (s vševojskovými a raketovými svazy a svazky).

Analýza současného způsobu organizace spojovací soustavy i přes některé potíže spojené s nutnou změnou spojovací soustavy při přemístění velitelských stanovišť ukazuje, že bude nutné i v perspektivě budovat spojovací osy a směry mezi spojovacími uzly míst velení, o které se bude spojovací soustava opírat. Ukazuje se však také, že pomocí systému radioreléového spojení, využívajícího spojení přes předem nastavené spojovací uzly je možno zabezpečit plnohodnotné spojení velké části prvků operační sestavy, rozmístěných v celém pásmu bojové činnosti s určitou nezávislostí na umístění míst velení.

Se zřetelem na tato fakta bude nutné ve větší míře než dosud uplatňovat zásadu komplexního využití všech druhů spojení. Přitom bude stálým úkolem co nejvíce zjednodušit celou soustavu účelovým zaváděním nové spolehlivější a výkonnější spojovací techniky. To znamená, postupně nahrazovat na spojovacích směrech mezi místy velení „kvantitu kvalitou“. Několicí násobné zabezpečování spojení méně kvalitními kanály a spoji bude tak možno nahradit menším počtem případně jednotlivými kvalitnějšími ka-

nály. To však neznamená, že by se na důležitých směrech nepřipouštělo zdvojit spojení různými druhy spojení v souladu s charakterem bojové činnosti nebo vedení operace a požadavky velení. Avšak vcelku musí uvedená soustava umožňovat v první řadě využití předností určitého druhu spojení v každé situaci mechanicky, ale pečlivě a důsledně konfrontovat požadavky s možnostmi budovaného druhu spojení. Novou a důležitou úlohu musí přitom sehrát zvážení stupně spolehlivosti spoje, jako hlavního kritéria pro volbu druhu spojení i jeho případného zdvojování dalšími druhy spojení.

Vážnou otázkou pro posuzování organizace jednotné spojovací soustavy na umístění míst velení zůstává proporce mezi využíváním přímých směrů a spojů přes pomocné spojovací uzly. Zastávám názor, že hlavně u vševoj- skových svazů a svazků je výhodnější volit pro spojení mezi místy velení přímé směry u všech druhů spojení. Kde situace přímý směr nedovoluje (a také u ostatních útvarů a svazků druhů vojsk) tam je možné využít přímé spoje přes pomocné spojovací uzly, popř. přes retranslační stanice. Rovněž ke zřizování oklikových spojů je nutné plně využít spojení přes pomocné spojovací uzly. Jednotná spojovací soustava by měla využít přímé směry všude tam, kde to situace dovoluje, zejména u rádiového a z části i radioreléového spojení. Tím není myšleno organizovat a zřizovat u radioreléového spojení jenom přímé směry bez využití pomocných spojovacích uzlů. Vzniká nyní otázka, v jakém poměru neb podle jakých zásad organizovat přímé směry a přímé spoje přes PSU?

Od samého začátku využívání radioreléového spojení (např. u 1. A) zkušenosti potvrzují, že organizovat radioreléové spojení bez pomocných uzlů v celém rozsahu daného stupně velení není reálné. Tento způsob však sebou nese všeobecně známé problémy. Nelze upírat některé přednosti a kladné stránky spojení přes PSU.

Jiná situace je u rádiového spojení. Zde jistě bude nutné jít cestou jenom přímých spojů u KV i VKV spojení, i když má také své problémy. Stejně tomu bude i u spojení troposférickými spojovacími prostředky.

Jak se tedy vypořádat s touto otázkou v nové spojovací soustavě?

Přímé spoje mezi spojovacími uzly míst velení bez mezistupňů jsou kvalitnější, přehlednější a jednodušší pro údržbu i manévr. Vyvolávají však na spojovacím uzlu nutnost zasazení většího počtu prostředků. (Spojovací uzly jsou pak příliš těžkopádné, málo pohyblivé, vyžadují větší výkony vysílacích prostředků a částečně snižují efektivní využití mnohokanálových spojů).

Spojení přes pomocné spojovací uzly vytváří výhodné podmínky pro využití mnohokanálových spojů, zvyšuje efektivnost jejich využití, snižuje částečně počet zasazených prostředků spojovacích uzlů na místech velení a dává lepší podmínky k vydělení kanálů ve prospěch značného počtu prvků operační sestavy hlavně druhů vojsk a k zabezpečení oklikových směrů. Po stránce organizace vytváří složitější spojovací soustavu. (Zřizování, řízení, propojování a rozdělování kanálů jsou obtížnější, vyžadují větší množství PSU). Při uvážení těchto kladů i nedostatků bude nutné v jednotné spojovací soustavě využívat jak přímé směry, tak spoje přes PSU. Přitom se musí respektovat konkrétní situace, vyplývající z vedení operace či bojové činnosti, způsobu vedení i možnosti spojovacích jednotek a útvarů. Organizace jednotné spojovací soustavy bude vždy více či méně závislá na místech velení a spojovací náčelník se svým oddělením bude muset ovlivňovat či přímo navrhovat rozmístění míst velení. I nadále se musíme vážně zabývat otázkou menší zá-

vislosti perspektivní spojovací soustavy na místech velení a hlavně pak nutností předcházení změnám a přizpůsobením, popř. přebudování spojovací soustavy při přemístění míst velení. Vyskytly se již některé náměty, např. u rádiového spojení, kde je situace nejsložitější a kde možnosti řešení jsou brzděny hlavně problémy dálkového ovládání rádiových stanic a rádiových vysílačů. Spolu s dalšími zkušenostmi je musíme využít při řešení konkrétní varianty jednotné spojovací soustavy. U ostatních systémů spojení bude problematika zřejmě snazší.

K otázce prostorového charakteru jednotné spojovací soustavy:

Nová perspektivní spojovací soustava se po stránce rozmístění jednotlivých prvků v podstatě nezmění. V minulosti i v současné době není používán název „prostorová“. Zastávám názor, že není nutné ji ani v dalším tak nazývat. Předmětem diskuse může být otázka, zda uvedený výraz je vhodný pro systém radioreléového spojení v rámci jednotné spojovací soustavy, avšak pro celou soustavu rozhodně výstižný není.

Úloha jednotlivých druhů — systémů spojení v rámci jednotné spojovací soustavy

Vážnou otázkou při řešení jednotné spojovací soustavy je úloha jednotlivých druhů spojení — systémů spojení. Uvádím tento termín úmyslně, neboť z hlediska systémového a pro sjednocení názvosloví se až dosud používalo toto dělení spojovací soustavy:

- z hlediska organizačně-technického na druhy nebo systémy rádiového spojení, radioreléového spojení a linkového spojení;

- z hlediska provozního na telefonní spojení či telefonní systém, dálkopisné spojení či systém, systém přenosu dat, systém fototelegrafního spojení a další.

Každý druh či systém spojení obsahuje koncová, komutační a přenosová zařízení.

Podrobná analýza současné spojovací soustavy z hlediska důležitosti jednotlivých druhů pojítek, dále analýza požadavků z hlediska způsobů bojové činnosti vojsk i vedení operací a požadavků velení ukazují, že na různých stupních budou používány různé druhy základních pojítek současné i perspektivní jednotné spojovací soustavy. Na stupni svazek a níže bude i nadále základním druhem — systém rádiového spojení, na operačním stupni (svaz i výše) kromě toho i radioreléové spojení. Úloha dalších druhů spojení je otázkou podrobné analýzy jednotné spojovací soustavy na každém stupni velení. Přitom však celou spojovací soustavu na daném stupni velení není možno omezovat jen na organizaci základních druhů spojení, např. na stupni svaz soustavou radioreléového spojení. Spojovací soustavu tvoří všechny druhy (systémy) spojení, i když jejich úloha na různých stupních velení nebo v různých fázích boje a operace bude rozdílná.

Za závažné však považuji určení hlavního či základního druhu spojení, na nějž musí být zaměřeno hlavní úsilí při řešení otázek vývoje a zabezpečení spojovací technikou, organizace spojovacích jednotek a útvarů (tabulek mírových i válečných počtů) a příprava kádrů i vojsk. Tím ovšem není nijak podceněn význam ostatních druhů spojení, které mohou v určité situaci nejen zdvojit hlavní druh spojení, ale dočasně převzít, i když ne plnohodnotně, jeho úlohu.

System rádiového spojení bude nutné i nadále řešit organizováním rádiových a radioreléových směrů a rádiových sítí. Teoretické zdůvodnění i zkušenosti ze cvičení ukazují, že na taktickém stupni jsou nejvýhodnější rádiové sítě s fonickým provozem. Kromě toho však bude nutné perspektivně uvažovat o radiodálnopisném provozu v rámci rozšíření dálkopisného systému až do pluku včetně. Na operačním stupni budou zřejmě převažovat radiodálnopisné směry s nasazením strojových prostředků utajení. Je na uvážení i otázka využívání rádiového spojení na stupni svazu fonickým provozem pro přímé hovory velitele s podřízenými, rovněž s použitím strojových utajovacích prostředků. V systému rádiového spojení se předpokládá i využití přímých směrů jednokanálových až dvoukanálových troposférických stanic.

System radioreléového spojení bude nutné na základě zkušeností i nadále organizovat po směrech a přes PSU. Kromě toho bude možné v rámci tohoto systému využívat přímé směry pomocí mnohokanálových troposférických stanic. U radioreléového spojení přes PSU se předpokládá připojení důležitých prvků bojové a operační sestavy přes dva PSU. Zkušenosti ze cvičení však ukazují, že tato zásada bude realizovatelná až po zavedení nových typů radioreléových stanic pracujících v širokém kmitočtovém pásmu.

System linkového spojení bude reálně organizovat v jednotné spojovací soustavě po směrech. K zajištění nepřetržitosti spojení v rámci celé soustavy musí být sladěna organizace systému linkového spojení s radioreléovým tak, aby se mohly vzájemně doplnit, popř. na určitých směrech či úsecích nahradit. Organizace systémů linkového spojení musí vytvářet i možnost komplexního využití s ostatními systémy spojovací soustavy jejich vhodným propojením. V tomto systému se i nadále plně počítá na vlastním území s využitím stálých vedení Ministerstva spojů, na cizím území podle charakteru bojové činnosti.

V jednotné spojovací soustavě bude nutné věnovat větší pozornost rozvoji a využívání systému linkového spojení. Zkušenosti ze cvičení ukazují, že jeho náhrada radioreléovým spojením není vždy opodstatněná.

Kromě vyjmenovaných systémů spojovací soustavy je organizován i systém polního poštovního spojení. I když je zcela odlišný a z hlediska organizačně technického nezávislý na ostatních systémech, bude i nadále doplňovat přenos zpráv ostatními druhy (systémy) spojení. Po provozní stránce musí být sladěn s celkovým plánem spojení a provozu spojovací soustavy.

V rámci nového pojetí doručování bojových dokumentů a soukromé korespondence mezi vojsky a do vojsk v pásmu bojové činnosti se sloučí spojení pohyblivými pojiťky, podacích stanic a polní pošty v jednotný organizační článek spojovacího vojska — systém spojení polní pošty.

V organizaci a složení jednotné spojovací soustavy — jak současné, tak i perspektivní — plní důležitou úlohu utajené spojení. Zavedením technických spojovacích utajovačů ZAS se v rámci jednotné spojovací soustavy vytváří systém utajeného spojení ZAS, nazývaného rovněž „Zvláštní armádní utajené spojení“. Tyto prostředky umožňují automatické utajení telefonního, dálkopisného a fototelegrafního (faksimile) provozu. Na telefonních utajovačích možno vést hovory nejvýše tajného charakteru, na telegrafních až přísně tajného charakteru.

Uvedený systém je organizován a zabezpečován v rámci jednotné spojovací soustavy samostatně, i když je její součástí a je plně závislý na ostatních druzích (systémech) spojení.

Utajovače ZAS tvoří spolu s telefonními utajovači — i když jsou na sobě nezávislé — systém spojení, který je nedílnou součástí jednotné spojovací soustavy daného stupně velení. Hlavně z hlediska řešení perspektivní spojovací soustavy, dojde u tohoto systému ke značnému rozvoji.

Z hlediska perspektivních potřeb musí jednotná spojovací soustava zabezpečovat přenos dat, který je vázán na zavádění techniky umožňující automatizaci a mechanizaci velení. S narůstajícími požadavky bude tvořit podsystem jednotné spojovací soustavy, rovněž závislý na ostatních druzích (systémech) spojení celé soustavy.

Při řešení směru rozvoje současné i perspektivní jednotné spojovací soustavy na jednotlivých stupních velení se mohou vyskytovat různé názory. Na základě obecně platných zásad pro budování jednotné spojovací soustavy bude zřejmě způsob jejího řešení odlišný podle daného stupně velení, charakteru bojové činnosti a vedení operace i způsobu velení. Přesto existují a jsou rozpracovány zásady pro organizaci a budování jednotné spojovací soustavy i jednotlivých druhů (systémů) spojení, které jsou pro jednotnou spojovací soustavu všech stupňů velení, nebo alespoň pro většinu společné a které musí zároveň zabezpečovat i jejich kontinuitu a návaznost.

Cílem článku nebylo vyřešit možnou variantu jednotné spojovací soustavy. Chtěl jsem však na základě předpokládaného rozvoje vedení operací, bojové činnosti a požadavků velení jakož i na základě rozboru současného stavu organizace spojovací soustavy a znalostí taktickotechnických dat perspektivní spojovací techniky ukázat na základní otázky směru jejího rozvoje a na zásady její organizace.

VYHODNOCOVÁNÍ ÚČINKŮ JZ VELMI MALÝCH RÁŽÍ

Soudobé operace, vedené za oboustranného použití ZHN, vyžadují dovedně a organizovaně řešit všechna opatření ochrany proti nim. Dosahování cílů operací zabezpečují zejména zbraně jaderné. V poslední době se v armádách pravděpodobných protivníků věnuje zvláštní pozornost jaderným zbraním velmi malých ráží, které jsou počítány k neefektivnějším taktickým prostředkům. K včasnému organizování ochrany živé síly, techniky i materiálu je nutné znát jejich účinky, umět předvídat vznik pásem radioaktivního zamoření a vyhodnocovat možné ztráty.

Široké využití taktických jaderných zbraní formou pozemních a vzdušných výbuchů, nebo podzemních výbuchů jaderných min se plánuje bezprostředně na bojové sestavy vojsk, což bude mít za následek vzrůst ztrát, zvláště pak ztrát zdravotnických. Vzhledem k tomu, že v současné době neexistuje komplexní materiál, umožňující předpověď vzniku ztrát, pokusili jsme se shromáždit některé údaje a na jejich základě zpracovat několik pomůcek, používaných v naší i Sovětské armádě, které by mohly být pomocníkem při předpovědích tohoto druhu. Ke zpracování těchto pomůcek byly zobrazeny některé výsledky výzkumu, získané v posledních letech při pokusech na modelových zařízeních, při výbuších mohutných nábojů klasických výbušnin a rovněž při jader-

ných výbuších nábojů velmi malých ráží. Na základě těchto nových údajů byla vyhodnocena výše, charakter a stupeň zasažení živé síly v různých podmínkách bojové činnosti a podle toho tabulky, sloužící k rychlému vyhodnocování vzniklé situace.

Tyto tabulky slouží jako pomůcka k rychlému vyhodnocení ztrát pro jednotlivé typy jednotek za různých situací. Příkladem zpracovaných tabulek pro konkrétní situace určité jednotky je tabulka 1 ad c — ztráty nekryté rozmístěné živé síly motostřeleckého praporu, rozmístěného na 5 km² (ve východišti k útoku). Obdobným způsobem je možné připravit si konkrétní údaje pro všechny jednotky podle potřeby jednotlivých stupňů velení a podle předpokládaných variant jejich činnosti. Musíme ovšem brát v úvahu, že ztráty v takto sestavených pomůckách jsou správné za podmínky, že pásmo zasažení leží celé v prostoru živé síly. Pokud se kryjí jen z části, vypočtené údaje v tabulkách se zmenšují úměrně skutečně zasažené ploše.

Základním druhem zasažení živé síly, rozmístěné nekryté na terénu, v zákopech nebo v tancích je nemoc z ozáření. Jenom při vzdušných výbuších, kdy poloměry zasažení světelným zářením a vzdušnou tlakovou vlnou značně vzrůstají, objevují se kombinovaná radiační zasažení, tj. spojení nemoci z ozáření s popáleninami a trau-

Tabulka 1

Ráže jaderného výbuchu (tuny)	Druh výbuchu	Bojové ztráty			Procenta ze zdravotnických ztrát						
		na ploše km ²	zdravotnické %	nenávratné %	Velmi těžká kombi- novaná zasažení (smrt do 24 hodin)	Nemoc z ožáření velmi těž. stupně, těž. popáleniny, traumatická stř. a leh. stupně	Nemoc z ožáření velmi těž. stupně, popáleniny stř. a lehkého stupně	Nemoc z ožáření velmi těžkého stupně	Nemoc z ožáření těžkého stupně	Nemoc z ožáření středního stupně	Nemoc z ožáření lehkého stupně
a) Ztráty nekryté rozmístěné živé síly											
10	P	0,3	99	1	1	—	—	60	19	10	9
	V	0,3	99	1	3	2	—	56	18	11	9
20	P	0,45	98	2	4	—	—	59	16	11	8
	V	0,4	99	1	4	2	1	55	16	12	9
50	P	0,65	98	2	6	—	—	56	17	11	8
	V	0,6	98	2	8	2	3	52	16	19	7
100	P	0,95	97	3	7	—	—	56	17	10	7
	V	0,9	97	3	10	4	3	46	18	10	6
200	P	1,3	96	4	7	—	—	55	16	11	7
	V	1,25	96	4	9	11	4	40	17	8	7
500	P	1,8	94	6	7	—	—	54	17	10	6
	V	1,7	96	4	10	23	6	27	16	8	6
b) Ztráty živé síly, rozmístěné v zákopech											
10	P	0,15	98	2	2	—	—	62	13	10	11
	V	0,15	98	2	2	—	—	62	13	10	11
20	P	0,2	97	3	2	—	—	62	10	12	11
	V	0,2	98	2	2	—	—	62	11	12	11
50	P	0,27	98	2	3	—	—	60	13	12	10
	V	0,27	97	3	2	—	—	58	13	12	10
100	P	0,35	97	3	4	—	—	59	14	10	10
	V	0,35	97	3	3	4	—	56	14	10	10
200	P	0,75	95	5	5	—	—	59	12	10	9
	V	0,75	95	5	4	8	2	50	13	10	8
500	P	1,15	90	10	7	—	—	52	12	12	7
	V	1,15	91	9	6	18	5	33	10	12	7
c) Ztráty nekryté rozmístěné živé síly mspr – 5 km ² – 300 osob											
Ztráty osob											
10	P	18	18	—	—	—	—	11	4	2	1
	V	18	18	—	1	—	—	10	4	2	1
20	P	27	26	1	1	—	—	16	4	3	2
	V	24	24	—	1	—	—	13	5	3	2
50	P	39	38	1	2	—	—	22	7	4	3
	V	36	35	1	2	1	1	18	5	6	2
100	P	57	55	2	5	—	—	31	10	6	4
	V	54	52	2	5	2	2	25	10	5	3
200	P	78	75	3	5	—	—	43	12	9	5
	V	75	72	3	7	8	3	30	13	6	5
500	P	108	101	7	8	—	—	58	18	10	7
	V	102	98	4	10	24	6	28	16	8	6

Tabulka 2

Ráže jaderného výbuchu (tuny)	Druh výbuchu	Bojové ztráty			Procenta z počtu zdravotnických ztrát				
		na ploše km²	nenávratné %	zdravotnické %	velmi těžká kombinovaná zasažení (smrt do 24 hodin)	těžká traumata, nemoc z ozáření střed. a leh. stupně	těžká traumata	střední traumata	lehká traumata
a) Ztráty živé síly, umístěné v úkrytech lehkého typu									
10	P	0,005	30	70	1		20	24	25
	V	0,002	10	90	1		34	25	30
20	P	0,008	30	70	1		20	24	25
	V	0,004	12	88	1		35	24	28
50	P	0,015	30	70	1		19	25	25
	V	0,0055	10	90	1		33	27	29
100	P	0,025	30	70	1		21	22	26
	V	0,0085	15	85	1		29	26	29
200	P	0,035	30	70	2		20	23	25
	V	0,015	15	85	2		26	26	31
	P	0,065	30	70	3		23	20	24
	V	0,025	13	87	3		20	29	35
b) Ztráty živé síly, umístěné v ochranných okepech s nakrytím									
10	P	0,008	25	75	1	—	29	22	23
	V	0,0035	5	95	1	—	29	35	30
20	P	0,015	25	75	1	—	28	23	23
	V	0,007	5	95	1	10	21	33	30
50	P	0,02	25	75	1	2	25	20	27
	V	0,015	5	95	1	26	8	30	30
100	P	0,035	25	75	2	3	22	23	25
	V	0,02	10	90	2	33	5	25	25
200	P	0,06	30	70	2	8	10	25	25
	V	0,035	10	90	5	35	5	25	20
500	P	0,02	30	70	3	12	5	25	25
	V	0,06	12	88	5	35	5	15	28

Ztráty živé síly v tancích

Ráže jaderného výbuchu (tuny)	Druh výbuchu	Bojové ztráty			Procenta z počtu zdravotnických ztrát				
		na ploše km ²	nenávratné %	zdravotnické %	velmi těžká kombinovaná zasažení (smrt do 24 hodin)	nemoc z ozáření velmi těžkého stupně	nemoc z ozáření těžkého stupně	nemoc z ozáření středního stupně	nemoc z ozáření lehkého stupně
10	P	0,17	2	98	1	52	19	15	11
	V	0,20	2	98	2	54	16	16	10
20	P	0,24	2	98	2	56	16	14	10
	V	0,27	2	98	2	56	16	14	10
50	P	0,38	3	97	3	54	18	13	9
	V	0,44	3	97	3	53	19	12	10
100	P	0,60	4	96	3	54	16	14	9
	V	0,65	4	96	3	53	18	14	8
200	P	0,80	6	94	4	50	16	15	9
	V	0,90	6	94	4	52	16	13	9
500	P	1,1	7	93	5	50	19	11	8
	V	1,4	7	93	6	52	14	14	7

maty. Kombinovaná radiační zasažení se nevyskytují u osob, umístěných v tancích.

V úkrytech se jako základní druh zdravotnických ztrát projevují mechanická traumata. U živé síly v ochranných okopech s nakrytím se objevují kombinovaná radiační zasažení (traumata ve spojení s nemocí z ozáření středního a lehkého stupně), zvláště při vzdušných výbuších ráží 20–500 tun.

Výpočet ztrát pomocí uvedených tabulek je jednoduchý a může být využit k určení velikosti a složení zdravotnických ztrát vojsk při masovém použití jaderných zbraní jak v jednotlivých fázích bojové činnosti, tak i za operaci souhrnně. Tyto tabulky mohou být i vhodnou pomůckou při zpracování různých cvičení, pro rozhodčí službu apod.

Předběžná znalost složení ztrát po jaderném úderu může značně usnadnit práci při organizování zdravotnické pomoci u jednotek. Při zjednodušeném použití je možno využívat pouze první část pomůcek, tj. celkové množství ztrát a jejich rozdělení na zdravotnické a nenávratné; přesné rozdělení zdravotnických ztrát slouží hlavně pro speciální účely.

K základnímu vyhodnocení postačí nám v podstatě tabulky 1–3, které udávají výši ztrát v procentech. Pokud si zhotovíme sadu pomocných tabulek (jako příklad může sloužit tabulka 1 ad c) jsme schopni ztráty určovat přímo.

Např.: Máme určit velikost a složení ztrát u motostřeleckého praporu, rozmístěného nekryt ve východišti k útoku. Plocha rozmístění praporu (S) je 5 km², po-

Tabulka 4

Poloměry pásem vyřazení vojenské techniky a výzbroje při jaderných výbuších velmi malých ráží

Objekt	Druh výbuchu	Ráže výbuchu (tuny)					
		10	20	50	100	200	500
		poloměr pásma vyřazení v metrech					
Střední a těžké tanky	P	20	30	45	60	80	125
	V	25	35	55	75	100	150
Lehké tanky, děla, pozor., minomety, přenosné rdst, kovové obaly s PHM	P	35	45	70	95	125	190
	V	40	55	80	110	150	210
Obrněné transportéry	P	35	45	70	95	125	190
	V	55	75	100	140	190	280
PL děla	P	40	55	80	110	150	220
	V	50	70	100	135	180	270
Balistické rakety	P	90	120	180	240	300	450
	V	100	130	200	260	350	500
Křídlaté rakety, těžké bezzákluzové zbraně	P	70	95	140	190	250	370
	V	75	100	150	200	270	400
Lehké bezzákluzové zbraně, pásové děl. tahače, ruční granátomety	P	55	70	110	150	200	300
	V	70	96	140	190	250	370
Pásové traktory, ruční kulomety	P	45	60	90	125	165	250
	V	55	70	100	140	190	280
Nákladní automobily	P	60	80	130	170	230	340
	V	70	95	140	190	250	370
Autobusy, vojs. automobilní rdst	P	90	120	180	240	300	450
	V	100	130	200	260	350	500

čet osob (K), nacházejících se nekrytě na terénu, je 300. Na mspr uskutečnil protivník vzdušný jaderný výbuch ráže 500 tun. K řešení úlohy je nutné určit střední hustotu rozmístěných osob (n). Takto získaný údaj se vynásobí plochou zasažení (nebo její částí), uvedenou v tabulce 1 ad a) v řádku pro vzdušný výbuch 500 tun.

Průměrná hustota osob na 1 km²:

$$n = \frac{K}{S} = \frac{300}{5} = 60 \text{ osob/km}^2$$

Celkové ztráty budou v tomto případě $1,7 \times 60 = 102$ osob, z toho nenávratné ztráty jsou 4 % (4 osoby), zdravotnické 96 % (98 osob). Z velkého počtu zdravotnických ztrát zemře v průběhu 24 hodin 10 %, tj. 10 osob, ostatní budou vyžadovat poskytnutí pomoci u vyšších zdravotnických etap a zdravotnických zařízení. Složení zdravotnických ztrát bude toto: nemoc z ozáření velmi těžkého stupně spolu s těžkými popáleninami a traumaty středního a lehkého stupně 23 %, tj. asi 24 osob; nemoc z ozáření velmi těžkého stupně, popáleniny středního a lehkého stup-

ně 6 % (6 osob); nemoc z ozáření velmi těžkého stupně 27 % (28 osob); nemoc z ozáření těžkého stupně 16 % (16 osob); nemoc z ozáření středního stupně 8 % (8 osob); nemoc z ozáření lehkého stupně 6 % (6 osob).

Ke stejným výsledkům dojdeme použitím tabulky 1 ad c, která je uvedena jako příklad tabulky, řešící konkrétní situaci. V této tabulce v řádku pro 500 tun — vzdušný výbuch čteme přímo výsledky.

Jsou-li výbuchy uskutečněny na vojska, rozmístěná v nesterilních podmínkách, např. 50 % nechráněných, 30 % v tancích, 20 % v zákopech, použijeme tabulky 1 a 3 s ohledem na dané procento rozmístění živé síly, množství a složení zdravotnických ztrát vypočteme pro každou podmínku rozmístění. Získané údaje těchto kategorií ztrát se sčítají.

Ze znalostí poloměrů pásem vyřazení bojové techniky a výzbroje při jaderných výbuších velmi malých ráží, které jsou uvedeny jako podkladový materiál v tabulce č. 3 můžeme obdobným způsobem sestavit tabulky ztrát bojové techniky a výzbroje.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ

PŘIKRYTÍ STÁTNÍ HRANICE

Přijátá koncepce přikrytí státní hranice (SH), vyžaduje od velitelů a štábů trvalou pozornost a tvořivý přístup, neboť jde prakticky o novou problematiku, která si vyžaduje hlubší studium v celém komplexu a v souladu s tím pak i zásahy do celé řady oblastí.

Tato problematika se v plném rozsahu týká i ženijního vojska, které plní jeden z nejrozsáhlejších úkolů — ženijní zabezpečení přikrytí státní hranice.

Základní myšlenka mého pojednání je objasnit v časové posloupnosti všechna ženijní opatření vyplývající z tohoto úkolu.

Ke splnění cílů a úkolů přikrytí musí být předem vyčleněny a připraveny síly a prostředky, udržované ve stálé pohotovosti, schopné zmařit cíle nepřítelů.

Početnost a kvalita sil a prostředků předurčených k plnění úkolů přikrytí, musí vycházet z reálného hodnocení poměru sil, možností napadení nepřítelů, odpovídat cílům přikrytí i základním variantám zahájení války. Jejich činnost musí být dokonale a podrobně plánována, aby mohly okamžitě po obdržení signálu přistoupit k plnění úkolů.

Při organizaci a praktickém uskutečňování přikrytí státní hranice je nutné počítat s nebezpečím zahájení války s překvapením, jakožto pro nás nejobtížnější variantou nebo v optimálním případě s velmi krátkým obdobím narůstání nebezpečí. Toto klade vysoké nároky na všechna opatření směřující k odrazení agrese, nevymaje opatření ženijního vojska.

Tyto skutečnosti potvrzují stále větší význam přípravy a organizace ženijního

zabezpečení přikrytí státní hranice s cílem vyvést vojska do plánovaných prostorů činnosti, odrazit napadení a zabezpečit podmínky k přesunu a zasazení hlavních sil.

V článku vycházím ze soudobých názorů na charakter a možnosti rozpoutání válečného konfliktu a v souladu s vytyčenými úkoly pro bojovou činnost vojsk pokládám při ženijním zabezpečení za důležité především

— zabránit proniknutí nepřítelů na vlastní území,

— vytvořit podmínky k zasazení hlavních sil a proniknutí na území protivníka.

Ženijní opatření, vyplývající z těchto úkolů ženijního zabezpečení, se plně dotýkají celého časového období přikrytí státní hranice, tj. od příprav v míru až po zasazení hlavních sil armády a zahájení operace. Při jejich plánování se musí vycházet ze skutečnosti, že jsou časově i materiálně velmi náročné a proto je nutné maximum těchto opatření připravovat již v míru. Plánuji a uskutečňuji se podle jednotného zámyslu přikrytí SH a jsou vzájemně sladěna s přípravou státního území jako celku.

Z hlediska časového sledu lze opatření rozdělit na opatření uskutečňovaná

- v míru,
- za zvýšeného nebezpečí a zahájení nepřátelství,
- do zasazení hlavních sil.

1. Opatření uskutečňovaná v míru tvoří základ plánovaných a podle možnosti realizovaných opatření v dalších časových sledech

V plné míře musí však být zabezpečena návaznost doplňujících opatření na předcházející.

V podstatě jde o tato hlavní opatření:

a) Vyhodnocení terénu a možnosti jeho úprav s těžištěm v příhraničním pásmu.

b) Kategorizace důležitých komunikačních objektů a staveb, jejich vybavení zařízením k rychlému ničení.

c) Ženíjná úprava v prostorech předpokládaného rozmístění vojsk.

d) Ženíjná opatření k zabezpečení manévru vojsk v příhraničním pásmu a k zabezpečení přesunů z hloubky.

a) Vyhodnocení terénu a jeho možnosti v příhraničním pásmu

Význam tohoto opatření zvláště vyniká v oblasti ženíjního zabezpečení, neboť rozhodujícím způsobem umožňuje nebo znesnadňuje bojovou činnost vlastních i nepřátelských vojsk.

Proto velitelé a ženíjní náčelníci všech stupňů musí před přijetím jednotlivých opatření důsledně vyhodnotit vliv terénu na možnou bojovou činnost a to nejen na vlastní, ale i na straně protivníka.

Z ženíjního hlediska ovlivňují rozsah a možnost realizace přijatých opatření především

- konfigurace terénu jako celku,
- hustota komunikační sítě a komunikačních objektů,
- velikost osad, měst a v příhraničním pásmu pak i druh staveb.

S takto vyhodnocenými údaji je nutné trvale pracovat a doplňovat je podle získaných informací.

b) Kategorizace důležitých komunikačních objektů a staveb, jejich vybavení zařízením k rychlému ničení

Základní požadavek na tento úkol vyplývá z charakteristiky vedení soudobých operací, to je vedení útočných operací na směrech s využitím kvalitních komunikačních tahů.

I když hlavním prostředkem ničení tanků a obrněných transportérů nepřítel je dělostřelectvo a tanky, má zatarasování a ničení nadále svůj význam jako masový prostředek boje s nimi. Zvláště při plnění úkolů přikrytí SH, kdy půjde o přikrytí širokých pásem slabými silami vojsk při-

krytí, budou výbušné zátarasování ve vhodné kombinaci s terénními překážkami podstatně ovlivňovat tempo postupu nepřítel.

Systém plánovaných zátarasování doplňuje jak na taktickém, tak operačním stupni příprava objektů k ničení na komunikační síti.

Kategorizace objektů připravených k ničení doznala v dnešní podobě určitých změn a bude ji nutné dále řešit i v blízké budoucnosti. Půjde především o předhodnocení zabudovaných zařízení v komunikačních sítích, v různých důležitých objektech a hydrotechnických zařízeních apod. Tato opatření dále budou rozpracována v souladu s přijatou koncepcí přikrytí SH.

Objekty připravují k ničení zvláště určené jednotky.

Přípravu a ničení objektů bezprostředně na SH a na přístupech k opěrným bodům rot pohraniční stráže uskutečňují jednotky PS.

c) Ženíjná úprava terénu v prostorech předpokládaného rozmístění vojsk

Ženíjná úprava terénu v tomto období musí být chápána jako základ zemních prací, s možností přímé návaznosti dalších úprav terénu a zatarasování v následujících časových sledech. Proto připravovaná opatření v sobě především zahrnují

- ochranu živé síly a bojové techniky,
- zvyšování nedostupnosti terénu pro tanky.

Na těchto úkolech se podílejí podle svých možností a předpokládaného rozmístění všechny druhy vojsk.

Ochrana je především zaměřena na ukrytí živé síly a bojové techniky budováním objektů polního opevnění pro místa velení všech stupňů, vedení palby a ukrytí živé síly.

Vybudované objekty musí odpovídat požadavkům přikrytí státní hranice a to jak z hlediska přechodu do útočné činnosti, tak i z hlediska vedení aktivní obrany.

Opatření s tím související spočívají především v zabudování objektů z železobetonových prefabrikátů v prostorech předpokládaného zaujetí a to jak na obranných čarách, tak i v prostorech soustře-

dění. Na zabudovaných objektech je nutné kontrolovat jejich bojovou použitelnost, údržbu, včetně maskování, což provádějí útvary pohraničních divízi ve svých zájmových prostorech.

d) Ženíjní opatření k zabezpečení manévru vojsk v příhraničním prostoru a k zabezpečení přesunů z hloubky.

Význam zabezpečení manévru vojsk v příhraničním pásmu a z hloubky je zdůrazněn možností zahájení války s překvapením. Proto veškerá opatření s tím spojená musí být v souladu s požadavky a cíli příkrytí SH a umožňovat plynulost přechodu do útočné operace.

Opatření z toho vyplývající je nutné proto vidět bezprostředně v úpravě (přípravě) komunikační sítě a prací s tím spojených k

- zaujetí plánovaných prostorů (sestav) vojsky příkrytí,

- zabezpečení přesunů vojsk z hloubky.

S tím je spojen rozsáhlý úkol ženíjního zabezpečení přechodu přes horské a zalesněné masivy na státní hranici.

Při zabezpečení přesunů vojsk z hloubky, nutno věnovat náležitou pozornost i přepravám přes vodní toky, kde hydrotechnická situace může být ovlivněna poškozením, neb zničením současných přehrad.

Těžiště opatření bude zvláště v organizaci a zabezpečování potřebného množství záložních přepravišť, především brodových a v součinnosti s útvary týlu i náhradních přemostění.

Všechna tato předem připravená opatření jsou v podstatě pouze kostrou ženíjního zabezpečení, i když co do rozsahu prací nejobsáhlejší, na kterou navazují opatření dalších časových sledů.

Ženíjní opatření musí zabezpečovat příkrytí SH jak za podmínek přechodu do útočné činnosti hlavními silami armády, tak i za přechodu do aktivní obrany.

Na plnění těchto úkolů se v rámci přípravy státního území podlejí útvary pohraničních divízi a určené ženíjní útvary, každý ve svém zájmovém prostoru v rámci plánovaných úkolů operační přípravy státního území.

Rozsah daných prací vyplývá z předpokládaných úkolů.

II. Opatření za zvýšeného nebezpečí, uskutečňované do zahájení nepřátelství a jejich návaznost na dřívější opatření

Úvodem k této stati zdůrazňují, že toto období nelze časově vymezit, ale přesně navazuje na základní opatření, připravované již v míru.

Jeho úkolem je realizovat naplánovaná opatření ženíjního zabezpečení příkrytí SH uskutečňované rotami pohraniční stráže, ženíjnými nebo vševojskovými a vojskovými jednotkami a útvary.

Je to období, které má rozhodující vliv na odrazení agrese nepřítelů a vytvoření podmínek k rozvinutí a přechodu hlavních sil prvosledových armád frontu do útočné operace. Proto podstatný vliv na splnění úkolů bude mít čas a množství sil a prostředků, které budou k dispozici.

Úkoly ženíjního zabezpečení SH plní

- jednotky PS,
- vševojskové jednotky a druhy vojsk,
- ženíjní jednotky na stupni pluk, divize a armáda.

V podstatě jde o tři hlavní úkoly ženíjního zabezpečení:

- a) aktivaci stálých zařízení a budování systému zátarasů v celém komplexu na

jednotlivých směrech možné činnosti nepřítelů,

- b) ženíjní úpravu terénu s využitím polních obranných zařízení,

- c) budování výhodných postavení a čar v hloubce, jakož i opatření k uskutečňování protiztečí.

a) Aktivace stálých zařízení a budování systému zátarasů

Systém ženíjních zátarasů, jakož i příprava objektů k ničení se buduje v souladu se systémem paleb protitankových prostředků s využitím přírodních překážek a nevýbušných zátarasů, připravených již v míru s přihlédnutím k manévru vlastních vojsk.

Základ systému zátarasů tvoří PT zátarasy, zejména PT minová pole, chráněná palbou.

Zdůrazňují, že zatarasování se uskutečňuje především na jednotlivých směrech.

Opatření jednotek PS

Opatření jednotek PS jsou vzájemně sladěna s činností prvosledových pluků a

vycházejí z jednotného ženíjního zabezpečení příkrytí SH.

K plnění těchto úkolů je možné vyčleňovat od každé roty PS tak zvané technické hlídky.

Materiál a ženíjní municí potřebnou ke splnění plánovaných úkolů je možné uložit předem v prostoru činnosti rot Pohraniční stráže.

Plnění úkolu zatarasování technickými hlídkami rot Pohraniční stráže je možné za tohoto předpokladu zahájit prakticky okamžitě po obdržení signálu.

U rot PS, které jsou na hlavních směrech, lze plánovat protitanková minová pole, oboustranně komunikací a adjustací stálých zařízení k ničení.

U rot PS, které jsou na pasívních směrech, lze plánovat protitanková minová pole, většinou lesních neudržovaných cest a zřizování stromových záseků zaminovaných PP a PT minami.

Kladem je, že tyto jednotky znají terén a případně uložení ženíjní munice v polních skládkách v prostorech činnosti, umožňují plnit úkoly v krátkých časových termínech.

Opatření vševojskových jednotek

Zatarasování a příprava objektů k ničení je hlavní úkol ženíjního vojska.

Vševojskové jednotky a jednotky druhů vojsk se zúčastní zatarasování pouze v rámci přímého zabezpečení bojových postavění a prostorů rozmístění.

I když jde o zřizování ochranných PT minových polí, představují určitou hodnotu zatarasování, která se bude časově od jedné hodiny počínaje postupně zvyšovat.

Opatření ženíjních jednotek a útvarů

Zřizování zátarasů a příprava k ničení bude závislá na délce časového období od zahájení prací na příkrytí SH do doby zahájení agrese nepřitelem.

Proto je nutné plány zatarasování zpracovávat na nejnepříznivější variantu — napadení s překvapením, kdy vojska příkrytí SH budou vstupovat do boje z chodu.

Zátaras ženíjních jednotek prvosledových pluků msd plně navazují na zátaras zřízené technickými hlídkami rot PS a systém nevýbušných zátarasů připravený v míru s využitím terénních podmínek.

Těžiště u msp bude spočívat na

- zatarasení 1—2 komunikačních směrů s využitím stálých zařízení,

— položení PT minových polí minovými ukladači,

— zřízení jednoho skupinového uzlu zátarasu.

K plnění úkolu je nutno vyčleňovat od samého jeho zahájení maximální hodnotu ženíjních jednotek s minovými ukladači.

K vytvoření větší hustoty zátarasů, zvláště mezi připravenými 2. a 3. postavením je výhodné přesunout i plukovní PZO s bateriemi PTRS od obou druhosledových pluků (msp a tp) msd.

Z divizních prostředků pak i POZ msd s minovými ukladači zatarasování hlavního směru v pásmu divize a část ZZ pro aktivaci SZ, zatarasení komunikačního tahu nebo zřízení skupinových uzlů zátarasů v návaznosti na opatření uskutečňovaná v rámci pluku.

Z armádních prostředků lze uvažovat i použití zatarasovacích jednotek k zabezpečení prostoru zasazení hlavních sil armády.

I když jsou POZ pluků i divize použity k minování, musí být stále připraveny k zaujetí svých plánovaných prostorů bojové sestavy a v součinnosti s PTZ být připraveny k plnění aktivních úkolů.

Rozbor možností zatarasování i vyčleňování jednotek je závislý na vzniklé situaci. Rozsah provedených prací bude buď minimální nebo bude postupně narůstat. Dosažení plné hustoty zatarasování a ničení na jednotlivých směrech (tj. splnění plánovaných opatření) nelze časově omezit. Opatření budou plněna postupně tak, jak útvary budou uváděny do bojové pohotovosti.

b) Ženíjní úprava terénu s využitím polních obranných zařízení

Ženíjní úprava terénu je dalším rozhodujícím činitelem, ovlivňujícím odolnost a bojeschopnost živé síly a bojové techniky. Proto již v míru, jak jsem uvedl v předcházející části, jsou budována polní obranná zařízení, která v tomto období obsazují jednotky a útvary příkrytí SH. Všechny jednotky dokončují jejich budování, zvláště v opěrných bodech rot (včetně rps) a obranných rajónech praporů prvosledových pluků.

Jde především o vybudování nebo doplnění těchto opatření:

V opěrných bodech rps a msr msp

— pozorovatelný velitelů rot,

— systém zákopů a okopů k vedení palby,

- okopy pro živou sílu,
- palebná postavení bojových prostředků pro přímou střelbu,
- využití konfigurace terénu k ukrytí OT.

Z plukovních opatření je nutné dobudovat

- palebná postavení plukovního dělostřelectva a palebných čar pro tpr,
- postavení pro plbat,
- ochranné okopy u plukovních jednotek a týlu.

K úpravě terénu (upravíme-li jej s předstihem), je zakázáno používat trhaviny. Ty je možné použít, je-li dokončována ženijní úprava terénu při nenadálém napadení nepřitelem. Musí být tedy plně využity zvláště tankové radlice, zemní stroje a případně i ruční práce jednotek.

Z divizních opatření je těžiště položeno na dobudování

- prostorů bojového rozmístění raketového dělostřelectva,
- postavení divizního dělostřelectva (DDS),
- míst velení divize (VS, ZVS, TVS),
- týlových zařízení, případně na komunikační práce apod.

Svým rozsahem představují tato opatření značný objem zemních prací, na kterém se podílejí všechny druhy vojsk.

Se zaujetím plánovaných prostorů mimo ženijní úpravu terénu se současně i maskuje technika deformačními nátery pokud to nemohly útvary udělat předem.

c) Budování výhodných postavení a čar v hloubce, jakož i opatření k uskutečnění protizteče

Uvedená opatření budou uskutečňovat vševojskové vojenské i ženijní jednotky a útvary.

V pásmu příkrytí SH nelze o těchto opatřeních hovořit na stupni pluk. Jediná

jeho jednotka k možné protizteči je tpr, který v tomto období působí jako celek nebo je decentralizován do obranných rájů praporů k vytvoření protitankové obrany. Proto si tpr buduje sám palebné čáry na 1—2 směrech činnosti s využitím tankových radlic.

Plánovaná postavení a čáry zasazení se budují na stupni msd s důrazem na bojové předurčení tankového a druhosledového msp.

Pro tankový nebo motostřelecký pluk je nutné vybudovat a připravit

— 2—3 čáry k uskutečnění protizteče s úpravou komunikační sítě a zabezpečení čáry zasazení,

— praporek rájů obrany na 3. a 4. postavení, je-li plánováno jejich zaujetí.

V hloubce sestavy msd obsazuje druhosledový msp na hlavním směru své pásma příkrytí (má-li je určeno), ve kterém plně využívá polní obranná zařízení a ženijní úpravu terénu uskutečňuje v rozsahu, uvedeném u msp prvního sledu divize.

Vážnější a rozsáhlejší opatření bude uskutečňovat stupeň armády a frontu

— údržbou a úpravou komunikací včetně přechodů přes vodní toky zabezpečit přesun divizí 2. sledu armád do operační sestavy,

— zabezpečení zasazení hlavních sil armády,

— budování druhého pásma obrany a prostorů k protiztečím druhosledových divizí.

Aby druhosledové divize splnily v tomto období plánované úkoly, musí jim A (F) vytvořit podmínky k plánovaným přesunům jak do výčkávacích prostorů, tak i na čáru zasazení.

K zabezpečení tohoto úkolu nutno především využívat již připravená opatření v hloubce a ženijní útvary a svazky armád.

Z rozboru činnosti tohoto období je zřejmé, že je rozhodující a že v něm uskutečňovaná ženijní opatření budou plně ovlivňovat bojovou činnost příkrytí SH vyčleněnými silami a prostředky.

III. Opatření do zasazení hlavních sil

Ženijní opatření uskutečňované v tomto období, kdy již probíhá agrese, budou navazovat na předchozí s těžištěm na tyto úkoly ženijních zabezpečení:

- zasazení hlavních sil armád 1. sledu F,
- zabezpečení tempa operace s přechodem horských a zalesněných masívů,

c) opatření k upevnění dosažených čar vlastními vojsky na území nepřítel.

Na těchto opatřeních se budou částečně podílet vševojskové a vojskové jednotky, těžiště však bude opět spočívat na ženíjném vojsku

a) **Ženíjní opatření k zabezpečení zasazení hlavních sil** lze v podstatě rozdělit na dvě skupiny úkolů a to:

- úkoly ženíjných jednotek a útvarů v sestavě vojsk příkrytí státní hranice,
- úkoly, které bezprostředně zabezpečují zasazení hlavních sil armády.

Ženíjní jednotky všech stupňů v součinnosti s technickými hlídkami rot PS aktivují zátarasy na 1. stupni bojové pohotovosti a ničí plánované objekty, pokud se tak ještě nestalo. Zde je nutné zdůraznit, že ničení komunikací a zatarasování na státní hranici a v předpolí na hlavních směrech, se uskutečňuje na rozkaz nebo se souhlasem velitele divize a na vedlejších směrech se souhlasem nebo na rozkaz velitele pluku. Těžiště manévru zátarasy v součinnosti s PTZ bude přeneseno do prostoru, kde síly nepřítel pronikly na naše území.

Zde budou plně aktivovány skupinové uzly zátarasů, ŽZ pluku a divize budou ničit a zatarasovat komunikace na směrech postupu nepřítel.

Stojí za úvahu možnost znovu zatarasovat hraniční přechody v týlu útočícího nepřítel. Tento úkol mohly splnit jednotky PS, které v operních bodech rot, zpravidla na hraničních přechodech, bude nepřítel obcházet a které budou tak zůstat v týlu nepřítel s potřebným zatarasovacím materiálem. Vzhledem k výtečným znalostem terénu mají PS jednotky všechny předpoklady tento úkol splnit.

Cílem všech těchto opatření je nepustit, aby nepřítel pronikl do plánovaných prostorů zasazení hlavních sil, armád 1. sledu F. V tom musí sehrát svoji úlohu i ženíjní jednotky ve spolupráci s dělostřelectvem a vševojskovými jednotkami.

Přesuny a manévry vyváděných hlavních sil armád a jejich rozvinutí do bojových sestav budou zabezpečovány za ztížených podmínek již probíhajícího střetného sražení, zvláště použije-li nepřítel zbraně hromadného ničení.

Proto včasné zaujetí sestavy ženíjnými útvary armády, případně frontu a plnění plánovaných úkolů (naznačených na závěr předchozího státě), by úkoly ženíjního zabezpečení podstatně ulehčilo.

b) **Opatření k zabezpečení pohybu s přechodem pohraničních hor**

Vojska příkrytí SH vytvořila systém zátarasů, které mají nyní překonávat hlavní síly. Protože každé položené minové pole a protitankový zátaras jsou předávány taktickému veliteli, musí tento zasazovaným útvarům zabezpečit průchody v minových polích a upozornit roznětové hlídky u stálých zařízení k ničení na průjezd zasazované jednotky. Mimo to je povinen organizovat doprovod až do předpolí, kde tuto zodpovědnost přebírá velitel rot PS.

Tempo postupu zasazovaných útvarů (svazků) může být ovlivněno nejen činností nepřítel s použitím ZHN, ale i složitými povětrnostními podmínkami, což může značně ovlivnit přechod již zamínovaného horského a zalesněného masívu na státní hranici.

Proto zabezpečení postupu prvních sledů armád, do příchodu armádních ženíjných útvarů [na úpravu a údržbu hraničních přechodů], bude spočívat na organických ženíjných jednotkách útvarů a svazků.

Je proto nutné obdobně jako při ženíjném zabezpečení útočného boje organizovat na jednotlivých stupních OZP, materiálně vybavené k plnění uvedených úkolů. V rámci praporů pak na každé praporní ose začleňovat u zasazovaných útvarů TRALL, nebo MOV, případně i ROD-200.

Obtížnost překonávání takového terénního překážek je znásobena skutečností existence připravovaných opatření k ukládání jaderných min bezprostředně při státní hranici na území nepřítel.

K jejich překonávání je nutné organizovat v sestavě mspr (tpr) SZJM z organických i posilových ženíjných jednotek.

Úkoly ženíjných jednotek i ostatních druhů vojsk v tomto období se v podstatě neliší od osvojených a praktikovaných úkolů ženíjního zabezpečení útočného boje neb operace.

c) **Opatření k upevnění dosažených čar vlastními vojsky**

Cílem hlavních sil armády pod ochranou vojsk příkrytí SH bude rozvíjet útočnou operaci na území nepřítel. Může však dojít k situaci, že buď v důsledku protiúderu a nepříznivého poměru sil bude armáda nucena přejít částí sil do dočasné obrany, nebo zabezpečit dosaženou čaru pro další plánovanou činnost.

Charakteristické pro plnění úkolů ženijního zabezpečení bude opevnit dosažené prostory (čáry) především

— účinným systémem zátarasů, zvláště výbušným a to jak kladením minových polí, tak i přípravou k ničení jednotlivých směrů,

— ženijní úpravou terénu,
— základními opatřeními k manévru (přeskupení) bojujících útvarů.

Na plnění těchto úkolů se budou postupně podílet ženijní jednotky a útvary tak, jak budou do prostoru bojové činnosti vycházet.

Přihlédneme-li k soudobým názorům na charakter a možné způsoby rozpoutání válečného konfliktu, docházíme k závěru, že hlavní vliv na organizaci příkrytí SH bude mít charakter a způsob jeho vzniku, možnosti a uskupení předpokládaného nepřítele, stav bojové pohotovosti, možnosti vlastních vojsk, charakter terénu a jeho ženijní úprava.

Tyto faktory nás limitují při vyčleňování potřebných ženijních sil a prostředků i při stanovení úkolů.

Přitom je nutné vycházet ze zásady, že plánování, organizace a komplexní materiálně technické zabezpečení ženijních úkolů příkrytí SH je třeba uskutečnit v maximální míře již v míru.

Ženijní opatření příkrytí SH ve svém souhrnu

- zabraňují proniknutí nepřítele na naše území,
- ženijní úpravou terénu s využitím již předem připravených opatření, zabezpečují ochranu osob a bojové techniky před účinky klasických i jaderných zbraní a zabezpečují i vedení bojové činnosti vojsky příkrytí SH,
- vytvářejí podmínky k zasazení hlavních sil armád 1. sledu F a umožňují přenést operaci na území nepřítele.

Závěrem zdůrazňuji, že základní myšlenka článku bylo objasnit v časové posloupnosti všechna hlavní ženijní opatření, vyplývající z úkolu příkrytí SH a přispět tak k dalšímu rozpracování této problematiky.

Průlom

opevněných prostorů a pásem

Sovětská armáda v letech Velké vlastenecké války musela nejednou prolamovat opevněné prostory a pásma nepřítelů. Získané zkušenosti rozvíjela a zdokonalovala v prvních poválečných letech. Po zavedení jaderných zbraní do výzbroje soudobých armád vyskytly se však názory, že opevněné prostory ztratily na svém dřívějším významu.

Rada zahraničních států pracovala ovšem v té době na obnově starých obranných staveb, na jejich rekonstrukci i na výstavbě nových prostorů a pásem na základě posledních výsledků v rozvoji výzbroje a bojové techniky. Z toho vyplývá, že ani v soudobé válce průlom opevněných prostorů a pásem, zejména při vedení bojové činnosti s použitím jen konvenčních zbraní, neztratí na svém významu. Proto vznikla objektivní nezbytnost teoreticky rozpracovat tento problém vzhledem k novým podmínkám vedení války.

Dříve než budeme rozebírat zásady organizace a vedení průlomu opevněných prostorů a pásem, uvedeme jejich **krátkou charakteristiku**.

Podle zahraničních názorů může takový **opevněný prostor (OP)** zahrnovat

- zabezpečovací pásmo hluboké 30 až 40 km, vybudované systémem samostatných opěrných bodů, staveb polního typu a ženiijních zátarasů,

- první (hlavní) opevněné pásmo hluboké 15–20 km, které tvoří 3–4 postavení, jejichž základem jsou opěrné body rot s těsnou palebnou a taktickou součinností mezi sebou,

- druhé opevněné pásmo hluboké do 5–10 km, vybudované obdobně jako první pásmo, ale s menší hustotou staveb,

- tylové pásmo, které má ve většině případech stavby polního typu.

Všechny obranné stavby OP jsou zpravidla chráněny rozvinutým systémem ženiijních zátarasů, zřizovaných podél fronty, na bocích a styčných opěrných bodů a uzlů odporu. K ženiijním zátarasům patří především řízená a neřízená minová pole, protitankové překážky apod. Významnou charakteristickou zvláštností soudobých

OP jsou vybudované šachty a studně ke zřízení jaderných fugasů před jejich předním okrajem.

V závislosti na jejich předurčení, OP se vytvářejí obvykle **podél státní hranice nebo v hloubce teritoria státu**. V prvním případě OP se budují k ochraně směrů, které vedou k životně důležitým politickým, administrativním a hospodářským centrům státu nebo k velkým vojenským objektům. Umožňují omezenými silami a prostředky zabezpečit rozvinutí hlavního uskupení vojsk k přechodu do útoku (protiútok). V hloubce teritoria státu vytvářejí se OP k přímé ochraně jmenovaných center a objektů.

OP se budují obvykle s využitím výhodných přírodních čar a svými boky se zpravidla opírají o velké vodní překážky, horské masívy, těžko dostupné zalesněné nebo bažinaté úseky terénu, které ztěžují obejít obranných staveb. Cesty, které vycházejí k OP, připravují se k ničení a před nimi ležící terén k zatopení nebo zamoření radioaktivními a otravnými látkami. OP tak značně zvyšují odolnost obrany a její schopnost odrazit úder konvenčních zbraní, snižují výsledky použití jaderných zbraní nepřítelů.

Při vedení soudobé bojové činnosti mohou vojska prolomovat OP s použitím jak jaderných, tak i konvenčních zbraní. Druhý způsob bude zpravidla charakteristický pro začátek války a průlom OP v těchto podmínkách bude bezesporu složitější.

Zkušenosti Velké vlastenecké války (a soudobá bojová činnost bez použití jaderných zbraní bude mít mnoho společného) ukazují, že **hlavním způsobem ovládnutí OP byl průlom** uskutečňovaný svazky pozemních vojsk. Přitom útok na OP obvykle začínal z výchozího položení v přímém dotyku s nepřítelem.

Vytvoření mezery v připravené obraně nepřítele na úsecích průlomu zabezpečovala dlouhá (i několikahodinová) **předběžná dělostřelecká a letecká příprava** za účasti přibraného dělostřelectva velké a zvláštní mohutnosti. Dělostřelecké a minometné útvary tvořily zvláštní skupiny ničení. K umlčování trvalých obranných objektů spotřebovalo dělostřelectvo až 1/3 munice, vyčleněné na útočnou operaci. Palbu dělostřelectva zesilovaly bombardovací a bitevní údery frontového letectva.

V důsledku hromadných úderů dělostřelectva a letectva ještě před zahájením útoku dosahovala vojska zničení a umlčení nejmohutnějších obranných staveb, které tvořily základ OP. Při dobré organizaci byly tyto údery velmi účinné. Např. ve Vyborské útočné operaci vojsk Lenin-gradského frontu v červnu 1944 činil počet zničených cílů v období předběžné dělostřelecké a letecké přípravy 176 za

189 cílů plánovaných k ničení na směru hlavního úderu frontu, tj. asi 93 %.

Druhou neodlučitelnou etapou průlomu připravené obrany nepřítele byla **přímá dělostřelecká a letecká příprava**, jejímž cílem bylo údery dělostřelectva, bombardovacího a bitevního letectva umlčet palebné prostředky a živou sílu nepřítele na úseku průlomu a na bocích, narušit velení vojskům a vytvořit podmínky k úspěšnému postupu útočících svazků. Na směru hlavního úderu soustřeďovalo dělostřelectvo na 1 km úseku průlomu minimálně 150–200 děl a minometů pro palbu ze zakrytých palebných postavení a 20 až 30 děl pro přímou střelbu. Délka trvání přímé dělostřelecké a letecké přípravy se pohybovala od 1 do 2 i více hodin.

Po skončení úderů dělostřelectva a letectva začínal útok na OP. K ovládnutí trvalých obranných objektů, nezničených dělostřelectvem a letectvem, vojska organizovala **úderné odřady a skupiny**, které působily čelně nebo uskutečňovaly manévr, zpravidla v taktickém měřítku.

Takový způsob ovládnutí OP byl závislý na tehdy existujících silách a prostředcích vedení ozbrojeného zápasu. Útočící strana měla omezené možnosti pro současně uskutečnění hlubokého manévru velkými silami buď na vodě, nebo jejich přípravou vzduchem přes těžko dostupné prostory terénu, které často kryly boky OP. Kde to ovšem bylo možné, vojska se snažila opevnění obejít.

— ☆ —

V současné době mají mnohé armády ve výzbroji zcela nové mobilní prostředky. K nim patří vrtulníky, vojskové letectvo, plovoucí tanky, výsadkové lodě, rychlé obrněné motorové čluny vyzbrojené raketovou, dělostřeleckou a kulometnou výzbrojí. Vševojskové svazky mají ve svém složení moderní tanky, bojová vozidla pěchoty, protitankové řízené střely, ženijní techniku. Všechno to dovoluje novým způsobem řešit úkoly ovládnutí OP.

Jedním ze základních způsobů průlomu OP v soudobých podmínkách může být společná činnost svazků a útvarů pozemních vojsk útočících čelně a různých výsadků vysazovaných v týlu. Průlom OP těmi způsoby, kterých vojska používala v minulé válce, bude opodstatněn jen v tom případě, kde obejít opevnění útočícími vojsky bude z jakýchkoli důvodů nemožné.

Úspěch průlomu OP, tak jako v každém jiném boji, ve mnohém závisí na neočekávané a rozhodné bojové činnosti vojsk,

která začíná v zápětí za mohutnými palebnými údery dělostřelectva a letectva. **V zásadě je proto účelné ovládnout OP z chodu.** To ovšem nevylučuje i vedení boje k ovládnutí OP z přímého dotyku s nepřítelem. Svazky pozemních vojsk ve všech případech musí **plánovat úseky průlomu**, na nichž soustředí rozhodující množství sil, mnohokrát převyšující nepřítele v hlavních prostředcích ničení.

Směr hlavního úderu volíme s cílem

— zničit hlavní uskupení polních vojsk nepřítele na přístupech k hlavnímu pásmu obrany,

— nedopustit jeho zaujetí odcházejícími vojsky,

— rozhodným způsobem vyjít do boku a týlu uzlových prostorů odporu,

— obsadit jaderné minové zátarasy připravené k odpálení,

— zabránit přísunu operačních záloh z hloubky.

Zásady společné bojové činnosti pozemních vojsk a výsadek při průlomu OP nutí novým způsobem řešit **vytváření vojskových uskupení a učlenění bojových sestav svazků a útvarů**. Klasické schéma dělení pozemního uskupení na 1. a 2. sled neodráží plně požadavky soudobého boje k ovládnutí OP. Prvořadé místo dnes má útok na opevnění, který vedou speciální skupiny a odřady současně po zemi a ze vzduchu. Úsilí vojsk prvního úderného sledu musí narůstat zasazením vysoce pohyblivých svazků a útvarů, schopných v krátké době rozvíjet průlom do celé hloubky obrany nepřítele.

Bojová sestava vojsk při průlomu OP musí proto zahrnovat úderný sled a sled rozvíjení průlomu. Kromě toho ke splnění úkolů při ničení obranných staveb, umlčování palebných prostředků a živé síly nepřítele vytváříme odpovídající dělostřelecké skupiny. Ostatní prvky bojové sestavy a operační sestavy vojsk svazů vzhledem ke svému předurčení a metodám použití neprošly žádnými změnami.

Úderný sled tvoří zesílené motostřelecké pluky, které útočí v prvním sledu a vytvářejí

- ženijní a chemické průzkumné hlídky,
- odtarasovací skupiny; každá v hodnotě motostřelecké čety, zesílené ženijním družstvem s prostředky odtarasování (odminovače, raketové odminovače, soupravy táhlých náloží a trhavin),
- úderné skupiny; každá v hodnotě do motostřelecké roty, zesílená tankovou četou, palebnou četou (2—3 děla), 1—2 samohybnými děly, ženijní četou, soupravami kumulacích náloží a trhavin a jinými prostředky.

Velký účinek může mít začlenění do úderné skupiny takových prostředků, které zabezpečují použití zápalných směsí: ohňometných tanků, přenosných a stabilních ohňometů, které se kladně osvědčily v letech Velké vlastenecké války.

Základem vytváření úderných skupin a odtarasovacích skupin jsou motostřelecké jednotky. Organizačně je slučujeme do úderného odřadu, kterému velí velitel motostřeleckého praporu. Do úderného odřadu mají být zahrnuty i **útvary a jednotky aeromobilních vojsk**, které působí ze vzduchu jako úderné odřady a skupiny, dále **taktické vzdušné výsadky**. Příklady podobné sestavy vojsk v boji k ovládnutí OP vyplývají ze zkušeností posledních cvičení. Potvrzují, že taková uskupení zcela odpovídají charakteru soudobého boje k ovládnutí OP a zabezpečují

- rozhodné zničení nepřítele v celé hloubce obrany,

— rychlé využití výsledků palebné činnosti konvenčních zbraní (i jaderných zbraní v případě jejich použití a ochranu před zbraněmi hromadného ničení),

- pružný manévra a narůstání síly úderu,
- využívání výhodných podmínek terénu,
- operativní velení a udržování nepřetržitě součinnosti.

Kromě toho tento princip vytváření úderných odřadů zabezpečuje

- jejich samostatnost na bojišti,
- schopnost vlastními silami vést speciální, ženijní, chemický a radiační průzkum obranných staveb a jaderných minových polí,
- rychle vytvářet průchody v ženijních zátarasech a překonávat různé překážky,
- umlčovat odpor palbou,
- blokovat a vyházovat do vzduchu trvalé obranné objekty,
- obsazovat místa velení nepřítele.

Sled rozvíjení průlomu zahrnuje převážně tankové svazky a útvary, které jsou schopny lépe než ostatní splnit hlavní úkol:

- přispět k narůstání úsilí vojsk úderného sledu,
- rozvíjet rozhodný útok do hloubky,
- rychle se spojit s výsadky vysazenými v týlu,
- rozbit prisunované operační zálohy nepřítele.

Specifický způsob bojové činnosti předurčuje i jiný přístup k organizaci **palebného zabezpečení průlomu OP**. Především to, že nemůžeme použít k vedení boje zbraně hromadného ničení, vyzývá nutnost podstatně zvýšit množství konvenčních zbraní, především dělostřelectva velké mohutnosti a letectva. Jak ukazují propočty, střední hustoty dělostřelectva tvoří nejméně 100—120 děl a minometů na 1 km úseku průlomu.

K přímé podpoře útvarů úderného sledu vytváříme plukovní dělostřelecké skupiny, k ničení trvalých obranných objektů a k zesílení palby plukovních dělostřeleckých skupin na hlavním směru — divizní a armádní dělostřelecké skupiny.

Jednotky a útvary reaktivního dělostřelectva, které mají největší účinek při střelbě na prostorové cíle, zůstávají v podřízenosti velitelů svazků. Hlavním úkolem raketových svazků a útvarů je zabezpečit nepřetržitou pohotovost k použití jaderných zbraní. K plnění palebných úkolů s konvenční municí mohou se proto přibírat jen v jednotlivých případech.

Překonávání OP z chodu vylučuje možnost uskutečnění **předběžné palebné pří-**

pravy. To ovšem nevylučuje nezbytnost přijmout opatření k ničení jaderných prostředků, míst velení, klíčových trvalých obranných objektů ihned po jejich zjištění a vytvořit reálné podmínky k plnění těchto úkolů letectvem, dalekonosným polním a reaktivním dělostřelectvem.

Palebná (v dřívějším pojetí přímá) **příprava** bude probíhat vždy. K propočtu délky jejího trvání je určující čas, nezbytný

— k ničení nejdůležitějších trvalých obranných objektů v systému obrany nepřitele,

— k umlčení ostatních palebných prostředků a živé síly, míst velení a jaderných fúgasů,

— k ražení průchodů v ženíjných záataresech,

— k vyjití jednotek a útvarů úderného sledu na čáru zteče.

Metodika palebné přípravy a palebné podpory závisí v každém případě na konkrétních podmínkách situace. Palebné úkoly se musí plnit v minimálně možných lhůtách. Palby dělostřelectva a údery bombardovacího letectva na nepřitele zahajují vojska s překvapením po zjištění možnosti jeho nejpravděpodobnějšího zničení.

Nedostatek dělostřelectva k vedení palby ze zakrytých palebných postavení, podle zkušeností minulé války a praxe poválečných cvičení, můžeme nahradit příbráním protitankových děl, protitankových řízených střel, tanků, protiletadlového dělostřelectva, granátometů a přibližným úderům letectva k přednímu okraji nepřitele. Tato opatření budou napomáhat i zkrácení celkové délky trvání palebné přípravy.

Takové složení dělostřelectva a jeho principiální použití, vyzkoušené na cvičeních, zabezpečují možnost splnit hlavní palebné úkoly při ovládnutí OP, dále zničit obranné stavby a umlčet palebné prostředky a živou sílu jak posádek trvalých obranných objektů, tak i polních vojsk.

Hlavním způsobem průlomu OP s použitím jaderných zbraní bude rovněž společná bojová činnost pozemních vojsk s různými výsadbami, údernými skupinami a odřady aeromobilních svazků a útvarů. Použití jaderných zbraní podstatně zvětšuje možnosti útočících vojsk k současnému ničení nepřitele do celé hloubky obrany a vytváří výhodné podmínky k dokončení jeho zničení a ovládnutí OP v krátké době. Přitom ovšem nemůžeme počítat s tím, že všechny trvalé objekty a rovněž jejich posádky na úseku průlomu budou zničeny. Proto i v tomto přípa-

dě bojová sestava vojsk bude zahrnovat úderný sled a sled rozvíjení průlomu.

Při průlomu OP s použitím ZHN bude mít zvláštní význam **plánování prvního jaderného úderu**. Hlavními objekty ničení při jeho vedení zůstávají prostředky jaderného napadení nepřitele a rovněž palebné prostředky a živá síla ukrytá v trvalých obranných objektech. K úplnému zničení trvalých obranných objektů je třeba vytvořit přetlak úderné vlny okolo 10 až 20 kg na cm². Toho můžeme dosáhnout při výbuchu jaderné munice velké mohutnosti nebo při hromadném výbuchu muni- ce menší mohutnosti o stejném epicentru na ničený objekt. Je jasné, že to vyžaduje velkou spotřebu jaderné munice.

Ničení živé síly vyžaduje přetlak okolo 1 kg na cm²; to zabezpečíme ve stavebách nehermetizovaného typu při mohutnosti úderné vlny na povrchu 2–3 kg na cm². Z toho vyplývá závěr, že při plánování jaderného úderu není nezbytné stanovit úkol ke zničení všech obranných staveb a postačuje omezit se na vyřazení posádek trvalých obranných objektů.

V boji s trvalými obrannými objekty, které nebyly zničeny jadernými zbraněmi, bude pokračovat polní dělostřelectvo, letectvo, úderné skupiny a odřady. Způsoby a metody jejich použití v jaderné variantě války nedoznají velkých změn oproti podmínkám vedení bojové činnosti s konvenčními zbraněmi.

K rychlému přenesení hlavního úsilí útočících vojsk do pokud možno velké hloubky, k dodání bojové činnosti velkému prostorovému rozmachu, k ovládnutí důležitých objektů obrany a dezorganizaci velení silám a prostředkům nepřitele přispívá dovedné **použití vzdušných výsadek**.

Zkušenosti cvičení ukazují, že při průlomu OP budeme používat taktické vzdušné výsadky vysazované s pomocí vrtulníků, každý v hodnotě zesílené motostřelecké roty nebo praporu. Začlenění ženistů do takového výsadku se zásobou kumulativních náloží a trhavin umožňuje vyjít k trvalým obranným objektům z týlu a zničit je. Ještě s větším účinkem můžeme použít vrtulníky v dopravně bojové variantě, schopných mít na palubě reaktivní, dělostřeleckou a kulometnou výzbroj. Např. zkušební použití nefižených raket S-3K, S-5K a protitankových reaktivních střel typu 9M 178 z vrtulníků Mi-4 a Mi-8 dokázalo možnosti ničení jak tanků, tak i trvalých obranných objektů ze vzduchu. Kromě toho můžeme vrtulníkovou výzbroj úspěšně použít na polní vojska OP, k ničení jaderných fúgasů, míst velení a jiných cílů.

V některých případech vznikne **možnost obejít OP po vodě**. K tomu budou vojska využívat samostatné tankové pluky, vyzbrojené středními tanky se speciální návěsnou technikou, dále plovoucími tanky a obrněnými transportéry. Mohou vést přímou palbu z děl a kulometů na pozemní cíle během plavby, čímž přispívají k usnadnění úkolu palebného zabezpečení výsadku.

V takových podmínkách je účelné určovat tankovým plukům, zesíleným motostřeleckými a ženijními jednotkami, úkoly ovládnout OP a obsadit uzly odporu nepřítele z týlu, zničit jaderné prostředky, palebná postavení klasického dělostřelectva, zabránit příchodu záloh nepřítele. To bude napomáhat útočícím vojskům ovládnout OP čelně.

Použití jen tankových výsadků ovšem zdaleka nevyčerpává problém manévru pozemními vojsky na vodě. Toto řešení ve značné míře usnadní zavedení do motostřeleckých divizí takových bojových vozidel pěchoty, která jsou schopna přesunovat se na značnou vzdálenost po vodě, která mají vysokou průchodnost na scusí a mají mohutnou výzbroj. Umožní zvýšit samostatnost motostřeleckých svazků a útvarů při plnění úkolů v odtržení od hlavních sil.

Na posledních cvičeních vojska velmi často používala **kombinované výsadky tankové a vzdušné**, které plnily jeden bojový úkol nebo samostatné úkoly, ale v těsné

součinnosti jeden s druhým. Vysazení taktických vzdušných výsadků a v některých případech tankových vsadků organizoval velitel armády. Jak ukazuje praxe, k řízení přímé přípravy a k vysazení vojsk je účelné vytvářet operační skupinu v čele se zástupcem velitele operačního svazu. V jejím složení jsou důstojníci štábů pozemních vojsk, letectva a náčelníků druhého vojska a služeb.

Při organizaci vysazení výsadků musíme mít na paměti, že **úspěšného obejítí uzlů trvalých obranných objektů a plnění ostatních úkolů mohou vojska dosáhnout jen za podmínky**

- dobře organizovaného průzkumu,
- včasného umlčení obrany nepřítele v prostoru vysazení,
- spolehlivého zabezpečení průletu vzdušného výsadku,
- uskutečnění výsadkové činnosti na vodě,
- utajení připravovaných opatření,
- tvrdého velení bojové činnosti výsadků.

Důležitým prvkem v bojové činnosti vojsk k ovládnutí OP je **organizace a udržování součinnosti** se silami frontu. Organizace součinnosti jako hlavní část plánování průlomu OP musí být splněna včas a podrobně. To vyplývá nakonec ze stabilního charakteru obranných staveb a z možnosti získat již v mírové době nezbytné průzkumné údaje.

V závěru bychom chtěli zdůraznit důležitost rozpracování teorie průlomu opevněných prostorů a pásem a rovněž organizaci praktické přípravy svazků a útvarů k činnosti v těchto velmi složitých a svérázných podmínkách. V nových řádech a ve směrnici k vedení operací pozemních vojsk je třeba znovu zařadit stať o průlomu opevněných prostorů a pásem v soudobých podmínkách.

Upraveno ze sovětského tisku

Součinnost stíhacího letectva s PVO vojsk

Rozhodující předpoklad k úspěšnému odrazení překvapujících úderů vzdušného protivníka je hluboce členěný, všestranně organizovaný systém protivzdušné obrany a vysoký stupeň bojové pohotovosti. Všestranná obrana země bude zabezpečena jen tehdy, budou-li do tohoto systému začleněny všechny prostředky protivzdušné obrany, které jsou k dispozici.

V systému protivzdušné obrany NDR, PLR a ČSSR, který je součástí prvního strategického sledu států Varšavské smlouvy, je rozhodující silou k ničení vzdušných cílů protivníka stíhací letectvo. Jeho pásmo bojové činnosti není přirozeně neomezené, v důsledku čehož právě vzniká prostor k součinnosti s PVO pozemních vojsk.

Protivzdušná obrana vojsk může se zajetím jednoho ze stupňů bojové pohotovosti, resp. s počátkem aktivní bojové činnosti velmi rychle opustit prostor bojové činnosti PVOS. Tím je jednoznačně vyjádřeno, že součinnost stíhacího letectva PVOS a PVO vojsk bude jenom dočasná, při čemž vlastní období součinnosti bude vždy záviset na úkolech pozemních vojsk.

Zásady součinnosti

Důležitým základem úspěšné činnosti PVOS je centralizované velení. Uskutečnění tohoto požadavku však také znamená, aby všechny prostředky protivzdušné obrany uvnitř pásma byly podřízeny veliteli pro-

tivzdušné obrany. V praxi by z toho vyplývala — zvláště při delších obdobích podřízenosti — celá řada nevýhod. V podmínkách armády NDR zůstávají oba systémy velením samostatné. „Velení“ ze strany protivzdušné obrany se zřetelem na PVO vojsk může proto znamenat jen informace o vzdušné situaci a omezené přidělování cílů.

Součinnost se organizuje již v době míru na základě plánované tabulky součinnosti.

V podmínkách trvalé bojové pohotovosti mohou se při cvičeních ověřovat různá ustanovení. Je také výhodné školit spojovací součásti PVO pozemních vojsk u spojovacích součástí PVOS.

Během zvýšené a plné bojové pohotovosti může být účelná a mnohdy i žádoucí společná činnost. Předpokladem k tomu ale je, že prostředky PVO vojsk zaujmou stanovená postavení v prostoru činnosti PVOS. Část těchto sil je možné vyčlenit do pohotovostního systému a mohou být pak společně použity proti jednotlivým vzdušným cílům a k obraně proti hromadným náletům.

Nejdůležitější etapa pro plynulou a nepřerušovanou součinnost začíná bojovou činností. Prostředky PVO vojsk budou se v této etapě zdržovat jen krátkou dobu v prostoru činnosti PVOS, příp. tento prostor za přesunu překonávat. A právě tato skutečnost by měla být vysokým kritériem na přesně organizovanou součinnost.

V souhrnu můžeme tedy říci, že o „podřízení“ nebo „velení“ PVO vojsk můžeme mluvit jen tehdy, vznikne-li mezitím potřeba k výměně dříve stanovených informací, jakož i otázek k přidělování cílů, zvláště u prostředků, které jsou zapojeny do pohotovostního systému.

Podle situace může jít o tyto informace od PVO vojsk pro PVOS:

- stupeň pohotovosti sil a prostředků
- činnost vzdušného protivníka a všeobecná situace
- zničené vzdušné cíle
- hlášení a ztráty a nedostatcích, způsobených zvláště jadernými údery,
- zaujetí palebných postavení a plánovaná přemístění.

Na druhé straně mohly by být pro PVO vojsk užitečné od PVOS tyto informace:

- vzdušná situace a činnost vzdušného protivníka
- činnost vlastního stíhacího letectva
- všeobecná situace
- zásady součinnosti a přidělování cílů.

Základ organizace součinnosti je na stupni front — štáb PVOS (MNO — vel. let. (PVOS)). V našich podmínkách by bylo nejúčelnější použít operační skupinu náčelníka PVO vojsk na centrálním velitelském stanovišti. Upřesněna by měla také být součinnost na úrovni VS armády — VS divize PVOS. Bylo by také výhodné ponechat v činnosti kromě stálého spojení dočasné i styčné důstojníky PVO vojsk, příp. operační skupinu náčelníka PVO vojsk armády na VS divize PVOS.

Součinnost však může být uskutečněna jen na nižších stupních, tj. mezi VS útvarů, mezi perutí (letkou) a PL oddílem (baterií), mezi palebnými postavením a letounem ve vzduchu. Zatím co pro tyto stupně platí přesně stanovené zásady, musí být všechny ostatní stupně v úzkém spojení.

Působí-li např. palebné prostředky pozemních sil v systému letišť, je výhodné vyslat styčného důstojníka na velitelské stanoviště stíhacího letectva. V takových případech bezpečnost letů vyžaduje, aby velitelé stíhacího letectva měli pravomoc vydat zákaz palby prostředkům PVO vojsk. Na tomto stupni spočívá tedy roz-

hodující rozsah praktické součinnosti. Bezpečnost letů, volnost jednání stíhačů a maximální použití všech prostředků PVO vojsk je nutné sladit tak, aby vzdušný protivník mohl být společným úsilím co nejrychleji a úplně zničen.

Důležitá je také součinnost při průzkumu vzdušného prostoru. PVOS má všestranně organizovaný, stacionární a úplný systém vzdušného průzkumu. Proto PVO vojsk nemusí ve vlastním zájmu vždy plně rozvíjet v prostoru PVOS svůj vlastní systém. Přirozeně v takovém případě by bylo povinností PVOS předávat všechny žádoucí údaje po zpravodajské síti divize PVOS a po součinnostních spojích PVO armády. To samozřejmě nevylučuje, že mezery v radiolokačním poli, vzniklé během bojové činnosti, doplní prostředky PVO vojsk, které mohou rozvíjet připravená stanoviště částečně již v době míru nebo bezprostředně před začátkem agrese.

Konečně neměl by být podceňován ani všestranný systém vizuálního pozorování vzdušného prostoru, neboť právě tento umožňuje zjistit takové vzdušné cíle, které převážně létají pod radiolokačním polem (pod 500 — 300 m).

Způsoby činnosti

Všeobecně rozeznáváme dva způsoby součinnosti: součinnost podle prostorů (pásem) a součinnost v jednom prostoru (pásmu).

Nejdříve krátce o součinnostních prostředcích.

V rámci PVOS používá se v současné době standardní stíhací letoun MiG-21 v různých verzích (MiG-21F-B, MiG-21PFM, MiG-21PFM/SPS). Letoun MiG-19 je pro PVOS méně významný.

Moderní PVO vojsk má k dispozici rozsáhlé a aktivní prostředky PVO, které v podstatě můžeme rozdělit do těchto hlavních skupin:

- PL raketové vojsko,
- PL dělostřelectvo středního a velkého dosahu (1 000 — 10 000 m),
- PL dělostřelectvo malého dosahu a ruční zbraně pěchoty (nízký let a do 1 000 m výšky).

Uskupení těchto prostředků má rozhodující vliv na součinnost. Zatím co organizace součinnosti s PL raketovými jed-

notkami a PL dělostřelectvem středního a velkého dosahu je poměrně snadná, u PL dělostřelectva malého dosahu a ručních zbraní pečoty je velmi složitá. Tyto prostředky nemají totiž centrálního velení, jsou decentralizovány a vedou palbu podle vlastního rozhodnutí.

Při přidělování cílů měly by PL raketové jednotky ničit přednostně

- vzdušné cíle s aktivními a pasívními rušiči,

- vzdušné cíle ve velkých výškách, letící velkou rychlostí,

- skupinové cíle,

- cíle, přesahující bojové možnosti stíhačů nebo takové, které nemohou stíhači zničit.

Stíhací letectvo by mělo být použito hlavně na

- vzdušné cíle mimo pásmo ničení PL raketami,

- vzdušné cíle mimo pásmo ničení středního a těžkého PL dělostřelectva,

- manévrující vzdušné cíle,

- vzdušné cíle, vůči nimž stíhači zaujali výhodnou výchozí polohu,

- vzdušné cíle, které musí být napadeny před pásmem ničení PL raketami.

Konvenční prostředky PVO bojují se vzdušnými cíli po jejich identifikaci podle svých bojových možností a podle zásad, stanovených v plánované tabulce součinnosti. Tyto všeobecné principy jsou objasněny v dalších statích o způsobech součinnosti.

Součinnost podle prostorů (pásem)

Tento způsob se mezi stíhacím letectvem PVOS a prostředky PVO vojsk uvnitř pásma bojové činnosti nepoužívá. Hlavní úkoly, které mají být splněny vyžadují úplně překrýt přidělený prostor. Tomu také by mělo odpovídat uskupení PVOS. Nezůstávají žádné prostory, které by umožňovaly součinnost podle jiných způsobů. Zvláštní přeskupení prostředků PVOS by nebylo účelné, protože prostředky PVO vojsk zdržují se v těchto prostorech jen velmi omezenou dobu. Součinnost podle prostorů je účelná tehdy, opouští-li PVO vojsk prostor PVOS. Taková varianta však není předmětem tohoto článku.

Součinnost v jednom prostoru, příp. pásmu

Tento způsob součinnosti je účelný a také nutný. Prostor pro stíhače je omezen pásmem zavedení a vyvedení. A uvnitř těchto linií musí být každá činnost koordinována s PVO vojsk. Přitom se může stát, že některé druhy vojsk musí své úsilí centralizovat nebo jednat samostatně. Činnost je nutné rozlišit podle výšek, směrů a času.

Součinnost podle výšek

Součinnost podle výšek je určena bojovými možnostmi zúčastněných prostředků PVO a jejich uskupením.

Podle prostředků PVO, které jsou k dispozici, je třeba předpokládat, že do výšky asi 1000 m (tedy v rozsahu nízkého letu a letu v malých výškách) budou v činnosti převážně prostředky PVO vojsk a motostřeleckých jednotek. Poněvadž tyto prostředky však nemají žádné radiolokační informace, vedou palbu jen podle vizuálního pozorování, čímž je bezpečnost letu vlastních stíhačů silně ohrožena. Stíhači by neměli — dovoluje-li to situace — létat do pásma pod 1000 m.

Neméně složitě je určovat výšky pro PL dělostřelectva středního dosahu. Nad výšku 6000 m a vně palebného pásma má stíhací letectvo neomezenou činnost. Toto stanovení by se však mělo prověřit, poněvadž vzdušný protivník bude — jak také praxe potvrzuje — létat převážně v malých a středních výškách. Proto musí v tomto rozsahu působit i vlastní stíhači.

Z tohoto poznatku dále vyplývá, že také součinnost podle výšky s PL dělostřelectvem velkého dosahu a PL raketami přinejmenším v průběhu bojové činnosti a zvláště pak při složité vzdušné situaci, má jen nepatrný význam. Vycházíme-li z toho, že činnost probíhá jen v jednom pásmu, pak v tomto úzkém prostoru PVOS jsou téměř všechny úseky zapojeny do bojové činnosti. Vymezení podle výšek pro uskupení PVO vojsk by v dynamice boje vedlo opět k tomu, že odstupňování výšek by narušovali stíhači. Součinnost podle výšek může být tedy jen omezená. Dojde-li k jednoduché situaci podle uvedeného způsobu, je nutné stanovit bezpečnostní výšku pro pásmo činnosti stíhačů od 500 m.

Součinnost podle cílů

Tento způsob by měl být v našich podmínkách hlavní. Při něm prostředky PVO vojsk působí v každém případě proti všem vzdušným cílům, které napadají jejich palebná postavení, popř. chráněné objekty nebo prostory. Měly by také vést boj s nepřátelskými letouny, které nebyly napadeny vlastními stíhači.

Palbu nevedou v případě, má-li vlastní stíhač výhodnou vzdálenost k útoku (pod 2 000 m). Ale naopak, napadnou-li nepřátelské letouny vlastní stíhače nebo jsou-li bojové možnosti těchto vyčerpány, pak je nutná aktivní pomoc PVO vojsk.

Tento způsob rozdělování cílů je v každém případě jen všeobecnou zásadou. Hlavní odpovědnost za tuto součinnost mají všichni velitelé pozemních sil a nikoliv jen velitelé od PVO vojsk. Předpokladem pro všechny ostatní varianty ničení cílů je, že vzdušná situace bude identicky zobrazována na všech místech.

Budou-li rozvinuty v prostoru letiště prostředky PVO vojsk, musí být od nich vyčleněn do štábu letecké jednotky styčný důstojník. Jedině v případě, řídí-li ničení vzdušného protivníka velitel letecké jednotky, je možné maximálně organizovat protivzdušnou obranu.

To vše není ovšem dostačující, zaujal-li v pásmu bojové činnosti protivzdušné obrany palebná postavení PL dělostřelectvo velkého dosahu a PL rakety středního dosahu. Tyto prostředky musí být informovány o vzdušné situaci. Zde je výhodné zapojit je úplně nebo částečně do přidělování cílů protivzdušné obrany. Odpovídajícím stupněm je divize PVOS, PL raketový pluk nebo PL pluk (samostatný oddíl). To může být ovšem uskutečněno jen stálým spojením (hláskou sítí) a použitím styčných důstojníků nebo operační skupiny štábu divize PVOS, která cíle přiděluje (např.: „Vzdušný cíl č. 2380 v 705 / místo v jednotné souřadnicové síti / zničí FRR-4 [krycí jméno/“]. Cíle jsou přidělovány podle směru letu, podle letových parametrů (výška, rychlost, kurs) a podle jejich důležitosti. Stíhači by měli vletávat do palebného pásma středního a těžkého PL dělostřelectva a do pásma ničení PL raket jen po předchozí výměně stanovených signálů a při možnosti spo-

lehlivě je pozorovat z VS PL dělostřelectva nebo PL raket.

Při boji se skupinovými cíli by měly být dodržovány všeobecně tyto zásady:

Na skupinové cíle, členěné od 1 do 1,5 minuty, působí střídavě vždy jeden prostředek, např.

na 1. vzdušný cíl PL rakety

na 2. vzdušný cíl stíhači

na 3. vzdušný cíl opět PL rakety.

V meziprostorech od 700 m napadají stíhači cíle na bocích, PVO vojsk vzdušné cíle uprostřed.

U skupinových cílů, odstupňovaných do výšky od 500 m, působí stíhači na horní uskupení a PVO vojsk na spodní cíle.

Stíhači letectvo a PVO vojsk bojují s přidělenými cíli bez omezení až do jejich úplného zničení. Jsou-li stíhači z útoku vytaženi, pak se to uskutečňuje ve směru, ve kterém nepůsobí prostředky PVO vojsk.

Používají-li PL raketové prostředky speciální trhací nálože, musí být bezpečnostní vzdálenost pro stíhače asi 25 km. Z toho je zřejmé, že v tom případě není možné společné působení na jeden skupinový cíl.

Součinnost podle směru

Tento způsob je velmi podobný součinnosti podle prostorů. Podstatně menší jsou jen dimenze, poněvadž může být organizován jen v jednom prostoru uvnitř zóny PVOS. Charakteristické je to, že zúčastněné prostředky mohou obdržet stranově omezený směr, ve kterém jsou plně odpovědné za protivzdušnou obranu. Proto se tento způsob používá jen zřídka. Pokud je vzdušná situace přehledná, tento způsob se nepoužívá. Na jedné straně těžko může PVO vojsk převzít plnou odpovědnost za určité pásmo, na druhé straně nebude nikdy zbavovat odpovědnosti velitele PVOS, neboť ten má podle ustanovení úkolů zabezpečovat protivzdušnou obranu. Výjimka může být na bocích a na přední hranici pásma bojové činnosti PVOS. Takový případ by nastal, zaujal-li by na přední hranici palebné postavení PL raketový pluk. Zde by mohl být výhodný vlastní obranný směr. Určité upřesnění součinnosti by bylo nutné převážně uvnitř divize PVOS, např. dočasné omezení vstupních úseků nebo přehrazení

uzavírací vzdušné zóny. Pro stíhače by to znamenalo přerušit útoky před pásmem ničení a změnit směr pod úhlem 60—90°. To není přirozeně dogma a nedá se při tom vyloučit součinnost podle cílů. Předpokladem k tomu ale je včas stanovit a používat tyto signály:

„Vlétnutí stíhačů do pásma boj. činnosti PL raket dovoleno.“

„Vlétnutí stíhačů do pásma boj. činnosti PL raket není dovoleno.“

„Použití speciálních bojových hlavic PL raketami.“

Tento způsob součinnosti je důležitý především při nepřehledné vzdušné situaci a není-li možné její identické zobrazení. Posuzováno z takového hlediska, mohla by být součinnost podle směrů na určitých úsecích dočasně hlavní variantou.

Součinnost podle času

K součinnosti podle času může dojít také při každém jiném způsobu součinnosti, proto je správnější hovořit jen o jednom způsobu. Dominující je přitom jen samotný čas. Jeden druh zbraně musí dočasně plnit úkoly s jiným druhem zbraně. Mělo by být samozřejmé, že s tím je vždy spojeno určité snížení sil. Proto je nutné snažit se zkrátit na minimum období, v němž může být v činnosti jen jeden druh zbraně. Společný systém protivzdušné obrany je nutné dobře koordinovat, aby byla vyražena „slabá místa“.

Nutnost tohoto způsobu vyplývá vždy z reálné situace. Tak např. počasí může zabránit startu stíhačů, letiště mohou být nepoužitelná, vyskytnou se technické poruchy nebo jsou vyřazeny části vlastního systému protivzdušné obrany. Je tedy mnoho možností, které vyžadují použití tento způsob součinnosti. Samotný boj s cíli není v této době složitý, poněvadž není nutné brát ohled na žádná bezpečnostní faktory. Předpokladem k tomu je však i zde včasná a trvalá informace součinnostních VS stíhacího letectva a PVO vojsk.

Nejdůležitější, co vyplývá ze součinnosti mezi stíhači a prostředky PVO vojsk je, že se nedá řídit v žádné fázi boje podle nějakého dogmatu. Součinnost musí být pružná a pohyblivá, protože útočné možnosti protivníka jsou velmi všestranné. Mimořádně důležité je stabilní a nepřetržitě spojené mezi součinnostními partnery. Není vyloučeno, že v určitých fázích bude výhodné vytvořit dočasně společná velitelská stanoviště, přinejmenším operační skupiny PVO. To by bylo zvláště aktuální, kdyby jednotka stíhačů a PL raketový pluk musely spolupůsobit v úzkém prostoru.

Hlavní způsob součinnosti je součinnost podle cílů.

Upraveno z tisku NDR

z kapitalistických armád

MOBILNÍ SÍLY NATO

K zamaskování úlohy USA jako světového čteníka usilují americké vládnoucí kruhy o to, aby svým agresivním akcím daly „kolektivní“, tj. mezinárodní charakter. Tato snaha našla svůj nejmarkantnější výraz ve vytvoření dnes již deset let existujících mobilních sil NATO, které představují svérázný „požární oddíl“ v evropském strategickém pásmu NATO, určený k plnění čteníckých funkcí v tomto prostoru. Základ teoretického zdůvodnění vytvoření těchto sil tvoří neudržitelná a nepravdivá teze o nutnosti obrany států NATO proti agresi ze strany Sovětského svazu a ostatních socialistických států.

Při vytvoření mobilních sil věnovalo velení ozbrojených sil paktu NATO pozornost nejen jejich počtu, nýbrž i mnohonárodnímu charakteru a vysoké mobilnosti. Tyto síly se skládají z praporečnických skupení pozemních vojsk, vybavených pro rychlý přesun zpravidla vzduchem a dále všim potřebným pro bojovou činnost v různých klimatických podmínkách, dále z jednotek letectva. Do sestavy mobilních sil vyčleňují své jednotky USA, NSR, Velká Británie, Kanada, Belgie, Holandsko a Itálie.

Tento článek obsahuje stručné údaje o organizační struktuře, bojovém složení, výzbroji, zásadách materiálně technického zabezpečení a bojového použití mobilních sil NATO.

— ☆ —

Mobilní síly velení spojených ozbrojených sil NATO v Evropě nejsou neznámou veličinou; většinou jsou však neznámé podrobnosti o těchto silách. Nejrozšířenější je názor, že mobilní síly NATO jsou dobře vyzbrojený svazek, který je v pohotovosti k okamžitému zahájení bojové činnosti ve formě mohutných úderů. Představitelé tisku vnášejí do toho ještě větší zmatek. Tvrdí, že mobilní síly jsou jediným bojeschopným svazkem, s nímž může NATO počítat při vzniku mimořádné situace. Jiní zase tvrdí, že síla a účinnost těchto sil nepostačuje k vedení aktivní

bojové činnosti při vzniku ozbrojených konfliktů dokonce i nepatrného rozsahu.

Štáb spojených ozbrojených sil NATO v Evropě charakterizuje mobilní síly jako nevelký, vysoce mobilní mnohonárodní svazek, který je s to sebrát úlohu zadržovací síly v kterékoli ohrožené části evropského obranného prostoru NATO, především však k bojové činnosti na severním a jižním křídle. Tento svazek není podle nich žádným „požárním oddílem“, ale je určen v první řadě k tomu, aby zadržel potenciálního nepřítele před rozpoutáním bojové činnosti. Jestliže sama existence mobilních sil nestane se výstrahou před napadením, pak tyto síly mají vstoupit do boje s nepřítelem v prostoru vzniku konfliktu společně s vojsky toho účastnického státu NATO, na jehož území budou rozvinuty.

Mobilní síly NATO (anglická zkratka AMF) vznikly v roce 1960, když tehdejší vrchní velení spojených ozbrojených sil NATO v Evropě generál NORSTAD rozhodl, že k demonstrování solidarity a jednoty států koalice má mít NATO k dispozici určitý kontingent vojsk s vysokým stupněm bojové pohotovosti. Počítal s tím, že přítomnost těchto vojsk na území některého ohroženého účastnického státu NATO by donutila potenciálního nepřítele upustit od jeho napadení. V opačném případě by napadení zasáhlo zájmy nejen jednoho státu, ale i organizaci NATO jako celek, jehož ztělesněním jsou právě tyto mobilní síly.

Generál NORSTAD předpokládal, že útvary mobilních sil se budou periodicky shromažďovat k plnění úkolů společné bojové přípravy. Jinak mají být tyto síly rozmístěny v místech stálé dislokace. Odpovědnost za udržování bojové pohotovosti útvarů mobilních sil na vysoké úrovni a za jejich rychlé přemístění do prostoru rozvinutí po obdržení rozkazu mají národní orgány velení těch států, které je vyčleňují.

Útvary mobilních sil se přemísťují do prostorů bojového použití zpravidla vzduchem. Přesun vzduchem koordinuje štáb spojených ozbrojených sil NATO na Středoevropském válčišti. Je málo pravděpodobné, že by se všechny útvary mobilních sil rozvíjely v jednom prostoru. Proto vrchní velitel Spojených ozbrojených sil

NATO v Evropě ke snížení počtu možných přesunů stanovil pro jednotlivé útvary konkrétní prostory bojového rozvinutí a bojového použití. Rozkaz pro přesun a rozvinutí mobilních sil dává vrchní velitel pouze se svolením Výboru NATO pro vojenské plánování a po dohodě se státem, na jehož území se předpokládá jejich rozvinutí a použití. Mobilní síly tedy nemohou být rozvinuty na území kteréhokoli účastnického státu proti vůli jeho vlády.

Mobilní síly předpokládá velení NATO použít hlavně k ochraně životně důležitých prostorů na křídlech paktu. V současné době považuje okrajové (křídelní) prostory, přilehlé k hranicím států Varšavské smlouvy, za nejzranitelnější v systému obrany Severoatlantické koalice.

Podle současné strategie NATO jsou omezené ozbrojené konflikty nejpravděpodobnější právě na křídlech bloku. V případě jejich vzniku by bylo třeba vyslat určitý počet sil a prostředků k vedení bojové činnosti. Na křídlech paktu jsou tyto státy:

- na jižním — Turecko a Řecko
- na severním — Dánsko a Norsko.

Tyto čtyři státy mají ze strategického hlediska velký význam. Geograficky leží např. v kratší vzdálenosti od Moskvy a sovětských průmyslových center než kterékoli jiné státy bloku. Územím těchto „křídelních“ států procházejí směry radioreléového spojení, které zabezpečuje činnost radiolokačních stanic systému PVO NATO „NADGE“. Uvážíme-li zvyšující se úlohu sovětského válečného loďstva, zvláště pak jeho těžko zjištělné jaderné raketové ponorky, má velký význam především ta skutečnost, že výše uvedené čtyři státy ovládají východy ze sovětských teritoriálních vod. Turecko a blízké Řecko kontrolují průlivy Bosporu a Dardanely, kterými proploouvají pravidelně se střídající válečné lodi sovětské středozemní eskadry. Dánsko kontroluje úzký průliv Kattegat — lodní výjezd z Baltického moře. Z mysu Cap Nord může Norsko kontrolovat jediný volný nezamrzající výjezd do Atlantického oceánu, používaný loděmi sovětského severního loďstva.

Poslední tři cvičení mobilních sil NATO se konala na ostrově SEALAND v severním Norsku a na jihu v prostoru Bosporu.

Organizace mobilních sil NATO

Mobilní síly NATO zahrnují dva základní komponenty — pozemní a letecký. Pozemní prvek, označovaný zkratkou AMF

(L), má stálý štáb a nevelkou štábní skupinu, umístěnou společně se štábní střední skupinou armád NATO na území Němec-

ké spolkové republiky. Pracuje v něm osmadvacet důstojníků a poddůstojníků těch států, které vyčleňují své jednotky do sestavy mobilních pozemních sil. Jsou to Belgie, Kanada, NSR, Itálie, Velká Británie a USA. V současné době jsou USA zastoupeny ve zmíněném štábu pouze dvěma důstojníky: jeden z nich má odpovědnost za plánování a koordinaci materiálně technického zabezpečení mobilních pozemních vojsk. Jednotky vyčleněné do mobilních pozemních vojsk, se periodicky střídají. Velitel a štáb plní své funkce v průběhu stanoveného období, zpravidla od 18 do 30 měsíců. Mobilním pozemním silám NATO v minulosti postupně veleli tři američtí, jeden britský a jeden kanadský generál. V současné době je velitelem mobilních pozemních sil italský generál GOBBI, bývalý dělostřelec, který absolvoval i výsadkový výcvik. Je přímo podřízen vrchnímu veliteli spojených ozbrojených sil NATO v Evropě. Při případném rozvinutí mobilních pozemních sil je pak podřízen příslušnému veliteli NATO v prostoru rozvinutí. Náčelník štábu pozemních sil je belgický plukovník.

Letecký komponent — mobilní vzdušné síly NATO, ve zkratce AMF (A), nemá stálý štáb ani velitele. Mají ve výzbroji letouny pro podporu mobilních pozemních vojsk. Pro přemístění se vzdušné síly začínají do operační podřízenosti velitele spojeného taktického leteckého velitelství (ATAF) v prostoru rozvinutí. Do sestavy mobilních vzdušných sil patří letecké jednotky šesti států — Belgie, NSR, Itálie, Holandska, Velká Británie a USA. Ve výzbroji mohou mít tyto typy letounů: F-104 G „Starfighter“, „Mirage“ 58, „Harrier“, „Phantom“, G-91, F 5 A nebo F-100 „Super Sabre“. Kromě toho velitel mobilních pozemních sil má přiděleny dva americké spojovací vrtulníky. V jeho podřízenosti je dále nejméně 12 vrtulníků k materiálně technickému zabezpečení a ke vzdušné přepravě vojsk. Kromě toho má velitel k dispozici několik letounů na krátké vzdálenosti (např. britské letouny „Andover“ k vysazení padákového výsadku nebo k přísunu materiálu.) Vrtulníky na jednotlivá cvičení mobilních sil NATO dává k dispozici zpravidla Velká Británie, i když v daleko menším počtu než je skutečná potřeba. Čtyři vrtulníky „Wessex“ MK 2, která vyčleňuje Velká Británie, mohou současně přepravit čtyři 105 mm houfnice ve vnějším závěsu nebo 56 vojáků s lehkou výzbrojí (dvě čety). 12 vrtulníků může zabezpečit současnou přepravu vzduchem jedné plně vyzbrojené a vystrojené pěší roty.

Součinnost mezi jednotkami mobilních vzdušných a mobilních pozemních sil NATO zabezpečuje středisko letecké podpory mobilních sil, které stanoví potřeby mobilních pozemních vojsk v oblasti přímé podpory a materiálně technického zabezpečení a předává příslušné požadavky štábu spojeného taktického leteckého velitelství. Středisko letecké podpory je dislokováno u štábu mobilních pozemních vojsk. Pozůstává ze tří podskupin, které se zabývají otázkami použití vrtulníků a dopravních letounů na krátké vzdálenosti, stíhacích bombardovacích a průzkumných letounů (úkoly jim dává příslušný štáb spojeného taktického velitelství) a armádního letectva (lehkých vrtulníků).

Pokud jde o početní stav a jejich bojovou sestavu, mobilní síly nejsou nijak velké. Každý z výše uvedených států vyčleňuje do jejich sestavy jeden motorizovaný pěší prapor, přizpůsobený k přepravě vzduchem, spolu s příslušnými posilovacími prostředky. Kromě toho Velká Británie dává k dispozici jednu průzkumnou rotu, vybavenou průzkumnými obrněnými automobily typu „Ferret“, speciální rádiovou rotu a prapor materiálně technického zabezpečení. USA dávají ženijní rotu, NSR zdravotnickou rotu a polní nemocnici (při přesunu mobilních sil na jihoevropské válčičtí), Itálie zdravotnickou rotu (při přesunu mobilních sil na severoevropské válčičtí).

Úkoly protitankové a protivzdušné obrany mobilních sil plní tabulkové prostředky praporů. V současné době odborníci studují otázku protivzdušného zabezpečení těchto sil. V zásadě však počítají s tím, že stát, na jehož území jsou mobilní síly rozvinuty, je povinen vyčlenit potřebné síly a prostředky pro jejich protivzdušnou obranu.

K zabezpečení sladění palebné podpory mobilních pozemních sil při jejich rozvinutí soustřeďují se dělostřelecké baterie praporů zpravidla v jednu jednotku pod velením vyššího důstojníka dělostřelectva.

Každý útvar nebo jednotka mobilních pozemních sil NATO je vystrojena podle norem, platných v příslušném státě, přizpůsobených podle konkrétních úkolů, které tyto síly plní v příslušném prostoru rozvinutí. Jedinou výjimku tvoří britská rádiová rota, jejíž vybavení stanoví velitelství NATO. Tato rota zabezpečuje velení mobilním silám. Rádiový provoz je v jeden v angličtině, která je oficiálním jazykem mobilních sil NATO. Spojení mobilních pozemních vojsk bude často nutné udržovat na velké vzdálenosti a za zvlášť

nepříznivých klimatických podmínek; proto se rádiová aparatura roty vybírá zvlášť pečlivě. Standardní rádiovou stanicí je britská rádiová stanice C 42, která však

zastarala a bude pravděpodobně nahrazena rádiovou stanicí „Clansman“ UK/VRC 322, bude-li zavedena do výzbroje britské armády.

Materiálně technické zabezpečení mobilních sil NATO

Při velké různosti výzbroje a výstroje mobilních pozemních sil můžeme předpokládat, že materiálně technické zabezpečení bude složitým problémem. Je to přirozené, uvážíme-li např., že všechna americká vojska mají mít ve výzbroji automatické pušky M-16 ráže 5,6 mm, zatímco ostatní vojska NATO budou mít ještě po určitou dobu ve výzbroji pušky ráže 7,62 mm s jednotným nábojem, zavedeným v NATO.

Problém materiálně technického zabezpečení mobilních pozemních vojsk vyžaduje samostatné vlastní řešení. V podstatě každý stát odpovídá za materiálně technické zabezpečení jednotek, vyčleněných do sestavy mobilních sil. Každý prapor proto dostává malou národní jednotku materiálně technického a zdravotnického zabezpečení, která odpovídá za uspokojování jeho materiálních potřeb.

Národní jednotky materiálně technického a zdravotnického zabezpečení jsou ve spojení s britským praporem materiálně technického zabezpečení, který plní hlavní úkol rozdělování potřebného materiálu v prostoru rozvinutí. Tomuto praporu přiděluje národní velení státu, na jehož území se mobilní síly rozvíjejí, zpravidla 50 až 100 aut.

Prapor materiálně technického zabezpečení má

— předsunutou rotu, která se rozvíjí v prostoru administrativně hospodářských

řídících orgánů mobilních sil ve vzdálenosti asi 8–10 km za předsunutým prostorem mobilních pozemních vojsk;

— základnovou rotu, která se rozmisťuje spolu se štábem praporu materiálně technického zabezpečení ve vzdálenosti do 250 km od předsunutého prostoru; v prostoru rozmístění základnové roty soustřeďuje hlavní část zásob pohonných hmot a munice, vydává proviant a ostatní materiál podle požadavku národních jednotek materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Prapor materiálně technického zabezpečení zpravidla nakupuje ve státě, na jehož území se rozvíjejí mobilní síly, zásoby čerstvých potravin, pohonné hmoty a maziva a velkou část munice. Požadavky na materiál, který nemůže dodat sklad tohoto praporu (např. bojová technika a výstroj), odesílá prapor spojenému koordináčnímu středisku materiálně technického zabezpečení u štábu spojených ozbrojených sil NATO na Středoevropském válčišti. Koordináční středisko předává požadavek státu, který vyčlenil daný kontingent vojsk a organizuje rychlé dodání potřebného materiálu leteckou cestou.

Pro organizaci týlu mobilních pozemních vojsk NATO je charakteristický vysoký stupeň integrace. Vzhledem ke své strukturální dokonalosti se tato organizace nestala těžkopádnou ani příliš složitou.

Rozvinování

Mobilní síly NATO se dosud nikdy nerozvinuly ve skutečné situaci ohrožení. Dvakrát za rok se však konají jejich cvičení na křídlech NATO, která demonstrují bojové možnosti těchto sil.

Plánovanou dobu pohotovosti k vedení bojové činnosti mobilních sil (od doby předání rozkazu vrchního velitele spojených ozbrojených sil NATO v Evropě pro přesun a použití těchto sil v jednom z možných prostorů) vedení NATO utahuje. Známe však, že přesun kanadských vojsk z Ottawy do Dánska trval méně než jedenáct hodin. Všechny útvary mobilních pozemních vojsk NATO se rozmísťují zpravidla ve vzdálenosti do 6500 km od možných prostorů rozvinutí. USA vyčleňují

kontingent ze sestavy amerických vojsk, umístěných na území NSR.

Údálosti, které mohou vést k rozvinutí mobilních sil NATO, jakož i samotné rozvinutí, mohou probíhat takto:

— Vznikne politické napětí mezi státy Varšavské smlouvy a NATO nebo mezi jednotlivými státy těchto koalic.

— Velení NATO získá zpravodajské údaje o plánovaném napadení jednoho ze států, umístěných na křídle NATO.

— Se souhlasem Výboru pro vojenské plánování a státu, na jehož území se předpokládá umístění mobilních sil, uvede vrchní velitel spojených ozbrojených sil NATO v Evropě do bojové pohotovosti jednotky mobilních sil, určené pro přesun.

— Mobilní pozemní síly se přesunou vojenskými dopravními letadly.

— Mobilní pozemní vojska se přesunou na předem stanovená letiště určeného státu a pak zaujmají prostor soustředění. Vysílání těchto vojsk probíhá v určitém pořadí. Do ohroženého prostoru se nejdříve přesune předsunutá skupina v sestavě několika rot. Tato skupina má demonstrační činností donutit potenciálního nepřítele k tomu, aby počítal s přítomností mobilních sil NATO v tomto prostoru. V této době budou mobilní vzdušné síly provádět průzkumné lety nad ohroženým prostorem, aniž by pronikaly za jeho hranice.

— Dojde-li ke zhoršení situace a napadení se strany nepřítele bude velení NATO považovat za nevyhnutelné rozvinout hlavní síly mobilních pozemních vojsk na hranicích nebo v pobřežním prostoru, kde zůstanou a zúčastní se bojové činnosti v součinnosti s místními silami obrany.

Jednotlivé etapy cvičení mobilních sil NATO byly vždy v souladu s tímto chronologickým pořadím událostí. Cvičení byla organizována společně s vojsky těch států,

na jejichž území se mobilní síly rozvíjely.

Cvičení mobilních sil se konají v různých ročních dobách proto, aby se zúčastněná vojska seznámila s velmi rozmanitými geografickými a klimatickými podmínkami, za kterých mají vést bojovou činnost, a aby měla možnost vyzkoušet techniku i výzbroj a způsoby jejich bojového použití.

Početní stav a bojová sestava mobilních sil NATO je tedy omezená a z toho vyplývá, že i bojové možnosti těchto sil jsou vcelku omezené. Nebudou-li mobilní síly podporovány místními silami obrany, mohou být zničeny na počátku ozbrojeného konfliktu.

Ke zhodnocení mobilních sil NATO tedy přistupujeme nikoli z hlediska jejich bojových možností, nýbrž spíše z hlediska vojenskopolitického významu. Cílem jejich vytvoření je v podstatě demonstrace jednoty účastnických států NATO a jejich odhalování poskytnout pomoc kterémukoli spojeneckému státu, nabude-li situace na jeho hranicích charakteru ohrožení.

—mš—

ZÁKLADY VZNIKU OSY PEKING — WASHINGTON

Podplukovník
PhDr. Stanislav Pánek, CSc.

Vznik současné zahraniční politické koncepce maoistů má svou nejméně desetiletou historii. Porada komunistických a dělnických stran v Moskvě v létě roku 1969 připomenula postupný přechod současného čínského vedení od polemiky s ostatními komunistickými stranami přes rozbíjení jednoty revolučních a protiimperialistických sil a omezování styků se socialistickými zeměmi až po vyvolávání ozbrojených srážek na sovětsko-čínské hranici. Upozornila též na těsnou souvislost úsilí maoistů o získání hegemonie v mezinárodním komunistickém hnutí s jejich obecnými velmocenskými ambicemi.

Dotvoření nynější vyhraněné linie maoistů, které spadá do období IX. sjezdu Komunistické strany Číny v dubnu 1969, nezastihlo Státní department Spojených států amerických nepřipravený. Když krátce po jednání soudruha Kosygina v Pekingu vydala Čínská vláda dne 7. října 1969 prohlášení, že mezi Čínou a Sovětským svazem „existují nesmiřitelné zásadní rozpory a zásadní boj mezi nimi bude pokračovat po velmi dlouhou dobu“, stačilo washingtonským úředníkům v podstatě jen sáhnout hlouběji do archivních fondů. Již od roku 1959 — tj. z období tzv. „velkého skoku“, který byl prvním větším příznakem revize čínské politiky — tam odpovídala mimo jiné i studie ústavu „Conlon Associates LTD“ s návodem na postup při „rozmrazování“ americko-čínských vztahů. Od sportovní a novinářské výměny, přes liberalizaci amerického obchodu s Čínou a ověření reakcí asijských proamerických režimů na americko-čínské sbližování se mělo přikročit k zásadnějším krokům — bude-li Peking souhlasit.

Přestože tento souhlas na sebe nedal po událostech roku 1969 dlouho čekat, nezastavily proces americko-čínského sbližování ani ideologické aspekty zahraničně politické aktivity maoistů, ani americká eskalace indočínské agrese a dokonce ani osoba Čankajška na Tchajwanu. „Změna ... v našich vztazích s vládou kontinentální Číny“, mohl prohlásit Richard Nixon, „otevřít před námi cestu k velkým historickým možnostem“.

Není nesnadné odhadnout, jaké perspektivy měl americký prezident na mysli. Spolu s dalšími představiteli Spojených států asi počítá, že v tripolárním systému budoucího světa by Spojené státy při

své zeměpisné poloze a vojenské a hospodářské síle mohly sehrát pro ně velmi výhodnou roli rozhodčího v sovětsko-čínských rozporech. V této perspektivě doufají američtí představitelé najít i lepší příležitost k obnovení panství kapitalistického společenského řádu v celosvětovém měřítku, než jakou jim skýtá prosté obnovení již jednou zkrachovalé politiky „z pozice síly“.

Velmocenské ambice a z nich plynoucí zahraničně politická aktivita maoistů umožňuje nejen další prohloubení vzájemného dorozumění s americkými vládnoucími kruhy, nýbrž i případné rozdělení zájmových sfér — zejména v jihoasijské oblasti. Sjedení takového modu vivendi by umožnilo Spojeným státům zahájit i „novou“ kapitolu vůči zemím tzv. třetího světa, kde až dosud vládl katastrofálně selhávala. Mohlo by takto dojít třeba i k uskutečnění na pohled velmi radikálních návrhů známého amerického ekonomy a příležitostného kritika málo efektivního „vojenskoprůmyslového komplexu“ J. K. Galbraitha, který označil za největší chybu tvůrců poválečné politiky Spojených států neschopnost vidět, že protiklad mezi komunismem a kapitalismem znamená v praxi něco jiného v Evropě a něco jiného v různých zemích hospodářsky méně rozvinuté části světa. Přestanou-li Spojené státy v duchu jeho návrhů „stát na stráži“ alespoň proti některým ideovým proudům, které se označují za levicové, komunistické nebo dokonce za marxisticko-leninské, zdaleka to ovšem ještě nebude znamenat, že se zpronečují odkazu „skalních“ antikomunistů typu J. F. Dullese a jiných. Že odklon od jejich „zásadových“ a „důsledných“ postojů může mít pro celosvětový vývoj ještě nebezpečnější důsledky než primitivní antikomunismus prvních poválečných desetiletí, jistě není nutné zdůrazňovat.

Vedoucí představitelé Spojených států se mohou také domnívat, že jim zahraničně politická aktivita Pekingu poskytne nové možnosti i v politice vůči ostatním hospodářsky vyspělým kapitalistickým zemím. Na jedné straně je jistě pravda, že s nimi vždy nacházel společný jazyk, kdykoli šlo o společné akce proti socialistickým zemím, mezinárodnímu revolučnímu hnutí a vůbec proti jakýmkoli pro-

tiimperialistickým a pokrokovým silám. Naproti tomu však zůstává skutečností, že v jejich vlastním táboře i nadále působí nesmiřitelné protikladné zájmy, které jsou zákonitým důsledkem jejich sociálně ekonomického systému. A právě neúspěchů americké politiky „z pozice síly“ proti socialistickým zemím a katastrofálních výsledků amerických akcí v zemích třetího světa využívali představitelé slabších západoevropských zemí ke zpochybňování nároků Spojených států na trvalé vůdcovství Západu.

Z hlediska těchto možných kalkulací představitelů Spojených států si zaslouží pozornost i nejnovější vývoj uvnitř současného maoistického vedení. Informace o tom, co se vlastně v Číně v průběhu posledního roku stalo, se různí. Jisté je jen tolik, že nejvyšší představitel čínských ozbrojených sil a předurčený následovník Mao Ce-tunga, maršál Lin Piao, se již po řadu měsíců neobjevuje na politické scéně. Spolu s ním zmizeli z veřejného života i další významní členové politického byra ústředního výboru strany, pocházející z řad hlavních funkcionářů Čínské lidové osvobozené armády. Podle dosud nepotvrzených zpráv se měli dostat do rozporu s Mao Ce-tungem a snad se ho chtěli i násilnou cestou zbavit. Někteří příslušníci této skupiny prý již ani nejsou mezi živými.

Nás přirozeně zajímá ze všeho nejvíce, zda spory o kádrové změny v současném čínském vedení přinesou i změnu jeho dosavadního politického kursu. A jestliže ano, pak v jakém směru. Je pochopitelné, že vyčerpávající odpověď na tyto otázky prozatím ještě nelze dát. Některé skutečnosti však svědčí o tom, že naděje představitelů Spojených států na „nové historické možnosti“ nevyní tak docela naprázdno.

Svémi důsledky se vymyká z rámce dnes již bohužel obvyklého štvání především čínské „ne“ k sovětskému návrhu na svolání celosvětové konference o odzbrojení. Podstatou sovětského návrhu bylo přednostní řešení otázek jaderného odzbrojení, které oprávněně upoutává prvořadou pozornost národů. Právě proti této podstatě směřovalo „ne“ čínského zástupce v Organizaci Spojených národů. Nemělo by vlastně překvapovat.

Současné čínské velení vlastně jen tak potvrdilo své záporné stanovisko, které již dříve zaujalo k myšlence setkání představitelů jaderných mocností a k některým již uzavřeným smlouvám o omezení jaderného zbrojení.

Charakteristickým rysem záporného stanoviska maoistů k otázkám jaderného odzbrojení není ovšem pouze tato svého druhu „důslednost“. Má i svou přímou logiku obsahovou, která vyplývá ze základního zaměření nové čínské zahraniční politiky. Její hlavní směr s plnou otevřeností vyjádřily novoroční úvodníky hlavních maoistických listů v roce 1970. Stálo v nich doslova: „Naše socialistická vlast se stala mohutnou politickou silou naší doby v boji proti imperialismu a revizionismu, stala se nejspolehlivějším přítelem proletariátu všech zemí a všeho utlačovaného lidu a národů a nadějí světové revoluce“. Představitelé současného čínskému vedení se také nikterak netajili úmyslem využít svého vstupu do Organizace Spojených národů k ještě úsilovnějšímu prosazování těchto svých hegemonistických ambic. Prohlášení, jímž čínská vláda reagovala na přijetí své země do této vrcholné světové organizace, obsahovalo mimo jiné i připomínku, že také na této půdě bude pod heslem rovnosti všech států bojovat „proti oběma supervelmocem“.

K věrohodné demonstraci své schopnosti být novým centrem současného světa potřebují maoisté nejen silná slova s nejrůznějšími druhy valut. Potřebují i dostatečně silný jaderný potenciál jako hmatatelný důkaz své způsobilosti „odolávat jaderné hrozbě obou supervelmocí“ a dělat svou vlastní „nezávislou“ politiku.

Prozatím nemůžeme dělat konečné závěry, nakolik bude tento jaderný „argument“ současného čínskému vedení působivý. Jisté však je, že daleko nejvíc imponuje americkým vládnoucím kruhům, které ideu jaderného odzbrojování rovněž rozhodně odmítají a nutně jim proto přichází vhod vše, co jednání o těchto otázkách oddálí.

Důkazem neochoty amerických vládnoucích kruhů přistoupit na úplné jaderné odzbrojení je vleklý a dosud neukončený spor o budoucí jadernou strategii Spojených států. Otázka, zda odzbrojit či

neodzbrojit, v něm vlastně nikdy nebyla ani nastolena. Od začátku diskuse stojí proti sobě stoupenci „jaderné parity“ se Sovětským svazem a stoupenci „markantní převahy“ Spojených států. První jsou i pro případné smluvní zajištění jaderné rovnováhy a tím i pro faktickou neutralizaci jaderných potenciálů v trvající sovětsko-americké konfrontaci. Druzí naopak požadují takové tempo závodů v jaderném zbrojení, aby Sovětský svaz ani s vynaložením nejkrajnějšího úsilí nebyl schopen držet krok se Spojenými státy a byl nucen před nimi na milost a nemilost kapitulovat.

Pro úplnost ještě můžeme dodat, že se již před časem mezi tato extrémní křídla vklínila skupina stoupenců tzv. dostatečné síly Spojených států, k níž patřival před svým zvolením i prezident Nixon. V praxi tato koncepce nevylučuje ani „jadernou paritu“ ani americkou „markantní převahu“. Stačí podle konkrétních podmínek a potřeb obměnit základní argumenty. Pod pojmem „dostatečná síla“ se může rozumět dokonce i tak mohutný potenciál, který by Spojeným státům umožnil obhájit jejich životní zájmy i po předchozím absorbování nenadálého hromadného jaderného úderu jiné jaderné mocnosti. Že by jim takový potenciál tím spíše zajišťoval vítězství, kdyby se rozhodly rozpoutat všeobecnou jadernou válku jako první, je samozřejmé. Zdá se, že právě tímto směrem se začínají ubírat představy vedoucích amerických činitelů. Rovněž jsou zdokonalovány ofenzivní systémy. Výstavba protiraketové obrany zřetelně stagnuje a o opatřeních ochranného charakteru se dnes ve Spojených státech prakticky přestalo hovořit.

Samozřejmě, že zůstává otevřenou otázkou, umožní-li zvýšené tempo závodů v jaderném i konvenčním zbrojení Spojeným státům vydírat Sovětský svaz a další socialistické země. Každopádně jim však zřejmě zaručí nadále dosavadní privilegované postavení v rámci jejich vlastního aliančního systému. Ani to není zanedbatelná výhoda. Možnosti praktického „zhodnocení“ strategického potenciálu Spojených států demonstrovalo například nedávné jednání o otázkách měnového systému kapitalistického světa. Ve výsledné „dohodě“ zcela chybí jakákoli zmínka o znovuzavedení směřitelnosti amerického

dolaru za zlato, která měla být hlavním nástrojem odboje západoevropských rebelů proti tíživé americké nadvládě. Ke sníženým ziskům v důsledku mimořádných celních přírůstků na dovozy do Spojených států si budou moci zapsat do rubriky ztrát navíc i rozdíl mezi starou a devalvovanou hodnotou svých zásob nesměnitelných „eurodolarů“ a postupně k nim připojit i další požadavky, kterými budou sanovat chronický deficit americké platební bilance.

Každý krok, který je třeba jen nastolováním dalších a dalších předběžných podmínek a junktimů oddaluje seriózní zahájení jednání o všeobecném jaderném odzbrojení a prodlužuje existenci rizika vzniku všeobecné jaderné války objektivně napomáhá udržovat moc Spojených států nad jejich „malými“ a „středními“ partnery v rámci západní aliance — tedy i nad zeměmi, které chce současné čínské vedení rovněž přivábit pod ochranu svého „jaderného deštníku“. Je to pouhá nedůslednost, jaká zpravidla chodí ruku v ruce s přemírou pragmatismu, nebo již malý závdavek maoistického vedení na budoucí dělení zájmových sfér v jiných částech světa? V této otázce může leccos naznačit postoj maoistů k současnému indicko-pákistánskému sporu.

„Veto“ čínského zástupce v Radě bezpečnosti k sovětskému návrhu na zásadní řešení příčin indicko-pákistánského konfliktu nebylo tentokrát doprovázeno ani obvyklým zdůrazňováním odpovědnosti „obou supervelmocí“. Mluvčí současného čínského vedení tentokrát chtějí vylíčit konflikt jednoznačně jako výsledek údajného „sovětského štvání“. Zcela ignorují skutečnost, že právě síly světového imperialismu mají eminentní zájem na dalším vyhocení situace v této oblasti.

Představitelé Spojených států mají totiž při nejmenším dva velmi pádné důvody, aby indicko-pákistánský spor ještě dále rozdmýchávali.

Především potřebují co nejvíce otupit nepřiznivé reakce americké i světové veřejnosti na svou trvající agresi v Indočíně a na svou neochotu konečně již přistoupit k politickému řešení tamních sporných problémů. Je pravda, že se jejich válka v Indočíně dostává ve Spojených státech na periferii politického dění. Průměrný Američan si totiž neláme hlavu

otázkou, nakolik je úbytek amerických ztrát vyvážen ztrátami „domorodců“ např. v důsledku zesíleného leteckého bombardování a v důsledku vojenské angažovanosti místních proamerických režimů. Jestliže dnes přijde v Indočíně o život jen 5–10 jeho spoluobčanů týdně proti průměrným 85 v uplynulém roce, pak to z jeho hlediska znamená, že celá tato „nepříjemná záležitost“ prakticky již končí. Přesto se však i prezidentu Nixonovi osobně hodí v nadcházející volební kampani každá nová mezinárodní událost, která mu umožní nepopulární indočínskou otázku ještě více odsunout stranou z ohniska veřejného zájmu. A indicko-pákistánský spor mu tuto příležitost nepochybně poskytuje.

Dále je známo, že základním principem tzv. Nixonovy doktríny je zvýšení podílu amerických spojenců na realizaci globálních záměrů Spojených států. Praktická aplikace této doktríny začala právě hanebnou politikou „vietnamizace“ nevyprověřené americké války proti národně osvobozeneckému hnutí v Jižním Vietnamu. Americko-saigonské tažení do Kambodže a vpád do Laosu naznačily základní taktiku dalšího uplatňování Nixonovy doktríny v jihovýchodní Asii. Není nesporné odhadnout, že na konci této eskalace nemůže být nic jiného než totální „asiatizace“ řešení zdejších konfliktních situací. Nikoliv ovšem politickou formou, nýbrž s použitím amerických zbraní, popřípadě i speciálních druhů amerických vojsk. Válkou mezi Indií a Pákistánem se zápas mezi silami pokroku a reakce v této oblasti velmi přiblížil rozměrům, ve kterých si jej představitelé světového imperialismu jistě přejí mít. Americkým stratégům se tak dostává příležitosti zabývat se úkoly, v nichž by se jejich mašinérie mohla uplatnit podstatně efektivnějším způsobem než dosud v odlehlých horských džunglích a močálech indočínské oblasti.

Pekinská propaganda samozřejmě mlčí o tom, že to bylo současné maoistické vedení, které hned v počátcích bengálské krize výslovně podpořilo represe a teror pákistánských velkoburžoazních a militaristických kruhů proti bengálskému lidu. Ochotně jim slibuje i dnes další politikou i jinou podporu. Tyto kroky Pekingů nejsou ovšem motivovány jen čínsko-pá-

kistánským spojenectvím, které se postupně vytvořilo na základě společného protindického a protisovětského zájmu. Konflikt v jihovýchodní Asii se totiž vyhracením indicko-pákistánských vztahů a sporem mezi západním a východním Pákistánem dostává do „správných“ rozměrů i z hlediska obecnějších velmocenských cílů maotické kliky.

Jaké cíle to konkrétně v této oblasti světa jsou, napověděl před rokem hlavní vojenskopolitický časopis ozbrojených sil Spojených států „Military Review“. V prosincovém čísle z roku 1970 uvedl: „Komunistická Čína se svým jaderným potenciálem a s politikou, vyjadřující snahu pomocí revoluce rozšířit komunismus na celý svět, musí být zahrnuta mezi vážné uchazeče o světovou moc. Kontrola severní poloviny Indického oceánu je pro ni z tohoto hlediska podmínkou sine qua non...“ a vypočítal, co všechno může současné čínské vedení získat rozšířením svého vlivu na pevninských masách Asie a Afriky, které k Indickému oceánu přiléhají: výsadní postavení mezi asi 40 tamními prozatím poměrně málo politicky angažovanými státy, které mají kolem jedné miliardy obyvatel; kontrolu na 98 % světové těžby diamantů, 90 % přírodního kaučuku, 60 % ropy a uranu, 40 % zlata, nad těžbou velkého množství stříbra, cínu a mědi, rud legovacích kovů, bauxitu, soli, síry, uhlí, nad rozhodující částí světové produkce rýže, kopry, vzácných dřev — krátce nad zdroji a také nad dopravními trasami, na nichž značně závisí nynější prosperita většiny průmyslově vyspělých zemí.

Časopis „Military Review“ rovněž naznačil, že tento hlavní směr velmocenské expanze maotů vysvětluje i jejich postoj k různým národně osvobozenecským hnutím v Indočíně, která z jejich hlediska představuje výchozí bránu do hloubky indooceánského regionu.

Že to nejde o názor ojedinělého autora, o tom svědčí faktické zastavení pařížských rozhovorů o politickém řešení vietnamského konfliktu. Představitelé Spojených států dnes v této souvislosti dávají nepokrytě najevo, že v případě jejich širší dohody s Pekingem o „rozdělení“ sféry vlivu vznikne pro národně osvobozenecské hnutí v Indočíně zcela nová, podstatně

komplikovanější situace, která jim poskytne „nové historické možnosti“ i tam.

Samozřejmě, že by z této dohody vytěžili i leccos maoté, kteří tu dnes hlásají nutnost ozbrojeného boje až do konečného vítězství a navrhuji vytvoření bloku „proti americkému imperialismu“ jen proto, aby zhatili případné politické řešení, které by bylo z jejich hlediska nevýhodné. Revize tohoto stanoviska při „pružnosti“ politiky maotického vedení se tím samozřejmě nevylučuje.

Ve prospěch závěrů o snaze proniknout nejdříve do indočínské oblasti a pak postupně do hloubky indooceánského regionu svědčí též skutečnost, že právě do africkoasijských zemí směřuje hlavní proud současné čínského hospodářské, technické a také vojenské pomoci. Jak v tomto směru vzrostla aktivita maotického vedení dokazuje fakt, že jen za rok 1970 určilo na tyto účely větší částky než za celé uplynulé dvacetiletí dohromady.

O ovládnutí této perspektivní oblasti světa usilovaly po 2. světové válce i Spojené státy. Systematicky tam vytlačovaly vliv svých oslabených západoevropských konkurentů a vytvářením nejrůznějších vojenskopolitických uskupení se pokoušely dát legální náter svému neokolonialistickému panství. Z hlediska imperialistické logiky by tam proto měly za svého největšího soupeře považovat současnou ambiciózní maotickou kliku. Jak se však zdá, její rostoucí aktivita v této části světa vedoucí americké představitelé příliš neznepokojuje. Tato náhlá směřovitost dříve tak „principiálně“ antikomunistických Spojených států vůči maotickému „komunismu“ je však vcelku snadno vysvětlitelná.

Američtí vedoucí činitelé se právě v uplynulém desetiletí mohli na vlastní zkušenosti přesvědčit, že účinnost imperialistických praktik má v této části světa svoje meze, které nebyly s to překonat ani s krajním vynaložením zdrojů, jimiž Spojené státy disponují. Hospodářsky málo vyvinuté země Asie, Afriky i Latinské Ameriky dnes již nejsou odkázány na finanční a technickou pomoc výhradně jen z vyspělých kapitalistických zemí a mají dnes také jiné možnosti svého dalšího sociálně ekonomického vývoje. A účinná pomoc Sovětského svazu a ostatních socia-

listických zemí jim pomáhá odolávat i nejhrubším formám imperialistického nátlaku. Představitelé Spojených států proto vcelku oprávněně předpokládají, že velmocenské snahy relativně slabších maoistů narazí v těchto zemích na stejné překážky, na nichž v poválečném období ztroskotali sami.

Američtí vedoucí činitelé si dnes již také lépe uvědomují, že zdaleka ještě není komunismem každý ideový proud, který se za takový vydává. Zejména mohli rozpoznat a obrát v jejich politice vůči Pekingu to dokazuje zcela přesvědčivě — že maoistická klika reprezentuje fakticky zájmy třídně nevyhraněných maloburžoazních vrstev, jejichž společenské představy bývají velmi proměnlivé. S šířením radikalistických a avanturistických idejí z Pekingu je proto spojená reálná možnost dezorientace v řadách skutečně revolučních a protimperialisticky zaměřených sil, které představují hlavní nebezpečí pro zájmy amerických monopolů zejména právě v zemích tzv. třetího světa.

Vedoucí američtí činitelé také velmi dobře vědí, že maoistická pseudoteorie „dvou supervelmocí“, která staví Sovětský svaz do stejné pozice jako bývalé kolonizátory a odvrací pozornost od třídní podstaty hlavního rozporu současné epochy, má jistý ohlas i mezi novými vládncími — v podstatě maloburžoazními — vrstvami v zemích třetího světa. Teoreticky „zdůvodňuje“ jejich snahu ignorovat základní pravidla historického zápasu mezi silami socialismu a kapitalismu a ve

zdánlivém závětrí si upevňovat vlastní vratké pozice. Kromě již zmíněného Pákistánu našlo toto maoistické učení jistou odezvu zejména v cejlonských vládnoucích kruzích a dále v Tanzánii a v Zambii, kde čínské vedení umístilo největší část svých nejnovějších zahraničních investic. Princip boje proti „oběma supervelmocím“ se však promítl v různých podobách i ve vystoupeních řady delegátů na konferenci neangažovaných zemí v Lusace v září 1970. „Malicherná snaha malých států zůstat stranou, maloměšťácká touha být raději dál od velkých zápasů světových dějin... to jsou objektivní společenské poměry...“, napsal V. I. Lenin za 1. světové války ve známém článku „Vojenský program proletářské revoluce“ (Spisy 1957, sv. 23, str. 89). S jemu vlastní nekompromisností však zároveň odhalil jejich nebezpečnou podstatu: „Tato snaha je ovšem reakční a spočívá jediné na iluzích, neboť imperialismus tak či onak vtahuje malé státy do koloběhu světového hospodářství a světové politiky“. Můžeme jen dodat, že nejinak je tomu i v našem dnešním světě. Sílu, která takto na malé a střední země dnes působí, můžeme charakterizovat faktem, že v rukou amerických monopolů a společností ostatních imperialistických zemí stále ještě zůstává přes 80 % průmyslové výroby a plných 80 % světového obchodu, který je hlavním zprostředkovatelem nejen mezinárodní dělby práce, ale i kladných a záporných vlivů ve světovém politickém dění.

Celkově proto můžeme říci, že nejen maoistická ideologie, nýbrž zejména poslední kroky Pekingu na mezinárodní scéně, dávají severoamerickým monopolům naději, že budou moci i po neúspěchu svého pokusu o úplné ovládnutí celého třetího světa dále parazitovat na jeho bohatých zdrojích. Dávají jim i naději, že budou moci znovu upevnit svou otrěsenou nadvládu nad ekonomikou a politikou ostatních vyspělých kapitalistických zemí. A tyto naděje, v jejichž rámci si chce „přijít na své“ i Peking, jsou zároveň základnou spojenectví, vznikajícího mezi maoistickou klikou a americkými vládnoucími kruhy.

BRANNÁ VÝCHOVA OBYVATELSTVA

Ústřední odborná sekce vojenství Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku uspořádala v únoru 1972 v Karlových Varech seminář na téma: „Realizace Jednotného systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR“.

Seminář byl součástí první etapy realizace usnesení P ÚV KSČ o „Jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR“, pořádaných ve státních resortech a společenských organizacích NF v rámci plnění závěrů XIV. sjezdu KSČ v oblasti branné výchovy obyvatelstva.

Seminář měl za cíl seznámit s pojetím, smyslem a obsahem citovaného usnesení, ujasnit a sjednotit názory na podíl Společnosti při jeho plnění a prodiskutovat možnosti její vzájemné spolupráce s některými státními a společenskými orgány. Šlo především o to, postihnout v celé šířce, hloubce a společenském významu novou kvalitu a nové podmínky, které pro oblast branné výchovy obyvatelstva vytvářejí závěry XIV. sjezdu KSČ a usnesení P ÚV KSČ.

Plukovník ing. Novák (MNO) v hlavním referátu podal rozbor hlavních principů, smyslu obsahu a metod realizace usnesení o „Jednotném systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR“. V dalším referátu plukovník ing. Škoda, vedoucí odboru brannosti a bezpečnosti při předsednictvu vlády ČSR, seznámil přítomné se základním pojetím, záměry, podmínkami a opatřeními vlády ČSR v této oblasti. Generálmajor ing. Knotek, CSc. se zabýval úlohou a místem Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku jako celku a jejích sekcí vojenství zvláště při plnění tohoto celospolečenského úkolu a jeho podmínkami. Předseda Svazarmu ČSR generálmajor ing. Kučera seznámil účastníky semináře s opatřeními Svazarmu ČSR na tomto úseku a s možnostmi jeho spolupráce se Socialistickou společností pro vědu, kulturu a politiku. Podplukovník ing. Sokol, zástupce náčelníka štábu CO ČSR hovořil o dosavadních výsledcích a dalších perspektivách „přípravy obyvatelstva k CO“, jako důležité součásti jed-

notného systému branné výchovy obyvatelstva a o podmínkách další spolupráce sekcí vojenství se štáby CO. Podplukovník Dr. Kubín, pracovník ministerstva školství vysvětlil obsah a metody realizace usnesení P ÚV KSČ na školách všech stupňů ČSR a nastínil možnosti a podmínky vzájemné spolupráce orgánů MŠ se společnostmi na úseku branné výchovy. Podplukovník Dr. Musílek, pracovník ÚV KSČ, zdůraznil ideovou náročnost a společenskou závažnost, poukázal na charakteristické rysy, klady, nedostatky a podmínky současného stavu plnění usnesení a na základní požadavky, které z toho vyplývají pro další práci. I další diskusní příspěvky z městských a okresních článků Společnosti přinesly řadu podnětných námětů k úspěšnému zabezpečení plnění tohoto usnesení.

Závěr semináře přednesl vedoucí odboru brannosti a bezpečnosti při předsednictvu Federální vlády ČSSR, generálmajor ing. Gross, CSc., předseda ústřední sekce vojenství Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku. Zabýval se problémem branné výchovy obyvatelstva

ČSSR z hlediska vojenské politiky KSČ z pozic marxisticko-leninské teorie o válce a armádě a leninské teorie o obraně socialistické vlasti. Hovořil o bohatých zkušenostech z plnění tohoto úkolu v SSSR a nastínil možné hlavní směry úsilí sekcí vojenství v dalším plnění tohoto úkolu.

Seminář jistě přispěl k vytvoření nezbytných a především ideologických podmínek pro plnění tohoto dlouhodobého úkolu. Všichni ve vystoupeních zdůrazňovali, že těžiště podílu Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku na realizaci „Jednotného systému branné výchovy obyvatelstva ČSSR“ leží v oblasti ideologické, tj. komunistické výchovy. Společnost, která usiluje o to, být pomocníkem KSČ při komunistické výchově, může tento složitý úkol splnit jen za pomoci politicky i odborně vyspělých, dobře teoreticky připravených a obětavých lektorských sborů. Rozhodujícím kádrem lektorských sborů sekcí vojenství je velitelský sbor našich ozbrojených sil.

J. K.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Густав Штефанец

Варшавский договор – гарантия мира, безопасности и социалистического развития нашей родины

3

Автор на основе резолюции XIV съезда КПЧ анализирует основные задачи в деле обеспечения надежной обороны страны и социалистических достижений народа в рамках единого усилия стран – участниц Варшавского договора. В связи с тем он также показывает чрезвычайное значение февральского пленума ЦК-КПЧ для Чехословацкой Народной Армии.

Подполковник Ян Юржичек

Вклад программы социалистической интеграции в дело укрепления обороноспособности стран – участниц Варшавского Договора

7

Автор рассматривает программу социалистической интеграции как новый важный этап экономического развития и распределения труда в социалистическом лагере. Знакомит читателя с практическими результатами углубления сотрудничества, значением специализации и кооперации в производстве, проблемой координации научно-исследовательских работ и мерами по дальнейшему разрыванию связей и контактов.

Полковник доцент Зденек Нехвиле, кандидат общественных наук, подполковник Милослав Нытра

За дальнейшее развитие в деле преподавания общественных наук в чехословацкой Народной армии

11

Авторы подводят основные итоги по опыту кафедр общественных наук, знакомят с ценными выводами из процесса политической и военноспециальной консолидации. Во второй части статьи занимаются вопросом преподавания общественных наук в чехословацкой Народной армии в учебном году 1970–71 (продолжение следует).

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Милослав Бузек, подполковник Йосеф Бергман, подполковник Ладислав Чех

Боевая готовность

15

Авторы открывают серию статей по вопросам боевой готовности. Они ставят перед собой целью внести вклад в дело комплексного подхода к делу боевой подготовки, создания благоприятных условий командирам и штабам для разработки и реализации новых Директив по приведению в состояние боевой готовности чехословацкой Народной армии.

В первой статье авторы рассматривают военно-политическую обстановку, анализируя текущее состояние боевой готовности.

Полковник Мирослав Рыбак

Оперативная маскировка

27

Автор подчеркивает значение оперативной маскировки в деле подготовки штабов. Упоминает о некоторых средствах разведки, возможностях и приемах разведки противника. Уделяет внимание требованиям, целям и задачам оперативной маскировки в ходе наступательной фронтовой операции и основные меры в связи с ее организацией.

Подполковник Франтишек Скопец

Взаимодействие в обстановке оборонной готовности государства

33

Автор указывает основные исходные позиции решения взаимодействия между отдельными ведомствами территории. Во второй части статьи рассматривает основные проблемы, которые нужно решать в ходе взаимодействия между отдельными ведомствами, при чем подчеркивает оперативную маскировку, идеологическую диверсию и территориальную систему управления в рамках системы оборонной подготовки населения.

Полковник Ладислав Стах	
Единая система связи командования в бою	41

Автор на основании анализа нынешнего состояния системы связи, предполагаемого развития командования и перспективной техники связи решает некоторые основные вопросы развития системы, принципов ее организации и роль отдельных видов связи в этой системе.

Полковник мед. службы Иржи Козак, подполковник Иржи Моравец	
Оценка результатов воздействия очень малых ядерных боеприпасов	50

Авторы пишут о некоторых назревших вопросах воздействия очень малых ядерных боеприпасов, относимых к наиболее эффективным средствам тактического командного звена. В целях составления таблиц обобщают некоторые результаты, приобретенные на основании моделей и в ходе взрывов.

Подполковник Ярослав Шмидл	
Инженерное обеспечение прикрытия государственной границы	56

В статье говорится об основных вопросах инженерного обеспечения прикрытия государственной границы и в хронологическом порядке поясняются все основные инженерные меры, вытекающие из выполнения этой задачи.

ИЗ АРМИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАН

Прорыв укрепленных районов и полос	63
---	----

В статье дана характеристика укрепленного района и на основе опыта, накопленного в ходе Великой Отечественной войны, анализируются принципы его прорыва. Это является исходным положением также для обоснования основных способов прорыва укрепленных районов и полос в современных условиях.

Взаимодействие между истребительной авиацией и войсковой ПВО	68
---	----

В статье рассматриваются принципы взаимодействия между истребительной авиацией и войсковой ПВО, принципы его организации, подробно характеризуются основные способы такого взаимодействия.

ИНФОРМАЦИЯ

Мобильные силы НАТО	73
--------------------------------------	----

В статье освещаются принципы создания мобильных сил НАТО в европейской стратегической области, приведены данные об организационной структуре, боевом составе, вооружении, принципах материально-технического обеспечения и боевого применения мобильных сил НАТО.

Подполковник Станислав Панек, кандидат общественных наук	
Основы зарождения оси Пекия-Вашингтон	78

Автор рассматривает основы внешне-политической концепции Китая и его попытки завоевать гегемонию в международном коммунистическом движении, его великодержавных амбиций. Автор приводит принципы дальнейшего взаимопонимания с американскими правящими кругами и направлениями великодержавной экспансии Китая в области Индийского океана.

Военное воспитание населения	84
---	----

Информация о содержании семинара на тему «Реализация единой системы военного воспитания населения ЧССР», организованного центральной специальной секцией по военным вопросам Социалистического общества науки, культуры и политики.